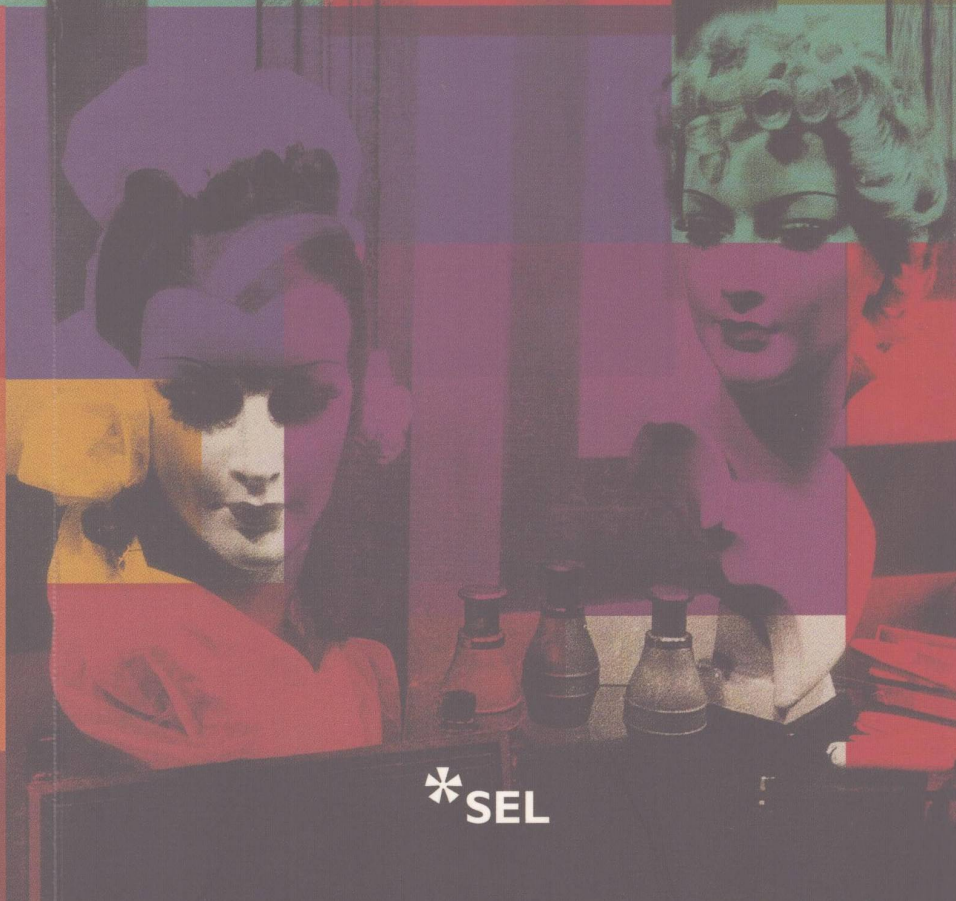
Fikret Adil

Asmalımescit 74*

(Bohem Hayatı)

*SEL

Fikret Adil • Asmalımescit 74

*

Geçen yüzyılın başında İstanbul'da doğup büyüyen Fikret Adil, "bohem" kavramının içini gerçek anlamda dolduran bir yaşam sürmüştür. Üstelik bunları yazıya dökmesiyle yalnızca bir "Fikret Adil Kitaplığı" oluşturmakla kalmaz gayri resmi bir İstanbul tarihini de kayıt altına alır.
Birçok sanatçı, edebiyatçı, ressam, aktör, gazetecinin yakın dostu; yetiştirilişi ve alışkanlıklarıyla seçkin bir İstanbullu olmasına rağmen dönemin normlarının dışına çıkıp kural tanımazlığıyla öncü bir "sanatçı portresi" oluşturan Adil'in *Asmalımescit 74*'ü, İstanbul'un kültür-sanat ve eğlence geçmişinin bir dökümü...

"Macera peşinde vatanını bırakan, hudut dışına atılan, yayan devri âleme çıkan ecnebiler ve barlarda çalışan bütün artistler Asmalımescit'te otururlar.
Dünyanın her köşesinden gelmiş, ekserisinin milliyetleri ancak pasaportlarında –eğer varsa– yazılı bu insanların etrafında, gene ecnebi, fakat en aşağı yirmi yıldır Asmalımescit'te yerleşmiş bir grup daha vardır.
Bunlar artist acenteciliği, tefecilik, pansiyonculuk ve tellâllıkla geçinirler, her lisanı konuşurlar, hiçbirisini okuyup yazamazlar, Türkçe imzalarını atmayı bilirler ve zabıtadan tanıdıkları çoktur."

ISBN: 978-975-570-707-5
9 789755 707075
12 TL
www.selyayincilik.com
www.twitter.com/selyayincilik
www.facebook.com/SelYayincilik

ASMALIMESCİT 74*

(Bohem Hayatı)

FİKRET ADİL, (19001-1973) İstanbul'un bohem hayatını konu alan birçok kitap kaleme almıştır. *Asmalımescit 74*, bunların ilkidir.
Sırasıyla *İntermezzo*, *Avare Gençlik*, *Gardenbar Geceleri* ve *Beyaz Yollar Mavi Deniz* de yayın programımızdadır.

*SEL YAYINCILIK / FİKRET ADİL KİTAPLIĞI

*SEL YAYINCILIK
Piyerloti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel. (0212) 516 96 85

http://www.selyayincilik.com
E-mail: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:
Çatalçeşme Sokak, No: 19, Giriş Kat
Cağaloğlu - İstanbul
E-mail: siparis@selyayincilik.com
Tel. (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

*SEL YAYINCILIK: 687
Fikret Adil Kitaplığı: 01
ISBN 978-975-570-707-5

ASMALIMESCİT 74
Fikret Adil

© Bu yapıtın yayım hakkı *Fikret Adil*'in temsilcisi
Telif Hakları ONK Ajans Ltd. Şti.'den devralınmıştır, 2014
© Sel Yayıncılık, 2014

Genel Yayın Yönetmeni: İrfan Sancı
Kapak tasarım ve teknik hazırlık: Gülay Tunç

Birinci Baskı: Ocak 2015

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası
Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203
Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 11931

Fikret Adil

Asmalımescit 74

(Bohem Hayatı)

Fikret Adil (1901-1973)*

7 Ocak 1901'de İstanbul'da Çengelköy'de doğmuştur. Babası, askerî hekim, Operatör Mahmut Adil Bey'dir (1871-1938). Mahmut Adil Bey, edebiyatla ilgili bir kimseydi ve Tevfik Fikret'in hayranlarındandı. Bir oğlu olunca ona Fikret adını vermiştir. Babası mesleğiyle ilgili bazı çeviriler yapmıştır. Asepsi ve antisepsiyle ilgili ilk eser onun çevirisidir. Baha Toven'le birlikte Allan Kardek'ten ispritizmayla ilgili bir kitap da çevirmiştir. Arap harflerinin bırakılıp Latin harflerinin kabulü sırasında Türk grameri üzerine araştırma ve denemesi vardır. 1935'de soyadı kanunu çıktığı zaman kendi adıyla oldukça geniş bir ün yapmış olduğundan, yazılarında gene Fikret Adil adını korumuş, babasının soyadını kullanmamıştır. Ancak çeşitli takma adlarla yazılar yazmış, birçok yazılarında da "fa" kısaltmasını kullanmıştır.

Fikret Adil ilk ve orta öğrenimini Galatasaray Mekteb-i Sultanisi'nde yaptı (1912-1918). Ancak Birinci Dünya Savaşı çıkınca, son sınıflar kapandığından okulu bitiremedi; basın hayatına atıldı. İlk yazıları bir amatör olarak "*Şebab*" dergisi ile "*Payitaht*" gazetesinde çıktı. Daha sonra, bir yandan "*Alay*", "*Zümrütü Anka*" gibi mizah dergilerinde yazılar yayımlarken, Şirketi Hayriye ve Düyunu Umumiye'de görev aldı. Fikret Adil 1908'de,

* *Yeditepe Dergisi'nin* Ekim 1973 sayısından alınmıştır.

pek küçük yaşta annesini kaybetmişti. Babası da Dokuzuncu Kolordu başhekimliğiyle savaş yılları boyunca Yemen'de sarılı kalmıştı. Bütün yük onun omuzlarında idi. O zamanlar, bugünkü gibi basın hayatı bir ailenin geçimini tamamıyla sağlayamadığından ek görevlerde çalışmak zorunluluğu vardı. Müskirat Umum Müdürlüğü'nde Muhtelit Mübadele Komisyonu'nda ek görevler almıştır. Askerlik görevi 1921-23 yıllarına rastlar. Bütün çocukluğu ve ilk gençliği Eyüp Sultan'da geçmiştir.

Fikret Adil 1922'de profesyonel olarak "*Vakit*" gazetesinde işe başladı. Daha sonra "*Tanin*", "*Akşam*", "*Milliyet*" gazetelerinde ve son ikisinin Fransızca baskılarında çalıştı. O sıralarda ayrıca "*Cumhuriyet*" gazetesiyle beraber üç gazetenin Fransızca baskıları yapılıyordu. Fikret Adil'in çalıştığı gündelik gazeteler, sırasıyla: "*Cumhuriyet*', "*Son Posta*", "*Politika*", "*İkdam*", "*Son Telgraf*, "*Ulus*", "*Zafer*", "*Haber*", "*Tan*", " *Yeni İstanbul*" ve "*Son Havadis*" tir. Kendi başına "*Artist*" adlı haftalık resimli bir sanat dergisi de çıkarmış olan Fikret Adil'in yazılarını yayımladığı dergiler de şunlardır: "*Hareket*", "*Yeni Adam*", "*Ağaç*", "*S.E.S.*", "*Aydede*", "*Yeditepe*", "*Akis*" ve "*Meydan*"...

Bu yayın organlarında haber, fıkra, hikâye, telif ve çeviri roman, röportaj, sanat kronikleri yazmıştır. Anadolu Ajansı'nda, İkinci Dünya Savaşı'nda Amerikan Haberler Bürosu'nda çalışmış, Tass ile Stefani ajanslarında çevirmen olarak görev almıştır. En son görevi T. İş Bankası yayın işlerinde olmuştur. Emekli olduktan sonra bir süre Akbank'ta da bu görevi sürdürmüştür.

Gazeteci olarak 1927'den itibaren ve sırasıyla Macaristan, Yunanistan, Kıbrıs, İtalya, Tunus, Cezayir, Fas, Libya, Mısır, Lübnan, Suriye, İngiltere, Hindistan, Hollanda, Pakistan'a gitmiş, gezi izlenimlerini yayımlamıştır.

*

Kitap halinde yayımlanmış kitapları ve çevirileri:
Charlie Chaplin (plaket), 1931.
Asmalımeşcit 74 (Bohem Hayatı), 1933, 1954.
Manon Lesacaut (Abbé Prévest'dan), 1938.
Deli Petro (Dimitri Merejkovski'den), 1938.
Dördüncü (Martial Piéchaud'dan), 1940.
Söz Müdafaanın (Petre Bellu'den), 1946.
Bir Başka Adam (Fuldon Oursler'den), 1948.
"D" Grubu ve Türkiye'de Resim, 1947.
Intermezzo, 1955.
Gog (Giovanni Papini'den), 1958.
Beyaz Yollar Mavi Deniz, 1959.
Deli Saraylı (J. Giraudoux'dan adapte), 1963.
Ders ve Sandalyeler (Ionesco'dan), 1963.
Gergedan (Ionesco'dan), 1963.
Kral Ölüyor (Ionesco'dan), 1964.
Gog ve Kara Kitap (Giovanni Papini'den), 1967.

*

Fikret Adil'in çevirdiği çeşitli piyesler de tiyatrolarımızda sahnelenmiştir:
Melo (Henri Bernstein'dan), İstanbul Şehir Tiyatrosu, 1930.
Kan Kardeşleri (A. Birabeau'nun "*Une femme qui a du sang dans les veines*" adlı eserinden adapte), İstanbul Şehir Tiyatrosu, 1938.
Toka (Edouard Bourdet'nin "*Fric-frac*' adlı eserinden adapte), İstanbul Şehir Tiyatrosu, 1937.
Bir İhtisas Meselesi (Cross ve Carpenter'in "*Le club des gangster*" adlı eserinden adapte). İstanbul Şehir Tiyatrosu, 1940.
Deli Saraylı (Jean Giraudoux'nun "*La folle de Chaillot*" adlı eserinden adapte), İstanbul Şehir Tiyatrosu, 1950.

Gergedan (Ionesco'dan). Ankara Devlet Tiyatrosu, 1960. Son yıllarda İst. Dev. Tiy.'da da sahnelendi.
Ders ve Sandalyeler (Ionesco'dan) Kent Oyuncuları, 1962.

*

Fikret Adil'in gazete ve dergi sayfalarında kalmış elli kadar çeviri romanı vardır. Bunlar arasında *Aşk Arayan Adam* (Pitigrilli), *İngiltere Mektupları* (Karel Çapek), *David Golder* (İrene Nemirovski), *Avrupa Anonim Şirketi* (İlya Ehrenburg), *Kıyamet Günü* (Cami), *Mahmud'un Dalgası* (Bernard Shaw'un *Blancot Posnet* adlı eserinden), *Denizin Sükûtu* (Vercors) sayılabilir.

Kitap haline gelmemiş olan kendi yazdıkları: *O Geceler* (1961); *Avare Gençlik* (1962).

Gazete sayfalarında kalmış röportajları: *Edebî Mülâkatlar* (1928), *Ölümle Karşılaşanlar*, Paris (1930), Yunanistan (1935), Kıbrıs (1952-55), Akdeniz Çevresi İslâm Memleketleri (1953), İngiltere (1955), Hindistan (1959), Pakistan (1961) gezi notları.

Hüsamettin Bozok

Sabah saat altı

Beyoğlu caddesi sisli. Siyah yeldirmeli çingene karılar arkalarındaki sepetlere kâğıt, kumaş parçaları toplayarak geçiyorlar.

Koltuğunun altında keman kutusu Papağan veya Ruf'ta sabaha kadar "haltura" yapmış bir çalgıcı, paltosunun kalkık yakasına boynunu kısarak evine dönüyor.

Geçen tramvayların buğulu camları içindekileri ancak bir enkaz halinde gösteriyor.

Petrograd'da oturuyorum. Hizmet eden beyaz önlüklü kadın bana bakıyor; benden başka müşteri yok; bir an evvel gitmekliğim için mahmurlaşan gözleriyle âdeta yalvarıyor.

Çayımı yarı etmiştim ki Petrograd'ın önünde bir otomobil durdu. İçinde, saçları dağılmış, yüzünün boyaları hayli zamandır tazelenmemiş bir kadın, çok içtiği halinden belli, güzel ve genç bir kadın içeriye, birisini arayan, randevusuna geç kalmışların hummasiyle yanan gözlerle baktı.

Benden başka kimse olmadığını görünce bir an bozuldu.

Kendi kendime:

- Herhalde, otomobile atladı, geldi, şimdi de şoföre verecek parası yok... diye düşündüm.

Kadın bir daha baktıktan sonra şoföre bir şeyler söyledi ve otomobil gitti.

Bu küçük hadiseyi çoktan unutmuş olacaktım, fakat, beş dakika geçmemiş idi ki, ikinci bir otomobil daha gelip durdu.

Bu otomobilde de ötekindeki gibi genç, güzel ve içkiden üstü başı bozulmuş bir kadın vardı, aynı hummalı bakışlarla birisini arıyordu. O da içerde kimse olmadığını görünce şoföre emirler vermiye başladı.

Beyoğlu'nda göze görünen, barlarda çalışan kadınların ekserisini tanırım. Bu iki kadına daha ilk defa rasgeliyorum. Sabahın bu vaktinde onları böyle garip bir vaziyette görüşüm, beni çok meraklandırdı. Hemen bir otomobile atlayarak ikinci kadının peşine düştüm.

Tepebaşı'na doğru ilerledik. Asmalımesçit'e saparak 74 numaralı evin önünde durduk. Kadın indi, eve girdi. Ben de inip, evvelce sütçü Toma'nın, şimdi de bir helvacının olan dükkâna girip oturdum, bekledim.

*

Macera peşinde vatanını bırakan, hudut dışına atılan, yayan devri âleme çıkan ecnebiler ve barlarda çalışan bütün artistler Asmalımesçit'te otururlar.

Dünyanın her köşesinden gelmiş, ekserisinin milliyetleri ancak pasaportlarında -eğer varsa- yazılı bu insanların etrafında, gene ecnebi, fakat en aşağı yirmi yıldır Asmalımesçit'te yerleşmiş bir grup daha vardır. Bunlar artist acenteliği, tefecilik, pansiyonculuk ve tellâllıkla geçinirler, her lisanı konuşurlar, hiçbirisini okuyup yazamazlar, Türkçe imzalarını atmayı bilirler ve zabıtadan tanıdıkları çoktur.

Marsilyalı bir "souteneur", Napolili bir "Iazzarone", Şikago'lu bir "gangster" kendini Asmalımesçit'te yabancı saymaz.

Buranın hususiyetini, güneş görmiyen, dolambaçlı, rutubetli, her köşe başı amonyak kokusu neşreden sokaklara açılan demir kapılı, demir kepenk ve parmaklıklı pencereleriyle bu müteaffin havayı teneffüs etmiye hazırlanan karanlık evlerin sakinleri tamamlar.

Odalardaki çiçekler, saksıları içerisinden pencerelere doğru zayıf dallarını uzatmıya çalışırlar; yirmi beş mumluğu geçmiyen elektrik lâmbaları küvetlerdeki suların pisliklerini göstermezler ve insan eğer bu evlerden birisinde otururşa geceleri uyuyamaz, çünkü Asmalımesçit'in nabızları gibi, mütemadi topuk sesleri, sofalarda, bitişik evlerde dolaşır, her an odanızın önünde birinin nefes aldığını zannedersiniz. Sabaha karşı da uyumak kabil değildir. Bu saatlerde artistler işlerinden dönerler, ekserisi içmiş olduğu için yüksek sesle konuşurlar; beraberlerinde getirdikleri adamlarla "daha içelim, yatmıyalım" diye münakaşa ederler, gramofon çalarlar. Bütün bunlara, sokaktan geçmiye başlıyan simitçi, zerzavatçı, sütçü naraları, tramvay dandanları karışır.

Asmalımesçit'te insan, ancak oraya yerleştikten bir hafta sonra ve sabah sekiz ile on altı arası uyuyabilir.

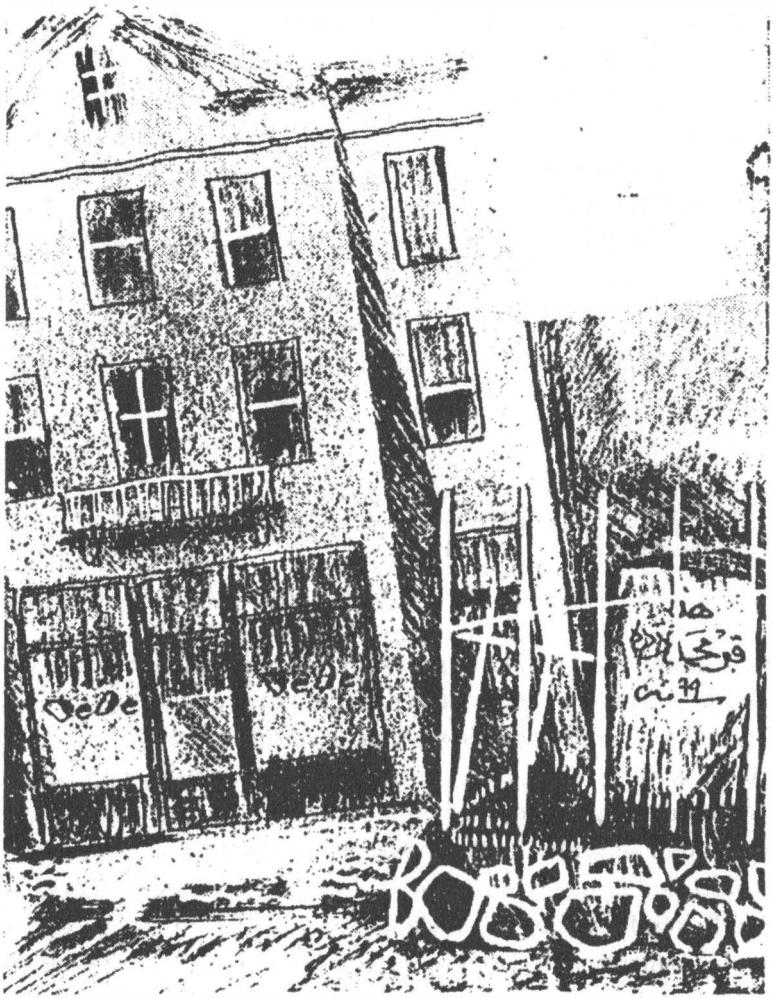
Yabancı kadının girdiği evin pencereleri kâmilen örtülü idi. İçeride olan bitenden, müphem de olsa, dışarıya hiçbir şey sızmıyordu.

Saat sekize yaklaşmıştı. Bekliyordum. Müthiş surette uykum gelmişti. Uyumamak için kalktım, evin önündeki etrafı yeşil parmaklıkla çevrili, bir mezar taşının üzerindeki yazıyı okudum:

"Hâzâ kabri Mehmet Dede" diye sade bir cümle, altında da tarihi: "Sene 99"

Evin kapısını gözümden kaçırmadan biraz daha ilerledim, sonra geriye döndüm, tam geçerken kapı açıldı ve Petrograd'a otomobille gelen iki kadın, aralıktan göründüler.

Birisi ev haliyle, öteki giyinikti. Kapının eşiğinde sarıldılar ve iki kadın arasında tabiî telâkki edilmiyecek kadar uzun... öpüş-

Evin önünde, yeşil parmaklıkla çevrili bir mezar taşı, mezarın taşının üzerinde "Hâzâ kabri Mehmet Dede, sene 99" yazıyordu. (Kroki: Münif Fehim)

tüler. Giyinik olanı bir ayağını dışarı attı, ötekinin elini sıktı, sonra tekrar içeri girdi, daha hararetli bir şekilde kucaklaştılar.

Kapının önünde, dikkati çekmeden daha fazla duramıyacağım için biraz ilerlemiştim. Giyinik olan kadın çıktı, Tepebaşı'na doğru yürüyerek bir otomobile bindi, gitti.

Bu vakaya daha fazla bir ehemmiyet vermek, giden kadını takip etmek için hem uykusuzluğum mâniydi, hem de param yoktu. Daha sonra hâdise kahramanlarından birisinin adresinin malûm oluşu beni, evime götürüp yatırmaya yeter bir sebepti.

*

Aynı günün akşamı, Macar gazeteci arkadaşlarımızdan Bandi gelmiş, isim günü olduğunu söyliyerek beni evine davet etmişti.

Geç vakit gelebileceğimi söyliyerek adresini sordum.

Cevap verdi:

- Asmalımesçit, 74.

Bandi'nin, önünde iki saat beklediğim meçhul evde oturuşu beni şaşırtmıştı.

Bandi, kendisine her şey söylenebilecek kadar samimi ve dürüst bir arkadaştı. Mamafih onu derhal meseleden haberdar etmek istememiştim, bunu akşama bırakmıştım.

Saat yirmi ikiye doğru eve gittim, kendime biraz çeki düzen verdim. Bandi, isim sofrasında kadınlar da bulunacağını söylemişti. Bir saat sonra Asmalımesçit 74 numaranın kapısını, itiraf edeyim ki, biraz heyecanla çalıyordum.

Kapıyı Macar olduğunu tahmin ettiğim bir hizmetçi kadın açtı. Bandi'yi sordum, "en yukarda" diye tarif etti, çekilip gitti.

Merdiven başında yalnız kalmıştım. Hizmetçinin bir yabancıya karşı bu kadar lâübali, hem de emniyetle muamele edişi beni hayretler içinde bıraktı. Bununla beraber çıkmaya başladım. Birinci, ikinci kattan sonra merdivenler bitti. Sofada durup etrafıma bakındım, kapıları camlı, dört oda vardı, üçü karanlık,

bir tanesi aydınlıktı. Aydınlık odadan gelip gelmediğini tahmin edemediğim sesler duyuyordum, gidip kapısını vurdum. İçerden, mânasını anlıyamadığım, yabancı bir lisanla söylenen bir ses duyuldu, kapıyı açtım.

Odada şezlonga uzanmış kimonolu bir kadın vardı ve bu sabahleyin kapı aralığında öpüşürken gördüğüm kadındı.

Onu bu evde göreceğimi vakıa ümit ediyordum. Hattâ görmesem arayacak, soracak, muhakkak bulacaktım. Yalnız böyle birdenbire karşıma çıkışı, sonra da yattığı şezlongtan hiç vaziyetini bozmadan, biraz da müstehzi bakışı, sükûnetimi muhafazaya mâni oluyordu.

- Bandi? diye sordum. Tavanı göstererek acemi bir Fransızca ile cevap verdi:

- Daha yukarı katta.

Teşekkür ederek kapıyı kapadım. Tekrar sofada idim. Fakat etrafımda yukarı çıkacak merdivene benzer bir şey göremiyordum. Çıktığım merdivenin başında bir kapı vardı. Belki yukarı çıkan merdivenin ayrı bir kapısı vardır ümidi ile o kapıyı açtım. Değildi. Burası tuvaletti. Karşımdaki kapıyı açmak istedim, kilitli idi. -Ne biçim evdi bu?- Öteki camekânlı kapıları açmaya cesaret edemedim.

Ne yapayım, diye düşünürken aklıma bir şey geldi. Tekrar kadının kapısını vurdum, seslendi, açtım, ve:

- Affedersiniz madam, dedim, bir türlü merdivenin kapısını bulamıyorum, hizmetçi de...

Şezlongtan doğrularak sözümü kesti:

- Ben de yukarıya çıkacağım, geliniz beraber.

Yabancı kadın, oda kapısı zannettiğim camekânlı kapılardan birisini açtı, bir dar merdiven gözüktü. O önde, ben arkada çıktık. Küçük yeşil bir kapıyı açtık, içerden, "o!.." diye sesler bizi karşıladı.

Burası genişçe bir tavan arası idi. Biraz heyecanla çalıyordum.

- Nerede oynuyorsunuz, yeni mi geldiniz?

- Dün akşam geldim. Gardenbar'da oynamak istiyorum, fakat daha bir kontratım filân yok...

- Yapmadan niye geldiniz?

Jorjet sinirlendi:

- Lili'ye sorunuz.

Lili cevap vermeden ortaya Bandi atıldı:

- Yok, dedi, gene sizi dinliyecek değiliz.

Bana dönerek:

- Canım, bırak sonra sana anlatırım... hem... a..., bak seni takdim etmeyi unuttum... Jorjet, sana bahsettiğim gazeteci arkadaşım işte bu... diye Jorjet'e, sonra Lili'ye tanıştırdı.

Kadınlar, bana daha ziyade alâka göstermiye başladılar. Her halde benden, Gardenbar müdüriyeti nezdinde tavassufumu istiyeceklerdi.

*

Saat beşe geliyordu. Şeyh Memduh bir köşede Mikloş'a Oscar Wilde'ın Dorian Gray eserinden hararetle bahsediyor. Dorian Gray'in ressamı katledişini anlatırken:

- Ah, diyordu, ben böyle bir ölüme razıyım.

Nihayet, vaktin geç olduğunu bahane ederek gittiler. Odada iki kadınla Bandi ve ben yalnız kaldık ve ancak o zaman, Şeyh Memduh'un oturduğu köşede, iki tane küçük ve sarımtırak şişenin bulunduğunu farkettim. Bunlar kokain şişeleri idi. Demek Şeyh Memduh eski iptilâsından vazgeçmemişti.

Jorjet elimde bu şişeleri görünce:

- Ne o, dedi, siz de alıyor musunuz?

- Hayır, dedim, üç sene evvel az kalsın Şeyh'in yüzünden alışacaktım, fakat...

- Ne çıkar, ben de alırım... Hattâ, Lili'de aşağıda varmış, şimdi getirecek. Lili aşağı indi. O zaman Bandi Türkçe olarak:

- Dinle, dedi, yanımızdaki kadın, ismini mahsus söylemiyorum ki, kendisinden bahsedildiğini anlamasın, fevkalâde bir sanatkârdır. Fakat bir huyu var, erkeklerden hoşlanmaz. Her gittiği yerde kendisine bir kadın arkadaş bulur. Atina'da, aşağı inen kadını tanımış ve ahbap olmuşlar. Safo'nun memleketinde bir ay kadar beraber aynı barda çalışmışlar, berikinin mukavelesi bitmiş buraya gelmiş. Yalnız bu arkadaşlık onun bazı hususi işlerine, tanıdığı kimselerle serbestçe görüşmesine mani olacak kadar ilerlediği ve yanımızdaki kadın kıskançlığı hırçınlık derecesine çıkardığı için haber vermeden buraya gelmek istemiş. Tam vapur kalkacağı zaman bu, haber almış, geri çeviririm ümidiyle vapura koşmuş, ısrarlarının beyhude olduğunu görünce, vakit de olmadığı için, eşyalarını, öte berisini orada bırakarak, aynı vapurla buraya gelmiş. Şimdi yanında parası da yok, mukavelesi de yok. Atina'dan eşyaları gelinceye kadar, Şişli'de, Berlin'den tanıdığı ve aynı mektepte okudukları, eski arkadaşlarından S. Hanım'da birkaç günlük misafir...

- Kendisi Alman mı?

- Evet, ismi Fransız'a benzer ama, asıl ismi değil. Yoksa... iyi bir aile kızıdır. Yalnız bu garip tabiatından ne ailesi yanında, ne de mektepte durabilmiş...

- Ha... şimdi mesele anlaşıldı.

Bandi, "hangi mesele" diye sorunca ona bildiklerimi anlattım.

Biz konuşurken Jorjet, Şeyh Memduh'un bıraktığı şişelerin içerlerini bir kibrit çöpü ile temizlemiye uğraşıyordu:

- Aman, dedi, hiç de bir şey bırakmamış...

Ve şişelere birer parça votka koyarak çalkaladı, içti.

Biraz sonra Lili elinde bir gramlık bir kokain şişesi, geldi, Jorjet'le almaya başladılar. Jorjet Bandi'ye ve bana da ikram etti. Ben istemedim, sadece içki içmekte devam ettim.

Bu basık tavanlı, sigara dumanlı odada içtiklerimiz tesirini iki kat gösteriyordu.

Şeyh Memduh, yanında iki kadın. (Kroki: Nurullah Berk)

Bandi, şimdi ortadaki büyük elektriği kapatmış, köşelerde yanan mavi ampuller yüzlere garip bir ışık veriyordu. Gramofonla da, ince iğne ile, mütemadiyen Layton ve Johnston'un "Şafak Sökene Kadar" parçası çalınıyordu. Ben sedirin üzerine uzanmış, yarı sarhoş, yarı yorgun yazıyordum. Jorjet, Lili'ye sokulmuş, elini kimonosundan içeri sokmuştu. Arasıra ürpermeler geçiriyorlar ve uzun uzun sarılışıyorlardı. Bandi bu hale kızıyordu. Çünkü vaziyetten anladığıma göre, Lili'ye bir alâkası vardı.

Şimdi artık Jorjet, Lili'nin kimonosunu çıkarmış, kendisi de soyunmuş, onun göğsü avuçlarının içinde, vücudundan ısırıyor, Lili bilinmez nasıl bir zevkin zebunu, hem gülüyor, hem de acıdan inliyordu.

Bandi dayanamadı, Jorjet'in kolundan tutarak:

- Yeter, dedi, artık yeter...

Jorjet hayretle sordu:

- Ne o, yoksa kıskandın mı?

(Kroki: Fikret Adil)

- Evet.

- Bunda kıskanacak ne var?

Fakat Bandi, deli gibi olmuş, Jorjet'in saçlarından tutarak yerde sürüklemiye başlamıştı. Başı arkaya çekilen Jorjet'in göğsü kabardı, Bandi'ye mukavemet edecek yerde:

- Daha kuvvetli çek, hattâ vur... diye inlemiye başladı.

Lili, onun bu haris iştihası ve nefis vücudunun çıplaklığını görünce, üzerine atıldı, tırmıklamaya, ısırmaya başladı.

Ömrümde ilk defa gördüğüm ve belki de bir daha görmiyeceğim bu manzara karşısında istemeden bir cinayete şahit olmuş, fakat gördüklerini söyliyemiyecek vaziyette olan birisi gibi üzüntülü bir his duyuyordum.

Bu gayritabiileşmiş üç kişinin yaptıklarını daha fazla görmemek için, onların üç başlı bir vücut haline geldikleri bir sırada, yavaşça odadan ve evden çıktım.

Dışarda bol bir ışık, yüzüme çarpan temiz ve serin bir hava vardı. Saat dokuz olmuştu.

Beyoğlu'nda, Tiyatro sokağında, Rezafe apartımanının üçüncü katında pansiyoner olarak oturuyordum. Aynı apartımanın

birinci katını Madam Mari isminde bir kadın tutmuştu, randevu yeri olarak kullanıyordu. Madam Mari'nin mühim bir zabıta memuru ile olan alâkası serbest bir surette bu işi yapabilmesini temin ediyordu.

O sabah eve girerken Madam Mari'nin oturduğu katı mühürlü gördüm, kendi kendime:

- Demek, dedim. Madam Mari'nin dostu ile arası açılmış.

Sonra, çıkıp yattım, saat ikide uyandım, çalışmak üzere gazeteye geldim.

Matbaada iki saat sonra müthiş bir haber alıyordum: Beyoğlu'nda Mercan Altunyan çetesi ile polis arasında bir müsademe olmuş, üç dört kişi ölmüş, bir kısmı da yaralanmıştı. Ve hadise benim oturduğum apartımanda, Madam Mari'nin kapatılmış evinde olmuştu.

Gazeteye gelen haberler ve polisin verdiği malumata göre çete uzun müddettir planlar yapmış ve hadisenin olduğu eve bir hayli silah, bomba toplamıştı. Nasıl oluyordu da daha o gün saat 14'te kapısı hükümet tarafından mühürlü bir yerde, iki saat içinde bu kadar garip ve kanlı hadiseler cereyan etmişti? Bu sırrı, sonradan yapılan muhakemeler bile meydana çıkaramadı. O gün, evvelâ kendi gazeteme, sonra öteki gazetelere giderek bu garip noktayı anlatmıya, işin içinde muhakkak bir dolap döndüğünü beyhude izaha çalıştım. Kimse, bana inanmak istemedi, hattâ benimle "Amerikanvari gazetecilik mi yapmak istiyorsun?" diye alay bile ettiler.

Hadiseden burada bahsedişim onu anlatmak için değil, sadece benim, Rezafe apartımanından çıkarak, Asmalımesçit 74'e ve Bandi'nin ısrarı üzerine, tavan arasındaki odasına nakletmiş olduğunu söylemek içindir.

Bu iş tuhaf oldu. O akşam eve girmek istediğim zaman, daha henüz tahkikat bitmediği için sokmak istemediler. Ev sahibi de sokakta kalmıştı. Artık orada oturmıyacağımı söylüyordu. Başka

bir yer aramak mecburiyetinde kalmıştım. Bunun için muvakkaten Bandi'nin teklifini kabul ettim.

İtiraf edeyim ki bu kararda Lili'nin aynı evde oturuşunun da dahli yok değildi. Aynı akşam bir polisle Rezafe apartımanındaki odama çıkmış, küçük bir bavula eşyamdan bir miktar alarak Asmalımesçit'e gelmiştim. Muamele bir hayli sürmüştü. Saat on iki olmuş ve daha yemek yememiştik. Bandi ile beraber Garden'e gidip hem Lili'yi görmeyi hem de orada yemeyi kararlaştırdık.

Girdik. Paltolarımızı vestiyere verdik. Fakat daha içeri girmeden kapı birdenbire açıldı ve Lili koşarak önümüze çıktı. Sinirli ve hiddetli, kesik kesik söyleniyordu:

- Bu ne kepazelik... Dağ başında mıyız?

- Ne oldu, ne var?

demiye kalmadan arkasından garsonların tutmıya çalıştıkları, iyi giyinmiş, fakat çok sarhoş birisi:

- Burası benim memleketim değil mi, istediğimi yaparım, ne karışıyorsunuz? diye Lili'ye atılmak istedi.

Pek tabii bir hareketle Lili ile onun arasına geçtim.

Adam, beni görünce durdu:

- Çekil!

Hiç cevap vermedim. Adamın arkasında duran metrdotel bana, eliyle "sakın dokunma" der gibi hareketler yapıyordu.

Merak ettim. İçime bir şüphe, hem de ne yalan söyliyeyim, bir de korku girmişti. Çünkü bazı mühim kimselerin, henüz yeni atıldıkları ve medeniyet zannettikleri bar hayatında, kendi şahsiyetlerinden istifade ederek zorbalık yaptıklarına çok şahit olmuştum. Hattâ bir defa, bir barda bir vaziyette iki kişinin silâh çekiştiklerini bile görmüştüm. Bunun için ihtiyatla hareket etmemin çok muvafık olacağını düşünerek Lili'yi alıp içeri girdim. Bütün müşterilerin gözleri kapıya çevrilmişti. Lili'nin Bandi ile ortamızda içeri girdiğini görünce müsterih oldular diyemem, çünkü insanlar tuhaftır, skandaldan hoşlanırlar.

Bir masaya oturduk. Hiddetli ve sarhoş adam da dönmüş yerine oturmuştu, masası, bizimkinden üç masa ilerde idi. Aramızdaki masalardan birinde önleri ilikli, elleri divan durur gibi önlerinde, sert ve dik bakışlı, üç kişi sarhoş adama "nigehbân" bir vaziyette oturuyorlardı.

Lili anlattı:

- Bu adam, akşamdanberi içiyor, dört şişe şampanya ve namütenahi viski içti. Tabiî yanına birçok kadınlar da gitmişti. Fakat sonra hepsi kaçtılar. Çünkü o kadar kaba hareketler yapıyor ki... Ben, şimdi oturduğumuz bu masada oturuyordum. Adam garsondan bir paket sigara aldı, "kaç para" diye sordu. Lüks bir sigara idi. Garson "yüz kuruş" dedi. Adam kızdı. "Sokakta elli iki buçuk kuruşa satıyorlar, sen ne diye..." diye bağırarak garsona çıkışmıya başladı, mesele uzamasın diye garsonu çağırdım, parayı ben vereceğimi söyliyerek gönderdim. Bu sefer de adam, "vay benim cebimde para yok mu ki sen veriyorsun" diye çıkışmıya başladı ve gelip masama oturdu...

Lili birdenbire sözünü kesti ve:

- İşte, dedi, gene geliyor.

Filhakika, sarhoş gelmiş masamızdaki baş iskemleye ve benim soluma oturmuş, sanki masada biz yokmuşuz gibi Lili'ye bayağı, âdi sıfatlarla "sen kim oluyorsun ki, paramı vereceksin" diye ancak bir sarhoş inadı ile mânâsız sözler söylemiye başlamıştı.

Artık sinirlenmiştim. Adamı dürttüm ve:

- Efendi, dedim, henüz müşerref olmadığım birisinin masama gelmesine... Ters bir suratla sözümü kesti:

- Ulan, sen ne biçim herifsin, kim oluyorsun?

Kan beynime sıçradı. Fakat ecnebi olduğu için çok çekingen duran Bandi elimi tutarak, beni sükûna davet ediyordu. İlerde oturan üç adam da gözlerini benden ayırmıyorlardı. İki garson ve metrdotel gene yanımıza gelmişler, yalvaran bakış ve hareketlerle bir şey yapmamaklığımı rica ediyorlardı.

Sükûnetle metrdoteli çağırdım:

- Bu efendiyi buradan kaldırınız.

Adam döndü:

- Beni, dedi, buradan kaldıracak kuvvet yoktur.

- Ya polis çağırırsam?

- O da kaldıramaz.

Müthiş surette kızmıştım. Fakat sakin görünmeye çok dikkat ederek sordum:

- Sizi buradan ne kaldırabilir?

- Kuvvet...

Bütün asabiyet ve o ana kadar zaptettiğim hiddetimi bir saniyeden az bir zaman için sağ kolumda teksif ederek, solumda oturan ve esasen sarhoşluktan yarı bitkin olan adama bir tokat yerleştirdim.

Tokat, adamın yüzünde kamçı gibi şaklamıştı. Herif sandalyesinden yere düştü ve ağzından kan aktığını gördüm.

Aklım o zaman başıma gelmişti. Ne yapmıştım? Adam yerden kalkamıyordu, garsonlar derhal yetiştiler ve ayağa kalkan halkın arasında onu kapıya doğru götürdüler.

Betim benzim uçmuş, müthiş bir sinir buhranıyla titriyordum.

Şimdi ilerdeki masada oturan üç kişi kalkmış, bana doğru ilerliyorlardı. İçimden:

- Eyvah, dedim, hapı yuttuk!

Dev gibi adamlardı. İnsana çaprast hissini veren bir bakışla bakıyorlardı, nihayet geldiler, içlerinden birisi, Trabzon şivesiyle:

- Delikanlı, dedi, aşkolsun...

Ve üçü de elimi sıktılar. Hayretten dona kalmıştım. Fakat yüreğime su serpilmişti. Adamlar anlattılar:

- Biz Trabzonlu tüccarız, bu adam burada, daima milliyetini ileri sürerek yapmadık rezalet bırakmadı. Dışarı çıksın da biz dövelim diye bekliyorduk. Fakat sen daha tez davrandın.

Lili, şiddetle elimi tutmuş sıkmaya başlamıştı. Gözlerinde garip bir ışık ve yüzünde, dudaklarının etrafında bir takallüs vardı. Boğuk bir sesle ve dişlerinin arasından:

- Ah, dedi, niçin daha çok kan çıkarmadın... Daha çok kan?..

Sonra bir hamlede önündeki viski kadehini boşalttı:

- Ben giyinmiye gidiyorum, beraber çıkarız,

diye tembih ederek ayrıldı.

Bandi, Lili, ben Gardenbar'dan çıkarken saat dört olmuştu.

Bandi:

- Ne akşam?

dedi.

Lili, ilerdeki Acem'in dükkânına doğru bizi sürükledi, bir şişe votka, biraz da yiyecek, öteberi alıp, eve doğru yürüdü.

Yolda Lili koluma asılıyordu. Vücudunun asabî titreyişlerini, vücudumda hissediyordum.

Lili'nin odasına çıktık.

- Oturunuz!..

dedi, votka şişesini açtı, sandviç yapmaya başladı. Lili'nin hareketlerinde bana karşı bir samimiyet vardı, bakışları, gülüşleri ile hep bunu ifade ediyordu.

Garip bir aksülâmelle bu vaziyetten sıkılmıya başladım. İptidaî denilmesi pek doğru olan bir hisle, ben kadının bana iltifat etmesinden hicap duyarım. Benim için asıl olan "almak", hattâ "gaspetmek"tir. Hem ortada Bandi ve sonra daha bir gece evvelki vaziyet de vardı. Acaba ben gittikten sonra Bandi'nin odasında neler olmuştu?

Şezlonga uzanmıştım. Bandi bir koltukta oturuyordu. İçiyorduk. Susuyorduk. İçiyorduk. Susuyorduk. Nihayet Bandi:

- Ben, dedi uyumıya gidiyorum, yarın erken işim var, siz oturunuz isterseniz.

Ben de onu takip etmek isteyince Lili bırakmadı:

- Senin işin öğleden sonra zannederim, biraz daha kal... Evin uzakta mı?

- Hayır, bugün Bandi'ye taşındım.

- İyi ya... aramızda bir kat var demektir, kalabilirsin.

- Peki.

Bandi gittikten sonra Lili bana uzun uzun baktı, burun kanatları açıldı, kapandı ve:

- Ben, dedi, çok amma ümidinden çok fazla serbest düşünceli bir kızım. Benim için mazi, mevzuat, günün telâkkileri yoktur. Seninle tanışalı üç gün olmadı bile, bak, işte bunun için sana "hoşuma gidiyorsun" diyorum.

- Ben mi?

- Böyle olmasaydı, sana bir çocukluk arkadaşım, yahut kardeşim, yahut da kocamdan daha yakın birisi gibi hususiyetlerimi gösterir miydim?

Sükûnetle dinliyordum. Yorgunluktan tembelleşmiştim ve münakaşa edecek halim yoktu.

O bunu başka türlü tefsir etti:

- Görüyorum, sende de bendeki telâkkilerin bir şemmesi mevcut ki, buna hayret etmiyorsun, çünkü başka birisi olsaydı, benim için alelâde bir kadın muamelesi yapar, ve..

- İhtimal...

- Hayır, muhakkak. Ben bunu çok iyi bilirim. Kaç defa tecrübe ettim. Halbuki sen böyle değilsin. İşte bunun için seninle bir... arkadaşlık tesis etmek istiyorum. Kabul mü?..

- Bir şartla...

- Şart filân yok... Kabul edersen esasen aramızda şartı icabettiren hiçbir şey kalmaz.

- Beni ürkütüyorsun Lili.

- Sahi mi? Sen, bir erkek... bir kadından nasıl ürkebilirsin? Buna sebep ne?

- Sebebi şu ki, bu tarzda anlaşmalara evlenmek ve nihayet ona yakın bir şey olan bağlanmak derler, halbuki benim böyle bir niyetim yok.

- Umumiyeti birak rica ederim, izdivaç denilen şey, insanları birbirine benim sana teklif etmiş olduğum tarzda bağladığını zanneder misin? İki insanın anlaşabilmesi için, herhangi bir dairede bir memurun önünde bir çift "evet" demek kâfi midir?

- Lili, garipsin..

Hırçın, dirseğinin üstünde doğruldu:

- Garip değil, doğru. Bak, dinle... Meselâ, sen genç ve henüz evlenmemiş bir erkeksin. Arzu ettiğin zaman, istediğin dakikada herhangi bir kadınla münasebette bulunabilirsin ve bunu yaptıktan sonra da, bu, senin için bir suç teşkil etmez, halbuki düşün, bir kadın için bu böyle midir?.. Herkes onun için ne der?..

- Peki, doğru söylüyorsun farzedelim amma, izdivaç denilen usul, iki kişinin birleşmesini teminden evvel, bu bağdan doğacak olan çocukların hukukunu tesbit içindir. Aynı zamanda aile muhabbeti, analık, babalık denilen birtakım hisler vardır ki, eğer izdivaç olmasa bunların hiçbiri mevcut olmaz ve dünya zânî ve zâniyeler, gayrimeşru çocuklarla dolar.

- Hayır, izdivaç usulü senin zannettiğin gibi çocukların hukukunu temin edemez. İnsan birisiyle evlenmese bile, herhangi bir çocuğu sokaktan alarak kendisine vâris tayin edebilir, değil mi?

- Evet...

- O halde, yine her çocuğun hukuku bu suretle temin edilebilir. Sonra aile muhabbeti filân da sözden ibaret... Kime sorsan kaynanasından, karısından, kayınpederinden şikayetçidir. Evlât muhabbeti, analık, babalık hislerine gelince, bunlar da hep telâkkiye bağlı, teamül neticesi duygulardır.

- Ne gibi?..

- Emin ol, dünyada evlât muhabbeti denilen şey, kendi evlâdına muhabbet demek değildir. Bu his hedefi değiştirilmiş

serseri bir ok gibidir. Kime tesadüf ederse onu vurur. Meselâ iki aile farzedelim ki, aynı evde oturuyorlar. Ve her iki ailenin kadını da aynı günde doğursunlar. Bunların çocuklarını alarak Ahmet'in karısı Fatma'nın çocuğunu, Mehmet'in karısı Ayşe'nin lohusa yatağına bıraksak, ve Ayşe'nin çocuğunu da Fatma'nın yanına koysak, bu muameleden de Ahmet'le Mehmet'in haberi olmasa, Ahmet, Mehmet'in çocuğunu evlâdım diye sevecek, Mehmet de, Ahmet'in çocuğunu yavrum diye göğsüne basacaktır... Demek asıl olan çocuk muhabbetidir, çocuğum muhabbeti değil... Görüyorsun ki, burada da bir galatı his var. Binaenaleyh bütün bu düşünceler, konulmuş birtakım usullerdir ki, yenilerinin bunları istihlâf etmesinde hiçbir mahzur yoktur. Belki de fayda vardır.

- Lili, sen âdeta, Yirminci Asırda insaniyeti, insanlığı anlamıya davet eden bir peygamber vaziyeti takınmışsın, doğrusu hoşuma gidiyor bu hararetli müdafaan... Anlat bakalım peygamber kadın, bu yeni usuller ne olabilir?

- Peki, muhafazakâr erkek! Meselâ bir usul konulup ve denilir ki, her yeni doğan çocuk, babası ve anası olduğunu söyliyen iki şahıs tarafından bu maksatlar için yapılmış çocuk büyütme evleri'ne tevdi edilir. Bu çocuklar bu *ev*'lerde üç, yahut beş yaşına kadar sıhhî, fennî bir tarzda büyütülür, ana mekteplerinde ve bilâhare de mecburî ilk tahsillerini yaptıktan sonra babası ve anası olduğunu söyliyen kimseler tarafından çocuğumuz diye talep edilebilir. Bu suretle evvelâ, o memleketin nesli, fennî ve sıhhî büyütülmüş olmak itibariyle, gürbüzdür, okutturulmuş olmak itibariyle fikren de yükselmiştir. Aynı zamanda, fakir veya zengin, kendisini meydana getirmiş olan erkek ve kadına yük olmamış, onları rahatsız etmemiş, sabahları işine gitmek mecburiyetinde olan babasını cıyak cıyak bağırarak geceleri uykusuz bırakmamış, annesini "ninni, ninni yavrum" diye birtakım manâsız şeyler söylemiye, beşik yapmıya, velhasıl bir sürü hiz-

metler görmiye mecbur etmemiştir. Bundan daha mantıkî, daha mâkul bir ideal bulunabilir mi? Evlât muhabbetini ise insan yine hissedebilir, hem çocuk tam sevilecek çağa geldikten sonra... Nihayet herkes kendi *çocuğum* diye tanıdığı çocuğu, bu devreleri tamamladıktan sonra evine alabilir ve arzu ettiği tarzda yetiştirir. Bu suretle yarının büyükleri, medeniyeti temsil edecek kimseler, ilmî vasıtalar ile büyütülmüş olmaz mı?

- Lili, müsaadenle bu saatten sonra içtimaî, fennî, ahlâkî ve daha bilmem nevî bahisler düşünebilecek iradem yok... Gel de şöyle karşılıklı birer votka daha içelim.

Lili'ye verecek cevap bulamamış değil, fakat münakaşayı ilerletmek istememiştim. Onun ihtimal hakkı vardı. Fakat bugünkü cemiyetin şartları içinde acaba bunun tatbikine imkân var mıydı? Lili benim nazarımda *ultra-modern* bir tip, Amerikalıların icadetmiş oldukları *makine-adam* gibi mazisi olmıyan bir şahsiyet halinde gözüküyordu.

Lili muzaffer bir hitap tavrıyla:

- Cevap vermiyorsun, mamafih bir kadeh votka içmeyi senin vereceğin köhne akideler mahsulü cevaplara tercih ederim.

diyerek beni tekrar münakaşaya davet etti.

Fakat sustum, bilmem neden, Lili'ye mağlup görünmek, daha doğrusu onun bu galip tavrını seyretmek bana çok tatlı gelmişti.

Lili aynı sühuletle mevzudan mevzuya geçiyor, her sahada, kimbilir nereden topladığı malûmatını, ateşli zekâsiyle büyüterek garip nazariyeler yürütüyordu.

Bu suretle bana Lamartine ile Shakespeare ile Conficius'ü mukayese etmeye kalkıştı.

Sonra ne için bu kadar mütehassıs celbettiğimiz halde, henüz bir kaldırım ustası getirtmediğimizi sordu. Harbi Umumî'deki Lâz takalarının Odesa'ya fındık taşımasını, Acem şahı Dara'nın Çanakkale'yi geçerken denizi kamçılatmasına teşbih etti.

*

Gözlerimi açtığım zaman birdenbire nerede olduğumu hatırlıyamadım.

Elbiselerimle bir şezlong üzerinde idim. Üstüme bir kadın mantosu örtülmüştü.

Doğruldum, karşıdaki karyolada Lili yatıyordu. Aklım başıma geldi.

Saate baktım, üç.

Gürültü yapmadan kalktım, perdeyi açtım.

Dışarda yağmur yağıyordu. İstanbul'un rutubetli, insana ocak başı arattıran günlerinden biri idi.

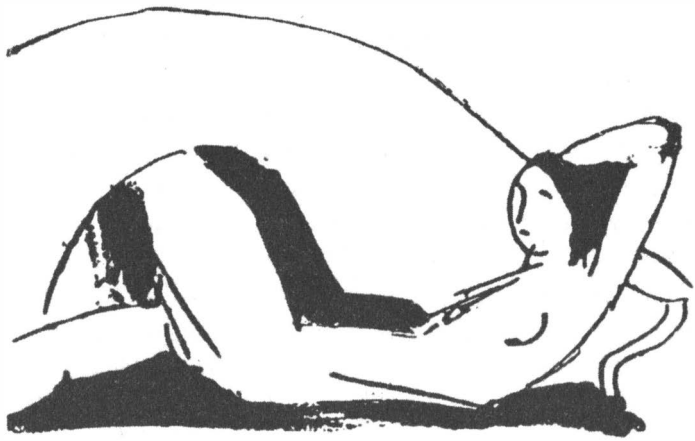
Bir lâhza, çıkıp çıkmamak tereddüdü ile durdum; maalesef çıkmak ve gazeteye gidip çalışmak mecburiyetinde idim. Sabahlanan gecelerin ertesi günü çalışmak bana hayatta öyle bıkkınlık veriyordu ki, o dakikada işi gücü bırakarak uyumak istiyordum.

Benim gibi çalışmayı, daha iyi tembellik edebilmek için bir vasıta telâkki edenler bu hissimi çok iyi anlarlar.

Naçar gidecektim. Gene gürültü etmemiye dikkat ederek masada duran kolonya ile yüzümü yıkadım, saçlarımı taradım. Buruşmuş elbiseme lâf olsun diye bir çeki düzen verdikten sonra kapıyı usulca açmak istedim. Fakat kilitli idi. Anahtar da üzerinde yoktu.

Aradım bulamadım.

Lili'yi uyandırmak istemiyordum. Öyle tatlı uyuyordu ki... Ben uyuyan kadını seyretmeyi severim. Kadını, uyurken, teslim olmuş bir düşman kadar âciz, galibinin merhametinden başka müdafaa kuvveti olmayan bir şey farzederim. Lili'den çekiniyordum. Hattâ korkuyordum. Çünkü ona karşı hakiki bir zaafım olduğunu anlamıştım. Bir kadın bende tesir yapmıya başladığı zaman gayri ihtiyarî bir aksülâmelle müdafaaya geçerim. Halbuki ekseriyetle insanlar kendilerini bu hisse bırakırlar ve bunun neticesinden hasıl olan hislerin mecmuuna da aşk derler -Asıl aşk bu mudur?- Kendimi, Lili'ye karşı en son dakikaya kadar

(Kroki: Refik Fazıl)

müdafaa etmeye karar vermiştim. Ne yapayım ki, o gün yağmur yağıyordu, cama vuran taneleri, uzaktan gelen bir trampette sesi gibi insanda ittiradın verdiği inatçı bir sinir bayıltması yapıyordu, oda loş ve havası güzel kokularla karışıktı, yeni uyanmış, fakat uykuya doymamış olmanın tesiriyle her şeyi flû görüyordum, vücudumda hararet arayan bir kırıklık vardı, temiz ve beyaz çarşaflı bir yatakta nefis bir kadın yatıyordu.

Yavaşça Lili'ye doğru eğildim. Muntazam bir teneffüsün kaldırıp indirdiği göğsünden dayanılmaz, ılık ve adeta bir örümcek ağı gibi maddî bir şey yüzüme çarptı. Başım döndü.

Yüzüne baktım; kirpikleri, esasen mevcut halelerine bir başka hale yapıyor ve orada gölge mavileşiyordu. Yarı açık dudakları muhayyel bir öpüşe hazır gibi idi. O aralık güzel bir rüya mı görüyordu, ne oldu, yüzünden tatlı bir mâna geçti. Tamamen üstüne eğilmiştim. Bir el boynuma sarıldı:

- Seni bekliyordum, zaten çıkamazdın, anahtarı saklamıştım.

*

İki gün Beyoğlu'na çıkmadım.

Gazeteye de gitmemiştim. Ailemin evinde tam bir istirahat içinde kaldım.

Gazeteye gelince, iki gün içinde bana sekiz on kere bir kadının telefon ettiğini, bir kere de otomobille kapıya kadar gelerek aradığını söylediler.

Bunun Lili olduğundan şüphe yoktu.

Kahvemi içerken telefondan beni istediler.

Bu, Şeyh Memduh'tu. O akşam için beni Bi-Ba-Bo'ya davet ediyordu. Kendisini nasıl atlatacağımı düşünürken:

- Lili seni fellik fellik arıyor, dedi, ona dair söyliyeceklerim var. Başka nereye gitsek bizi bulur, halbuki muhakkak surette o seni görmeden konuşmaklığımız lazım.

Peki, dedim ve akşam saat on birde randevu verdik.

Bilmem Bi-Ba-Bo'yu bilir misiniz? Burası Opera sinemasının karşısındaki sokakta küçük bir yerdir, iki katlıdır. Bodrum gibi bir yere girildikten sonra ikinci kata çıkılır. Fakat ikinci kata çıkmak için bir merasime tâbi olmak icabeder. Çünkü muayyen bir saatten sonra kapı kilitlenir ve yalnız aşağıdaki bodrumda oturmak kaabildir.

Eğer yabancı değilseniz, üzerinde asma kilidi olan kapı açılır, yukarı çıkabilirsiniz.

Orada, sizi ihtiyar bir Rus karşılar, paltonuzu -eğer varsa- alır. Edison'un ilk ihtira ettiği gramofon makinesi kadar eski bir gramofona aynı derecede eski bir plâk koyar.

Fransızcası Yahudiceyi, Yahudicesi Türkçeyi andırır, babası Ermeni, anası Rum, kendisi Katolik bir kız size içeceğiniz şeyi sorar.

Burada içki namına esasen votka ile rakıdan ve pek nadiren biradan başka bir şey bulunmadığına nazaran intihapta güçlük çekmezsiniz.

Bi-Ba-Bo'nun bir hususiyetini de, kapısında ve bodrumunda oturan üç dört kişi teşkil ederler. Bunlardan birisinin ismi Salomonof'tur. Başındaki kasketi ve gözünün birisinin siyah bir örtü ile kapanık oluşu, insana kazaya uğramış bir şoförle konuşuyorum hissini verir.

Bu adamın sık sık kaybolup tekrar görünüşü dikkat çeker. Her gidip gelişinde, kendisini muhakkak birisi bekler, eline birkaç lira sıkıştırır, mukabilinde küçük bir paket alarak gider.

Salomonof, kokain satıcısıdır.

Öteki adamlar da öyledir. Fakat onlar şişe ile satmazlar. Çünkü şişesi üç liradır ve herkesin üç lirası yoktur. Onlar şişeleri küçük paketlere taksim edip yirmi beş, elli kuruşa satarlar. Yani perakende muamele yaparlar. Bunlardan birisinin vaziyeti büsbütün gariptir. İsmi Seyfi olan bu adam seyyar bir meyhanedir. Elinde salepçi güğümü gibi bir mangal taşır.

Hava veya Aleon sokağının bir köşesinde mangalı kurar. Cebinden paket halinde hazırlanmış ve şaşlık denilen kebaplar çıkarır, pişirmiye başlar. Öteki cebinden bir şişe rakı, daha başka bir cebinden -Seyfi'nin bütün elbisesi ceplerden yapılmıştır- kadehleri çıkarır ve kadehi, mezesiyle on kuruşa rakı satar.

Bu kadar ucuzluğa şaşmayınız. Çünkü bu işin ne kazanç, ne de istihlâk vergisi, ne dükkân kirası ve ne de elektrik sarfiyatı vardır.

Bi-Ba-Bo'ya giderken bütün bu tipler bodrumda oturuyor ve konuşuyorlardı.

Çünkü vakit daha erkendi. Saat on bir oluyordu.

Yukarı çıktım. Şeyh Memduh, yanında tanımadığım birisi ile oturmuş, içiyorlardı.

Şeyh arkadaşını takdim etti:

- Resim üstadlarından Dallı...

Kır saçları kabarmış, zeki ve çok sevimli bakışlı parlak iki gözü vardı. Bir peygamber gibi ağır ağır söylüyordu.

- Yarabbim, dedi, bu memlekette güzel sanatlar ne kadar ihmal ediliyor. Bir Mikel Anj gelse burada mahvolur. Ben profesörüm dedim de karakoldan "sen delisin" diye beni bıraktılar.

- Ne oldu?

- Efendim, köşe başında su dökmek icabetti. Bir Acemin dükkânı varmış. Ne bileyim ben... bodrum penceresinden içeriye girmiş. Acem küfretti, ben de... karakola götürdüler ve bana "kimsin?" diye sordular. "Profesörüm" dedim. "İsmin ne?" dediler, "Dallı" dedim. "Nerede oturuyorsun?" dediler, "Sarayda" dedim. Komser, Acem'e dönüp "gördün ya, bu adam deli" dedi ve beni bıraktı.

Dallı, o akşam başına geleni anlatmakla bitirmiyor ve Şeyh Memduh ile görüşmemize mâni oluyordu. Kendisinden izin alıp çıkmak istedik, bana dönüp:

- Türk genci, dedi, sen benim vicdanımın bayrağısın, biraz "bohem" ol... İç efendim, haydi bakalım, içelim benim canım efendim... Ressam Utrillo da içerdi. Ne imiş o "renaissance". Ben böyle bir şey tanımıyorum.

Güç halle elinden kurtulduk.

Şeyh Memduh ile Aleon sokağının köşesine mangalını "açmış" olan Seyfi'nin ayak meyhanesinde birer tane attık ve arka sokaklardan geçerek Galatasaray'dan Tophane'ye inen yokuşta, sağ tarafta dar bir sokağa girdik. Orada bodrum gibi bir kapının önünde duran kasketli bir çocuğa, Şeyh:

- İhvanız, diyerek içeri girdi. Ben de arkasından... Burası basık ve duman dolu bir yerdi. Kokudan, derhal bir esrar kahvesinde olduğumuzu anladım. İçerde üç kişi, yudum yudum çay içiyorlar ve koz helvası yiyorlardı. Ocakta çenesi yere düşecek kadar uzamış bir yüzle, kırmızı fanilâlı birisi vardı.

Duvarda eski Mesudiye zırhlısının sedeften işlenmiş bir resmi, onun yanında da bir deniz kızı asılı idi.

Peykenin üzerinde kucak kucağa bir kedi ile bir köpek uyuyorlardı. Masanın birinde bir bağlama duruyordu. Adam, şüphe-

li bir gözle baktı, Şeyh'i görünce boğuk bir sesle:

- Kaybettik dedi.

Akşamdan beri sabırsızlıktan patlayacaktım. Ne vardı? Niçin Şeyh beni esrarengiz yerlere götürüyordu. Söyliyecekleri neydi? Fakat susuyordum. Çünkü Şeyh kendisine sual sorulmasına müsaade etmezdi. O, her şeyi zamanında yaptığına kani idi.

(Kroki: Fikret Adil

- Bir şey varsa, dedi, ki benim ihtiyarım haricinde olmuştur, o da, kendi doğuşuna hâkim olamayışımdır. Hayatta - bu onun en sevdiği kelimesidir - yegâne hâkim olamadığım bu hâdise de benim felâketim olmuştur.

Şeyh'in yüzüne baktım. Ne demek istediğimi anladı, felsefesine bal mumu yapıştırarak anlattı:

- Lili feci bir vaziyette. Jorjet'le müthiş bir kavga ettiler, saç saça, baş başa... Ev sahibesi ayırmak için az kalsın polis çağıracakmış..

- Sebebi?

- Sebebi de sen.

- Ne münasebet?

- Sen, bir akşam Lili'de kalmışsın, ertesi gün Jorjet gelmiş ve Lili ile gene eskiden olduğu gibi...

- Anladık, sonra...

- Sonrası, Lili artık bu cins münasebetten hoşlanmadığını, tabiileştiğini söylemiş, senin de ismini zikretmiş ve o zaman kıyamet kopmuş.. Şimdi.

- Şimdi?

- Şimdi de Lili bir taraftan Jorjet bir taraftan seni arıyorlar.

- Lili'nin aramasını anlarım amma Jorjet niçin?

- Seni görüp Lili'den vazgeçirtecekmiş.

- Aman ne iyi olur Şeyhim, bilirsin ben böyle, bağlardan hoşlanmam.. Jorjet'i nerede bulmak kabil?

- Bu akşam S. hanımla Fransız tiyatrosuna gideceklerdi, saate bak, eğer çıkmamışlarsa yetişebilirsin.

Jorjet'ten ziyade S. hanımı da orada bulmak ihtimaliyle derhal fırladım. Saat bir olmuştu. Fransız tiyatrosundan halk çıkmıştı. Canım sıkıldı. Bu kadar geç haber verdiği için Şeyh Memduh'a bir hayli küfür savurduktan sonra yavaş yavaş caddede ilerlemiye başladım. Petrograd'ın önünde birisi arkamdan seslendi.

Döndüm, Salomonof:

- Sana bir şey soracağım amma doğru söyle.

- Ne var?

- Jorjet ismiyle bir Alman karısı var, tanır mısın?

- Tanırım.

- Demin, yanında bir Türk hanımı ile geldiler, benden bir beş gramlık istediler.

- Verdin mi?

- Hayır, korktum, "yok" dedim.

- Niye korktun?

- Neme lâzım, yanındaki Türk kadını, belki başım belâya girer.

- E, ne soracaksın? Bu mu?

- Korktum amma, bir beş gramlık satarsak, malûm ya... biraz ekmek parası çıkar. Onun için, "olursa getiririm" dedim. Bana adreslerini verdiler.

Şimdi götüreyim mi diye düşünürken sana rasgeldim. Nasıl kişi bunlar, emniyetli mi?

- O cihetten merak etme amma, bu saatte nasıl götürürsün?

- Bu gece olursa, dediler, sabaha kadar istediğin zaman getir. Olmazsa her gün iki ile üç arası getir. Giderken zaten Selka'daki kötü maldan bir gram da almışlar.

Demek bu akşam S. hanımın kocası evde yoktu.

Yakut izah edemediğim bir sebeple evine herhangi bir saatte gidilebilirdi. Bu işi bir tecrübe etmek gerekti. Salomonof'a:

- Haydi, dedim, ben de seninle beraber gideceğim, korkma.

Salomonof arsız, arsız güldü:

- Ne o, bir dalaveren mi var? Amma otomobil parası senden.

Bu Salomonof ne hınzır adamdı. Hiçbir fırsatı kendi lehine kullanmadan kaçırmazdı. Beş gramlık kokain satacak, en aşağı 20 lira para alacaktı. Takside çalışan bir de otomobili vardı. Buna rağmen benim bir işim olduğunu sezmiş, hiç olmazsa otomobil parasını koparmak istemişti; yanında oluşumun kendisine, yani cebinde beş gramlık memnu bir madde taşıyan adama ne kadar kıymetli bir emniyet verici olduğunu unutuyordu.

Şişli'de S. Hanım'ın verdiği adreste durduk. Önü bahçeli bir evdi.

Salomonof'la görüşmüştük; kapıya Jorjet'i çağıracaktı. Ben otomobilde elektriği yakmış, kapıdan görünecek bir vaziyette oturmuştum. Eğer beni sorarsa Salomonof Jorjet'e:

"-Şişli'ye müşteri aldı, bu evden acele telefonla istedikleri ilâcı vermek için, diye kendisinden müsaade istedim." diyecekti. O zaman, Jorjet de orada bulunuşumu bir tesadüfe hamledecek ve eğer kaabilse şüphesiz beni çağıracaktı.

Her şey düşündüğüm gibi oldu. Jorjet beni görmüş, Salomonof'a sormuştu. Sonra otomobile usulca sokulmuş, birdenbire kapıyı açarak:

- Teslim ol, diye bağırmıştı.

Şaşırmış gibi yaptım. Gülerek ellerimi kaldırdım.

- Böyle cici bir hayduda nasıl teslim olunmaz?

Ne kadar olsa kadın, hoşuna gitti. İndik, eve girdik. Bu fırsattan istifade ederek ve sırf Salomonof'a azizlik olsun diye otomobil parasını vermedim. O da, söylediği yalanlar meydana çıkmasın diye sesini çıkaramadı, fakat homurdandı.

İyi ve zevkle döşenmiş bir evdi. Merdivenleri çıkarken Jorjet:

- Aman, dedi. S. için ne sürpriz olacak, hem bu akşam evde yalnızız.

Gülerek ilâve etti:

- Sen keyfimizi biraz kaçıracaksın... amma ne ise uslu çocuksun. Fakat sakın Lili gibi S.'ni de baştan çıkarayım deme..

- Ne münasebet...

- Yok... Üç gündür senin lâfını ediyoruz. S. seni tanımak için meraktan çatlıyor.

Bir kapının önünde durduk. Jorjet:

- Sen şöyle biraz bekle, dedi. Kapıyı açtı. Aralıktan çok güzel döşenmiş bir oda gördüm. Her tarafta geniş ve rahat koltuklar, yerde kıymetli halılar, duvarlarda tanınmış ressamlarımızın imzalarını taşıyan tablolar vardı. Jorjet:

- S. dedi, sana bir sürprizim var, nedir, bil?..

- Salomonof şişeyi getirdi.

- Evet. Fakat ondan daha mühim.

- Artık Lili'yi unutup sade benimle meşgul olacaksın.

Jorjet, bir an durdu, sonra asabiyetini gizlemeye çalışan bir sesle:

- Böylesi değil, dedi, sana birisini takdim edeceğim.

Daha fazla beklemeden içeri girdim. S. Hanım yabancı birisiyle karşılaşınca şaşırdı. Pijamasının önünü kapatmaya çalışarak ayağa kalktı.

Jorjet:

- İşte, dedi... üç gündür arayıp bulamadığım ve senin de merakını uyandırmış olan adam...

- A! Sahi mi?

Nefis bir kadındı. Elinin harareti dudaklarımı yakmıştı.

- Buyurunuz.

Oturdum. Jorjet, beni hangi tesadüfle bulduğunu anlatırken S. Hanım'ı tetkik ediyordum.

Gayet mevzun ve küçük ayakları vardı. Elleri ince, uzun ve çok manalı idi. Mütemadî bir hareket, hayır ürperme içinde sanki konuşuyor denilebilirdi. Müstehzi bakışlarını uzun kirpikleri kapatmaya çalışıyordu. Ağzının yanında haris ve iştihalı bir mâna taşıyan, aynı gülüşün yaptığı bir çizgi vardı.

Jorjet sözünü bitirdi, kadehini doldurdu ve:

- Ey, dedi, bize Lili ile aranızda geçenleri anlat bakalım.

Sıkıldım. Bu tarz konuşmalar hiç hoşuma gitmez:

- Rica ederim, böyle bir şeyin aslı yok, hem şimdi sırası değil.

Sinirlendi:

- Ne demek, bundan daha müsait yer mi bulacağız? S.'den çekiniyorsan hiç sıkılma. O tamamen bizdendir.

Lili'nin izzeti nefsini kırmadan, hakikati, münasebetimin geçici olduğunu ve hattâ bunu istemediğimi bile nasıl söyliyebilirdim.

Fakat karşımda hırçın, asabî gözlerinden ateş püsküren bir kadın vardı, sükûtum onu büsbütün gazeplendiriyordu.

- Ben, dedi, Lili için her şeyi yapabilirim, anlıyor musun, her şeyi. Senden çok rica ederim, bana hakikati olduğu gibi anlat...

Eski mektep arkadaşı olan Jorjet'in hırsı, S. Hanımı'nkini de tahrik etmişti.

- Jorjet, dedi, bu kadar ısrarını gülünç buluyorum.

Jorjet, -ne ince kadındı- yaptığı gafı anladı, fakat geri dönemezdi. Mamafih S.'ne izahat vermeye onu teskine çalışıyordu.

Onlar konuşurken, ben düşünüyordum. Bu vaziyetten kurtulmam lâzımdı. Jorjet'in, S. Hanım'ı tahrik edişi işime yarayabilirdi.

- Hanımefendi, dedim, siz benim yerimde olsanız ne yapardınız? Bir kadınla olan münasebetini başka kadınlara anlatan erkek hakkında ne düşünürsünüz?

- Eğer alelâde bir münasebet olsaydı sizin bu hareketinizi doğru bulurdum. Fakat, artık sizden saklamıya ne lüzum var. Lili, Jorjet ve benim aramızdaki münasebet. - Bir tane daha içmez misiniz? - büsbütün başka bir şeydir. Bakınız, ben hiç kıskanıyor muyum? Yani sizin anladığınız manâda..

Sinirleniyordum. Benden ne istiyorlardı? Lili'yi vakıa sevmiyordum. Fakat nihayet bana karşı iyi hareket etmiş ve hiç de fena olmayan bir kadındı. Kadehini doldurmakla meşgul Jorjet'e:

- Hayır, dedim, söyliyemem, zira Lili'nin bana gösterdiği hislere ihanet etmiş olurum...

Sözümü henüz bitirmiştim ki, gözlerimin önünden bir şey geçti... Ne olduğunu farkedemeyecek kadar bir hızla... sonra... beynimde bir sarsıntı duydum ve her şey etrafımda beyazlaştı, bir pamuğun suda ıslanıp yayılması ve ağırlaşması gibi rutubetli bir hal aldım ve kendimden geçtim.

Böyle ne kadar kaldım bilmiyorum. Bir mırıltı ile kendime geldiğim zaman iki kişi konuşuyordu. Önce seçemiyordum. Sesler yavaş yavaş işitilmeye başladı. Gözlerimi açmadan dinledim:

- Ah deli kız, ne yaptın, bak hâlâ kendine gelmedi. Eğer bir şey olursa mahvolduğum gündür. Kocama ne derim.

- Bir doktor çağıralım.

- Deli misin? "Nasıl oldu bu iş?" derse ne deriz?

- Onu sonra düşünürüz... bak ben ne yüzle bir daha onunla karşılaşacağımı düşünüyor muyum. Zavallı.. Fakat ne yapayım kendimi kaybettim.

- Hayır, doktor çağıramayız, bizim doktoru çağırsak olmaz. Yabancı bir doktor... ya karakola haber verirse?

Birisi elini alnımdan geçiriyordu. Başımda ince bir sızı vardı. Şakaklarım ve ensem ıslaktı, keskin bir kolonya kokusu... Şöyle bir kendimi yokladım, iyi idim. Bu hareketimi Jorjet görmüştü.

- Aman, dedi, kendine geliyor. Şimdi ben ne diyeyim? Sen meşgul olsan. S. Hanım cevap vereli:

- Evvelce düşüneydin, ben ne diyebilirim?

(Kroki: Refik Fazıl)

Gözlerimi açarak S. Hanım'a cevap verdim:

- Hiç, asıl ben çok mahçubum ki, sizi böyle müşkül bir vaziyete soktum. Müsaadenizle gidiyorum.

Ayağa kalktım. Elimi başıma götürdüm, ipek bir mendille sarılmıştı, ikisi de susuyorlardı. Aynanın önüne giderek sargıyı düzeltmek istedim. Mendil kanlı idi. Yüzüm sararmıştı:

- Rica ederim.. Jorjet çok mahçup oldu. Kendisini affetmenizi...

- Zararı yok... Hem bütün bunlar artık olup bitti. Uzatmakta bir mâna da yok... Matmazel Jorjet'in hareketini tabiî buluyorum... kendisi için tabiî.

Jorjet kabahatli fakat hâlâ inatçı, atıldı:

- Ne demek istiyorsunuz?

Gülerek cevap verdim:

- Öyle ya, sizin hislerinizin hepsi gayri tabiî, bunun için her gayri tabiî hareket size göre tabiîdir.

Başı önünde, yanıma yaklaşmıştı. Ceketimin düğmesi ile oynuyordu. O zamana kadar işitmediğim bir sesle, çok kadın bir sesle mırıldandı:

- Bütün kalbimle beni affetmenizi rica ediyorum. İlk defa olarak hayatımda böyle bir delilik yaptım. Fakat emin olunuz, artık tamamen değiştiğimi hissediyorum. O eski hislerden bir şey kalmadı... Bu vaka, biliyor musunuz ki, beni kendime iade etti? Şimdi, deminki gibi Lili'yi bile düşünemiyorum... Anlıyor musunuz, ben eskisi gibi değilim.

Gözlerini gözlerime dikmişti. O anda Jorjet'e karşı büyük bir iştiha duydum. Bütün vücudu ile sanki vücudunu manyetize ediyordu. O ara S. Hanım dışarı çıkmıştı. Yalnızdık. Sordum:

- Söylediklerniz doğru mu?

- Evet...

Birdenbire onu göğsüme çektim, mukavemet edip etmediğini anlamadan dudaklarını öptüm. Epeyce uzun sürdü. Sonra aklım başıma geldi ve bu "kaba" hareketimden utandım. Fakat hâlâ bir kolumla belinden tuttuğum Jorjet'in başı omuzuma düşmüştü. Gözleri kapalı idi. Ağzı, daha doymamış gibi yarı açık uzanıyordu. Kolumla, vücudunun ürpermeler geçirdiğini hissediyordum. Bunun hiddetten olması da muhtemel idi. Kim bilir, belki de bana karşı yaptığı hareketi unutturmak, bir nevi ödemek gibi telâkki ettiğinden onu öpmeme müsaade etmişti. Bu ihtimal beni çok müteessir ediyordu. Kendi kendimden nefret ediyordum.

Bunları bir anda düşünmüştüm. Jorjet gözlerini açtı, baygın bir halde idi. Daha ziyade sokularak kolunu boynuma sardı, dudaklarını uzatarak:

- Bir daha... dedi.

S. Hanım'ın sesi ile ayrıldık:

- Jorjet, gözlerime inanamıyorum.

Çok mahçup olmuştum. Jorjet, vaziyeti kurtarmak için:

- Ben de, dedi, kendime hayret ediyorum. Ne oldu, bilmiyorum, fakat muhakkak bir şey varsa, o da, beni, nasıl söyliyeyim, mütehayyir eden yepyeni bir his âlemi keşfedişimdir. (Beni göstererek) Bunu da ona borçluyum.

Şimdi üçümüz de ne yapacağımızı şaşırmıştık. Sabah oluyordu. Benim eve dönmekliğim lâzımdı. Yalnız henüz daha kendime bir yer bulamadığım için Asmalımesçit 74'e, Bandi'ye gidecektim. Oraya da gidince Lili'yi görmemezlik edemezdim. Ona, hâdiseyi nasıl anlatacaktım?

S. Hanım o akşam evde kalabileceğimi söyledi. Teklifi hem yarım ağızla yapmıştı, hem Jorjet'in bir başka teklifi buna imkân bırakmamıştı.

Jorjet ile beraber Asmalımesçit'e, Bandi'ye gidecektim.

Doğrusunu söylemek lâzım gelirse, ben kendimi artık koyuvermiştim. Bundan erkek izzeti nefsim de hoşlanmıyor değildi.

Jorjet ile çıktık. Bir otomobile binerek Tepebaşı'na geldik. Garden'in önünde indik. Asmalımesçit'e saparken, Rubin Oteli'nin önünde bizi Kepeş çevirdi.

Bu Kepeş evvelce artistti. Şimdi de Rubin Oteli'nin birinci katında bir artist kahvesi açmış, arkadaşlarını davet ederek orasını şenlendirmeye çalışıyordu. Yorgun olduğumuzu söylememize rağmen bizi bırakmadı, ısrar etti. Birer kahve içmek üzere yukarı çıktık.

İki büyükçe odadan ibaret olan bu yerde, birçok artist oturmuşlar, kimi çorba içiyor, kimi "remi" oynuyordu. Artistlerin beraberlerinde getirdikleri müşteriler de, o akşamki şarap ve "bole" sarfiyatından artan son paralarının, fincan içinde getirilen konyak hesabına yetişip yetişmiyeceğini hesapla meşguldüler.

Tanıdıklara selam verip oturduk. Kepeş yanımıza geldi. Jorjet'e:

- Niçin bir yerde angajman yapmıyorsun: dedi. Jorjet havai bir cevap verdi.

Fakat Kepeş:

- Dur, sana Lupof'u tanıtayım, o işini yapar.

diyerek, kıvırcık saçları ağarmış, şişman, geveze birisini yanımıza getirdi.

Kütük gibi sarhoştu. Milliyeti meçhul bu adamla Jorjet bir hayli konuştu. Nihayet kalktık, Asmalımesçit 74'ün kapısına geldik.

Kapı aralık duruyordu. Kim bilir, belki birisi içeri girmiş, kapatmayı unutmuştu. Tuhaf bir evdi burası. İçeri giren çıkan belli değildi. Mamafih hiç yabancı bir kimsenin buraya girdiği de vaki değildi.

Kapının açık olduğunu görünce Jorjet:

- Yavaş çıkalım da, dedi, Bandi'ye bir sürpriz yapalım.

Yavaş yavaş merdivenleri çıktık. Hiç patırdı yapmamaya dikkat ediyorduk. Kapının önünde biraz durduk. İçerden, uyuyan bir kimsenin muntazam nefes alışları duyuluyordu.

Jorjet kapıyı açtı, elektrik düğmesini çevirince ikimiz birden gayri ihtiyarî:

- A!!... diye haykırıverdik. Çünkü Bandi ile beraber yatakta Lili yatıyordu.

Onlar da uyanmışlar, uyku sersemliği ile aptal aptal bize bakıyorlardı.

Meselenin böyle güzel bir tesadüfle halledilişine, memnun olmuştuk.

Bandi ile Lili, süt dökmüş kediler gibi, mahçup susuyorlardı. Jorjet gülerek:

- Lili, dedi, odanı bu akşamlık bizim işgal etmemize müsaade eder misin?

Lili yatakta doğruldu:

- İkiniz için mi dedin?

- Evet, ikimiz için.

*

Üç gün hep Jorjet'le beraberdik. Bandi odasını tamamen bize bırakmış, kendisi Lili'nin odasına inmişti.

Lili ile aramızda sessiz bir mücadele vardı. Ben kabahatli olduğumu kabul etmekle beraber cemiyetin erkeğe vermiş olduğu yanlış bir nahvetle -hele bana söylediği sözlerden ve gösterdiği alâkadan sonra- onu affedemiyordum.

O ise, bana söylediklerinin tarafımdan anlaşılmamasına, bir kadının etinin ve maddesinin, hoşuna gittiği bir erkekle münasebette bulunuşunun, ruh ve kafasıyla hiçbir alâkası olmadığını anlayamamama, daha doğrusu hazmedemememe kızıyordu. Lili, bütün yanlış mânasıyla aşkta da "modernizm" yapmak istiyordu. Onun göğsünde kalb yerine zayıf lâmbalı bir radyo vardı ki, parazitleri defetmeye kâfi gelmiyordu. Halbuki ben aşkı eski telâkkilere aksülâmel yapmadan kabul ettiğim için Lili'yi, müfekkiremin anlamasına rağmen hislerimle suçlu tutuyordum. Daha kısası aşkı tahlil etmeden kendimi onun tesirine kapıp koyuveriyordum.

Geçelim... Üç günden beri, demiştim. Jorjet'le beraberdik. Şimdi o Gardenbar'da çalışıyor, yaptığı cambazlık numaraları ile çok haklı ve büyük bir muvaffakiyet kazanıyordu.

Jorjet ile çok iyi idik. Yalnız, fazla müstebit idi. Her akşam, gazeteden çıkınca doğru Garden'e gelmemi istiyor, numarasını bitirdikten sonra beraber çıkıyorduk. Öteki artistler gibi, Jorjet, barda sabahlara kadar kalmıyordu. Çünkü o hakikaten ve bütün mânasıyla artistti ve Berlin locasına kayıtlıydı. Artist locasına yazılı olanların, numaralarını yaptıktan sonra barda kalıp müşterileri içkiye sevketmeleri yasaktır. Sırası gelmişken söyliyeyim, umumiyetle İstanbul'a ve Şark'a gelip, iki defa bacak kaldırmasını öğrenenler, artist olmaktan çok uzaktırlar ve hiçbir artist locasına yazılı değillerdir. Onlar sadece, artist ismi altında, para kazanmaya gelmiş kokotlardır.

Jorjet, böyle profesyonel bir kadın değildi. Yalnız numara yapmak için Garden'le mukavele yapmıştı ve bunun için benimle beraber çıkabiliyordu.

Onu, bir defa otomobille Büyükdere'ye, bir defa da Yeşilköy'e götürmüştüm. O akşam için henüz bir yere gitmiye karar vermemiştik. Galata'ya götürüp serseriler muhitini gezdirmek istiyordum. Bu, bir hayli tehlikeli idi, amma, Jorjet, her Avrupalı'da mevcut "apaş hayatı görmek" merakı ile bunu şiddetle istiyordu.

- Son günlerde gazeteden çıktıktan sonra böyle muntazaman kayboluşum, arkadaşlarımı büyük bir meraka düşürmüştü.

Her akşam, gazetede işlerimizi bitirince, beş altı arkadaş bir olur, Sirkeci'de, Şaynbruh'da bir parça içer, sonra üçer üçe ayrılır ve dolmuş usulü ile otomobile biner, Beyoğlu'na çıkardık.

Sirkeci'den Beyoğlu'na taksi altmış, altmış beş kuruş yazdığı için adam başına yirmi, yirmi beş kuruş düşerdi. Beyoğlu'nda da bizi her akşam otomobille göre göre, herkes gazetecilerin çok para kazandığını zannederlerdi. Halbuki..

Dört beş akşamdır erkenden kaçışım, Rezafe apartımanından çıktıktan sonra yeni adresimi kimseye söylemeyişim, arkadaşların ve bilhassa içlerinden birisinin şiddetle merakını çekmişti.

Mail Bey Babıâli'de çok tanınmış bir zattı. Bütün gazetecileri, memlekette meşhur simaları, bütün İstanbulluları hususî hayatlarına kadar bilen bu adam, yaşlı ve saçına kır düşmüş olmasına rağmen şiddetli bir merakın tahrik ettiği sinir buhranı ile zindeliğini muhafaza ediyordu.

Mail Bey sabahleyin erkenden kalkar, gazetesine gelir, o günün dedikodularını, herkesi ayrı ayrı ziyaret ederek öğrenir, akşamları da, gece yarısına kadar Beyoğlu'nun bütün eğlence yerlerini gezip, nerede kimler olduğunu kontrol ettikten sonra ancak yatardı.

Bazan, hususî evlere de gider, eğer akşamdan orada bir şey sezip de öğrenmedi ise, o evde, kasten ya şemsiyesini, ya başka bir şeyini unutur sabahleyin tekrar uğramak için bir vesile hazırlardı.

Ve o gece tatmin edilmemiş bir merakın verdiği üzüntü ile Mail Bey uyuyamazdı. Onun yanında Ahmet Paşazade Fatma Hanım'dan bahsedilse hemen atılır:

- A, bildim, evvelâ Kadıköyü'nde otururlardı. Fakat, beycağızım, Ahmet Paşa onun üvey babasıdır. Fatma Hanım üçüncü karısının kızıdır. Asıl babası.. diye bir başlar, hangi mektepte okuduğunu, yaşını, kiminle seviştiğini size tarih günü ile anlatırdı. Öyle ki, eğer İstanbul nüfus dairesinde, kütükler kaybolsa, Mail Bey, yeniden ve yalnız başına onları çıkarabilirdi.

Mail Bey'in merakını gidermek için kılık değiştiriği bile olurdu. (Kroki: Hasan Rasim)

Ben uzak akrabalarımı çok kere Mail Bey'den sorup öğrenirdim.

*

Saat 24'te Jorjet'le Gardenbar'dan çıktık.

Tramvayla Galata'ya indik. Caddede, kapılarında önlüklü, yüzleri boyalı kızlar duran ve "bar" ismi verilen meyhanelerin birine girdik.

İçeri girişimiz mühim bir alâka uyandırdı. Çünkü Jorjet'i orada kimse tanımıyordu. Yabancı bir kadının o muhite gelişi, hemen hemen ilk defa vaki oluyordu.

Bu barlara, gündüzleri Galata'nın yan sokaklarındaki dükkâna benzer odacıklarda çalışan zavallı kızlarla, onları istismar eden ve kazandıklarını ellerinden alan dostları gelirdi. Bu sefil adamlar Galata'nın külhanbeyleridir. Fakat hiçbirisi eski külhanbeyliğin iptidaî ve mert hareketlerini yapamazlar. Bütün yapabildikleri cesur hareket, avuçları içine aldıkları kadınlara ustura çekmekten ibaret kalır. Yalnız, geçim vasıtaları olan kadınlara bir yan bakan olursa o zaman aslan kesilirler.

Bir kız gelerek ne içeceğimizi sordu.

- Ne var? dedim.

Bizi yağlı müşteri telâkki ettiği için ve orada "kibar içki" olarak bulundurulan "mente" getireceğini söyledi.

Razı olduk. Yeşil ve kokulu bir su getirdi, içtik.

Bizden biraz sonra içeriye, yüzünü kapamıya çalışan birisi girmişti, doğru tezgâha giderek daha içerde bir yerde kaybolmuştu. Onun bu hareketi üzerine tezgâh başında duran pala bıyıklı ve konuşmasından Acem olduğu anlaşılan birisi bize mânalı bakışlarla aşina çıkmaya çalışıyordu. Sonra yanımıza geldi, masamıza serbestçe oturdu. Sordu:

- Hangi millettensin?

- Türküm.

Jorjet'i göstererek:

- Ya bu?..

Canım sıkıldı:

- Sana ne!..

- Hiç... yalnız, peşiniz sıra bir memur geldi, içerden sizi gözetliyor da...

- E, ne yapayım?

- Belki bizdensinizdir de... Malum ya haberiniz olsun.

Bu kim olabilirdi. Polis? Ne münasebet? Yoksa bizi gece yarısı burada yabancı görüp de takibeden bir karmanyolacı mı?

Daha fazla orada durmayı muvafık bulmadım. Jorjet'e bir şey söylemeden kaldırdım.

- Hepsi bu mu, dedi, daha görelim...

- Görürüz.

Rıhtıma çıktık. Orada gece olup her taraf kapandıktan sonra seyyar birtakım kahveler peyda olur, sokaklara sandalyeler atılır, bir kısım Galata sükkânı buraya gelip hava alır ve esrar içerlerdi

Kahvelerden birinde aralıksız sandalyelere oturduk. Gözüm etrafta idi. Filhakika, bir iki dakika sonra geldiğimiz taraftan bir gölge belirdi. Bütün dikkatime rağmen kim olduğunu seçemedim. Gittikçe sinirleniyordum. Çayları içip kalktık. Köprü başından bir otomobile binmek üzere yürüdük, aynı adam, bizi uzaktan takip ediyordu.

Köprü başında Jorjet:

- A, dedi, bu ne?

Seyyar bir pilavcıyı gösteriyordu. Bu pilavcılar, hakikaten şayanı dikkattir.

Bunlar Galata ve Unkapanı köprülerinin iki taraflarında gece sabaha kadar pilav satmak hakkını, belediyeden müzayede ile alırlar. Büyük kazanlarla pişirdikleri pilavı, geniş tepsilere dökerek, küçük taslar içinde, tabağı beş kuruşa satarlar. Bu inhisarı alanlar bir hayli para kazanırlarmış. Jorjet'e bunları anlattım:

- Birer tabak yiyelim.

Pilavcı bize hürmet olsun diye, kimbilir belki de şimdiye kadar su yüzü görmemiş olan tabaklarını komşusu salepçiden aldığı sıcak su ile yıkadı.

O aralık bizi takibeden adam yanımıza doğru yaklaşmıştı. Ne olur ne olmaz diye Jorjet'in önüne geçerek vaziyet aldım. Fakat:

-Beycağızım, kaç gündür nerelerdesin...

diye Mail bey sokulmasın mı?

Mail Bey arkadaşlar tarafından benim ortadan birdenbire kayboluşumu tahkike memur edilmişti. Bana:

- Beycağızım, dedi, Allah aşkına anlat, meraktan çatlıyacağım, ne oluyor, bu yanındaki kim?

(Kroki: Ratip Tahir)

Mail Bey'e bu işi anlatmadan başka çare yoktu. Mamafih kendisini masrafa sokmadan bunu yapamazdım. Çünkü Mail Bey'in bir "mani"sini, bir ikinci "mani"sine tecavüz etmeden tatmin etmek istemiyordum. Mail Bey'in ikinci "mani"si de arkadaşlarına karşı olan hasisliği idi.

- Bizi, dedim Turkuvaz'a götürürsen, anlatırım.

Bir an düşündü. Sonra merakı, hissetine galebe çaldı. Gülerek:

- Ne yapayım, elindeyim. Amma otomobil parası senden.

- Peki.

Jorjet'e birkaç kelime ile Mail Bey'i, "mani"lerini ve arkadaşların onu bizi takibe memur ettiklerini anlattım. Kahkahalarla güldü. Sonra, Jorjet'e Mail Bey'e biraz iltifat etmesini söyledim.

Hemen otomobilde ortamıza geçti ve Mail Bey'in dökülmeye yüz tutmuş kır saçlı başını okşıyarak:

- Ne güzel adam! dedi. Mail Bey, kadın iltifatlarına inanmamakla beraber dayanamadı:

- Ne diyor?..

Jorjet Fransızca konuşuyordu. Fakat Mail Bey, onun kendisi için söylediği basit kelimeleri anlamıyacak kadar Fransızcanın cahili değildi. Yalnız, gururunu okşıyan sözleri bana da tekrarlatmak istiyordu.

- Yok, Mail Bey, dedim, bizim hatuna fazla sokulma, sonra..

- Aman Beycağızım, vallahi benim bir şey yaptığım yok... diyerek köşesinde büzüldü.

Turkuvaz'a geldik, İndik. Otomobilin parasını verirken, Mail Bey şoföre:

- Beni, dedi, gece zammı almadan bir liraya Arnavutköyü'ne götürürsen bekle.

Şoför razı olmadı. Fakat Mail Bey, evvelki gece Taksim'den doksan kuruşa gittiğinden, bundan sonra müşteri bulmak imkânı olmadığından bahisle şoförü kandırmaya çalışıyordu.

Jorjet sordu:

- Ne o, kavga mı ediyorlar?

- Hayır, pazarlık

Jorjet, Mail Bey'in koluna girerek sürükledi, onlar önde, ben arkada içeri girdik.

O gün, Turkuvaz'da bir müsamere vardı. Fürman isimli bir cazbant gelmişti. Davetliler arasında birçok resmî ve tanınmış memurlar da aileleri ile gelmişlerdi.

İstanbul'un yüksek mevkiini işgal edenlerden birini göstererek Mail Bey:

- Bak, dedi, vaktiyle onunla Arnavutköy gazinosunda beraber içerdik. Eskiden çok iyi ahbap idik, şimdi artık büyüdü de görmemezliğe geliyor.

Sonra Mail Bey, kuyruğuna basılmış bir kedi gibi yerinden fırladı.

- Ne var?..

- Şimdi geliyorum beycağızım.

Jorjet, onun asabî hallerinden sözlerini anlamamakla beraber çok eğleniyordu.

Kalkıp bir dans ettik. Ortada dönerken, Mail Bey'in Fürman cazbantçılarından birisi ile yan masalarda oturan bir kadını tetkik ettiğini gördüm. Beni de merak sardı. Acaba bu kadın kimdi?

Dans edip oturunca, çağırdım ve sordum:

- Beycağızım, dedi ve güldü, demin sana bahsettiğim hani şu Arnavutköyü'den tanıdığım zatın karısı. Şimdi dargınlarmış.

Mânalı, mânalı güldü.

- Aman Mail Bey, anlat.

Zaten buna hacet yoktu. Anlatıyordu:

- Efendim, geçenlerde kocasını, kendisine iş için gidip gelen evli bir Rus karısı ile yakalamış.

- Evli mi?

- Evli amma, kadının kocası ticarethanesinin yürümesi için her şeye razı imiş.

- Kim bu adam?

- Bar sahibi.

- Ey...

- Bunun üzerine, o da kocasından intikam almıya karar vermiş ve işin tuhafı, şimdi öğrendim, kiminle intikam alıyor, biliyor musun?

- Yok.

- Buradaki çalgıcılardan birisiyle...

- Ya... Peki nasıl anladın?

- Siz dans ederken, ben perdenin arkasından onlara bakıyordum. Kadın, garsonla, kocası görmeden çalgıcıya bir kâğıt gönderdi, çalgıcı aldı, başı ile "peki" diye işaret etti.

- Ya bir parça çaldırmak için o parçanın ismini yazdı ise...

- Hayır, olamaz, çünkü işte kâğıt burada.

Mail Bey, avucunda sakladığı buruşuk bir kâğıt gösterdi. Bunda "yarın saat on birde Camille'de" yazıyordu. Hayret ettim:

- Nasıl bunu ele geçirdin?

Mail Bey, dudağının ucunda bir tebessümle anlattı:

- Çalgıcı kâğıdı okurken, tesadüfen, kadının dans etmekte olan kocasıyla göz göze geldiler. Çalgıcı korktu ve kâğıdı buruşturarak geriye attı. Ben de fırsatı ganimet bilerek aldım. Ey, şimdi de sen anlat bakalım, kaç gündür nerelerdeydin?

Naçar, Mail Bey'e olanı biteni anlattım. Fakat S. Hanım'dan bahsetmedim. Hikâyenin bu tarafı aksadığı için Mail Bey biraz şüphelendi amma fazla ısrar etmedi. Çünkü, ilerden ressam Dallı:

- Benim canım efendim,

diye ellerini kaldırmış, bize doğru geliyordu.

- Merhaba,

- Merhaba, yalnız mısın?

- Hayır, canım efendim, bizim genç ressam arkadaş... ismi ne idi? Ha, Elif Razi ile Matmazel Katingo da beraber.

- Katingo da kim?

- Bizans kızlarının en incesi, bir sultandan daha nazlı, güzel bir kız.

Güldüğümüzü gören Dallı:

- Eşekler, dedi, ne gülüyorsunuz, gelin de görün, (Jorjet'i göstererek) bu Katingo da kim?..

Dallı için her kadının ismi Katingo idi. Ve her gördüğü kadına portresini yapacağını vaadederdi. Jorjet'i kendisine takdim ettim.

- Jermanya kızı, dedi, arzu hürmet ederim, müsaade et bir portreni yapayım.

Dallı kırık dökük Fransızcasıyla konuşuyordu. Kendisi altı sene Paris'te oturmuş, tahsil etmişti. Yalnız bu müddet zarfında Fransızca öğreneceği yerde, kendisiyle temas eden Fransızlara ve bu arada "Café Vachette" garsonlarından Jülien isminde birisine kendisine hizmet edebilmek için nihayet Türkçe öğretmeye muvaffak olmuştu.

Jorjet, Dallı'nın teklifini ve söyleyiş tarzını beğenmişti.

- Hay hay, atelyeniz nerede?

Dallı beni göstererek:

- O bilir, dedi, bir gün beraber geliniz de.. şimdi, haydi bakalım çocuklar, hep beraber Ayazağa Köşkü'ne gidelim.

Dallı ısrar etti. Mail Bey bizden ayrılmak için müsaade istedi. Tabiî. Oradan nasıl ayrılabilirdi? Dallı'nın arkadaşı Ressam Razi'yi tanırdım. Zarif ve hoş sohbet bir gençti. Otomobile bindik. Dallı'nın Katingo diye bize tanıştırdığı kadın serbestçe kucağıma oturmuştu. Yanımda Jorjet, öbür yanımda Razi vardı. Dallı şoförün yanında idi. Saat dörde geliyordu. Boş caddeden otomobil süratle gidiyordu. Şişli'den şoseye çıkınca, daha hızlı ilerlemiye başlamıştık. Susuyorduk, otomobilin sürati bizi sarhoş ediyordu. Ağaçlarla örtülü, kısmen bozuk bir yoldan Ayazağa'ya geldik. Fakat köşk, kapalı idi. Dallı:

- Bu ne iş, dedi daha ben buraya evvelki sene gelmiştim, açıktı.

Dallı'ya kızıp, gülmekte muhtardık, Ressam Razi:

- Üstat, dedi, zaman dediğin şeyin senin gibi dâhiler için hükmü yoktur, fakat herhalde, dünya hırsı ile malûm birisine sorsaydık, elbette bize burasının kapalı olduğunu haber verirdi, biz de yorulmazdık.

Dallı kabararak:

- Elif Razi, dedi, sen billâhi büyük bir sanatkârsın, önünde eğiliyorum Türk çocuğu...

Ve Dallı secde eder gibi eğildi. Jorjet, Katingo ile hemen ahbap olmuştu. ikisi de:

- Karnımız acıktı, dediler. Hemen dönmiye karar verdik. Ortalık artık aydınlanmıştı. Tekrar otomobile binerek benim ısrarım üzerine, Bebek sırtlarında, çok iyi tanıdığım Dayı Halim'in "Beyaz Gece" isimli gazinosuna gittik.

Gazino Boğaz'ın hem Marmara, hem de Karadeniz taraflarını aynı zamanda gören bir yerde idi. Manzara harikulâde idi. Suların akıntı yaptığı yerler, denizde ayrı bir nehir gibi daha koyu

bir renkle ayrılıyordu. Sığ tarafları bulanık, derinler berraktı ve henüz daha koyu lacivert sahillerin arasında, üzerinde hafif sis bulutları titreşen Boğaz saman uğrusuna benziyordu.

Dayı Halim, bize kahvaltıyı bizzat hazırlamak istedi. Fakat ondan evvel "müsaadenizle" diyerek bir çifte kâğıtlı sardı.

Dayı Halim, iyi bir şey yapmak istediği zaman muhakkak esrar içer ve bu suretle o işin dalgasına düşerdi.

Biraz sonra kahvaltı geldi, iştah ile yemiye başladık. Dallı ortadan kaybolmuştu. Nereye gitti diye aradık, bulamadık. Yavaş yavaş merak etmeye başlamıştık. Dayı Halim:

- Durun, dedi, bir de benim odaya bakalım, çünkü demin o tarafa doğru gittiğini görür gibi oldum.

Filhakika, Dallı oraya gitmiş, yatağa uzanarak uyumuştu.

Onun bu haline kahkahalarla güldük. Uyandırmak istedik. Dayı Halim bırakmadı.

Tekrar gazinoya dönerken, uzaktan, yoldan, arkasında tüfek gibi bir şey asılı birisi göründü. Güneş, arkasından çıktığı için o tarafa bakamıyorduk.

Adam, uzaktan bize seslendi:

- Eyvallah çocuklar.. Geliniz kuş tutalım...

Şeyh Memduh'tu. Onun garip merakları arasında kuşçuluk da vardı. Tüfek zannettiğimiz borudan ökselerini çıkardı. Elinde taşıdığı ıskataron kafesini münasip bir köşeye yerleştirerek, bir ağacı donattı.

Jorjet bu kuş tutma usulünü hayret ve merakla seyrediyordu.

Şeyh Memduh bir kenara çekilerek çömeldi, susmamızı, beklememizi tembih etti.

Bu bekleme hadisesi hayli heyecanlı oluyor.

Iskataron "tok.. tok.." diye adeta bizimle alay eder gibi ötüyor ve çığırtkanlık yapıyordu.

Nihayet bir sürü geçti. Iskataron öttü. Sürü ökselerle donanmış ağaca doğru indi. Kuşların tutulduğunu zanneden Jor-

jet yerinden fırlayarak koştu. Ve Şeyh Memduh "otur" demiye kalmadan küme yükseldi. Jorjet mahçup olmuştu. Mamafih bir kuş ökseye konup kaldığı için sevinç çığlıkları koparark ağaca doğru koştu.

Şeyh bağırıyordu.

Jorjet, yakalanan kocabaşı ökseden alayım derken kuş elini ısırdı "ay" diyerek ağzına götürdü. Şeyh Memduh usulüyle kuşu aldı, bir kafese attı, fakat o gün bizimle beraber rahat kuş tutamıyacağını anlamıştı, takımlarını topladı, hep beraber uyuyan Dallı'yı orada bırakarak otomobile istif olup bindik.

Saat dokuz olmuştu. Herkes işine giderken, biz yatmaya dönüyorduk.

Osmanbey'e geldiğimiz sırada, kimin aklına geldi bilmem birisi, orada oturan ve Paris'ten yeni dönmüş olan Ressam Sunullah'a uğramayı teklif etti. Otomobili durdurup kapıyı çaldık.

Uyku sersemi bir halde Sunullah açtı.

Kendisini ziyaret edip edemiyeceğimizi sorduk. Çünkü evde annesi ve babasıyla oturuyordu.

- Hay yaşıyasınız, dedi, gelin, annem ve babam Ada'dalar. Şişli Palas bizim demektir.

Şişli Palas diye, biz arkadaşlar, Sunullah'ın evine isim koymuştuk, uzak yerlerde oturanlarımız, geç kalındığı vakit oraya gidip yatardı.

Şoförün hesabını görmek için hepimiz ceplerimizi yokladık. 12-13 liraya yakın taksi yazmıştı. Üzerimizde o kadar para yoktu. Ben şoföre akşam üstü gazeteye gelip parasını almasını söyliyeceğim sırada Şeyh Memduh, Elif Razi'ye:

- Haydi, dedi, şu mahut keseyi çıkar da ver paraları...

Elif Razi, "yok, mok" demek istedi ise de Şeyh ısrar etti:

- O halde müsaade edin de şu odaya girip para çıkaracağım, dedi. Doğrusu parayı nereden çıkaracak diye merak ettim ve Razi'yi, girdiği odanın anahtar deliğinden gözetlemiye başladım.

Benimle beraber arkadaşlar da Razi'nin ne yapacağını merak etmişlerdi.

Delikten bakıyorum. Razi önce ceketini, yeleğini ve sonra gömleğinin önünü çözdü, koynundan muska gibi bir kese çıkardı. Oradan bir miktar para alarak aynı itina ile keseyi koynuna yerleştirirken birdenbire kapıyı açtım.

Donakaldı. Alay ederek içeri girdi. O da işi lâtifeye dökmek mecburiyetinde kaldı, ve:

- Anlaşıldı, dedi, kesenin yerini değiştirmek lazım.

Şoförün parasını verdik, yukarıya Sunullah'ın odasına çıktık. Çok yorgun olduğumuz için kimimiz mindere, kimimiz kanapeye uzanıp uyumıya karar vermiştik. Sunullah yatağını Jorjet ile Katingo'ya bırakmıştı. Fakat, ben, akşamdanberi Jorjet ile Katingo'nun sıkı fıkı ahbaplıklarından kuşkulanmaya başlamıştım.

Katingo, baygın bakışları ile Jorjet'te büyük bir tesir bırakmıştı. Bu, belli idi. Daha doğrusu bunun yalnız ben farkında idim. Eh, ne kadar olsa, huy canın altındadır, derler. Jorjet bana olan rabıtasına rağmen Katingo'ya bigâne kalamıyordu. Katingo hakkında daha fazla malumat alabilmek ümidi ile Razi'ye müracaat ettim: Daha o akşam tanıdığını söyledi. Fakat Şeyh Memduh:

- Ben tanırım, o da Jorjet ile Lili'nin cinsindendir.

dedi. Jorjet ve Katingo, gidip yatmışlardı. Ben, Şeyh Memduh, Razi ve Sunullah, Sunullah'ın atelyesinde ve onların odasının karşısında idik. Dayanamadım, kalktım, yatak odasının birdenbire kapısını açtım. Jorjet'le Katingo, yatakta sarılmışlar ve korktuğum başıma gelmişti.

Beni görünce Jorjet bir bozulur gibi oldu:

- Canım, darılma...

Hızla kapıyı çekip döndüm. Odaya girdiğim zaman vaziyeti, yüzümden, sade Şeyh Memduh anlamıştı.

- Aldırma, dedi..

Ortada iki kadın varken onların beraber bizim de ayrı yatmamıza akıl erdiremiyen Elif Razi meseleyi başka türlü anlıyarak söylendi:

- Nasıl aldırmasın, böyle şey mi olur? Biz de Allah'ın kuluyuz.

Sunullah:

- Değil mi ya? Atelyeye iki kadın gelsin de ayrı yatsın. Biz Paris'te iken...

Sözünü bitirmeden kapı açıldı ve Jorjet üzerinde sade Sunullah'ın pijamasının ceketi, içeri girdi. Arkasından Katingo, aynı pijamanın pantolonunu giymiş, takip ediyordu.

Birisi belinden aşağı, öteki belinden yukarı çıplak iki kadının karşısında aptallaştık. Bilhassa, Elif Razi, hemen gözlüğünü takıp kadınların teferrüatını tetkike başladı.

Jorjet, surat astığımı görünce Şeyh Memduh'a:

- Canım, dedi, şuna anlat, insan arasıra kaçamak yapıverir...

Sonra yanıma geldi, boynuma sarılarak:

- Bak, sana yeni hazırladığım numarayı yapacağım. Katingo ile bir düo yapmaya karar verdik, o da zaten artistmiş..

- Demin yaptığınız düo gibi mi?

Güldü:

- Hayır, o başka, bu başka... diyerek üzerinden pijamanın da ceketini fırlattı. Katingo da onu taklit ederek ikisi de çırıl çıplak oldular. Şeyh Memduh'un keyfine diyecek yoktu. Sunullah hemen kroki defterini eline alarak resimlerini yapmıya başladı.

Şimdi Jorget, hakikaten harikulaâde mütenasip ve güzel vücudu ile karşımızda cambazlıklar yapıyor, en mahir güreşçilerinki kadar mükemmel köprü kurduktan sonra birdenbire havaya sıçrıyor, balık gibi iki üç defa boşlukta döndükten sonra tekrar aynı köprü vaziyetinde yere düşüyordu. Böyle bir vaziyeti tekrar ettiği zaman Razi dayanamadı, sürünerek yanına gitti ve Jorjet'e ilânı aşk etmeye başladı.

Hiç sesimi çıkarmıyordum. Razi'den ziyade benim lâkayıtlığıma kızan Jorjet ufak tefek yapılı olan ressamı tuttuğu gibi yere yatırdı ve üzerine çıkarak pataklamaya başladı. Razi:

- Pardon, pardon, bir daha yapmam, diye feryat ediyordu. Biz gülmekten kırılıyorduk. Nihayet Jorjet'i tutup kaldırdım, odasına götürüp yatağa attım. Kollarını uzatarak:

- Gel, diye bağırdı.

Reddetmek istiyordum. Fakat yapamadım. Siz yapabilir miydiniz?

Tamam yirmi yedi gün, bir an kendime hâkim olamadım, Jorjet'in tesirinde geçirdim. Tam yirmi yedi gün, uykusuz, sarhoş, yorgunluğumu ve hislerimi tahrik için Jorjet'in bizzat aldığı ve bana aldırdığı muhtelif "drogue"ların verdiği sun'î hayatiyetle yaşadım. Tam yirmi yedi gün, zannediyorum ki, pek az fânîye nasip olan bir ihtiras devresi geçirdim, işi gücü unuttum. Fakat bir gün, nihayet et, sinir ve kemikten yapılı olan zavallı vücudum artık işlemez oldu, ne aldığım "drogue"lar, ne de Jorjet'in teşebbüsleri beni harekete getirebildiler ve bitap, yatağa yattım.

Asmalımescit 74'ün ev sahibesi, halden anlar, samimi bir Macar kadını idi. Bir anne şefkati ile bana eve gitmemi, istirahat etmemi tavsiye etti.

Bir otomobile binerek gittim.

Kapıyı açan kardeşim beni görür görmez:

- Ne oldun ağabey, bu ne hal? diye şaşırdı.

- Hastayım, babam burada mı?

Babam evde idi. Yanına çıktım. Gözlüklerinin üzerinden bakarak:

- Maşallah, dedi, hasta olunca mı bizi hatırlarsın?

İtiraf edeyim ki, ben, gazeteciliğin hümmalı ve geç vakitlere kadar süren işlerinden kurtulup eve sık sık gidemem. Esasen, bir gazetecinin, ev denilen hadise ile alâkadar oluşunu, ben, kendi

aleyhine addedenlerdenim. Ev insana rahatlık verir. Evlilik hareket serbestisine mâni olur. Halbuki bir gazeteci daima rahatsız, titiz, sinirli olmalıdır. İyi bir gazeteci muhakkak ki, fena bir koca ve rahatsız bir insandır. O, efkârı umumiyenin asabiyetini bir paratoner gibi kendinde toplar ve bilmediği, görmediği okuyucularına verir.

Böyle sinirli ve ekseriyetle, gördüklerini, bildiklerini istediği gibi yazamayan bir kimsenin, ne kadar huysuz olacağını tahmin etmek güç değildir.

Ben, kendimi, tarif ettiğim vaziyete yükselmiş görmemekle beraber, anlayışımın beni bu yola sevkettiğini hissettiğim için acılarımı, zehrimi kimseye dökmemek maksadiyle yalnızlığı tercih ederim. Bunun için eve, evime ve başkalarının evine gitmeyi sevmem. Eve ancak zararsız bir hale geldiğim zaman giderim. İşte bunun için eve gitmiştim. Babam doktordu. Kendisine olanı biteni anlatmayı, bir babadan ziyade bir doktora söylemek lazım diye telâkki ettim.

Babam:

- İyi haltlar etmişsin, git yat, dedi. Yattım. Derhal uyumuşum. İki saat kadar tahmin ettiğim bir zamandan sonra uyandım. Karnım acıkmıştı. Yemek yedim. Uyudum. Bir yarım saat sonra, eskisinden daha müthiş bir surette acıkarak uyandım. Kardeşimden utana utana tekrar yemek istedim. Gülerek getirdi. Yemeği daha bitirmemiştim ki, gözlerim uykusuzluktan kapanmaya başladı. Bu gayri tabiî hali tahlile vakit bulmadan uyumuştum.

Bir daha uyandığım zaman artık eski halime dönmüştüm. Güneşli bir gündü. Saate baktım; on bir. Eve akşam saat on sekizde geldiğime nazaran rahat bir gece geçirmiştim.

Kalktım, hizmetçiden gazeteleri istedim. Getirdi. Gazeteyi açar açmaz hayretten dona kaldım. Çünkü ilk sayfada, o hafta Cuma günü yapılması mukarrer Galatasaray-Fenerbahçe maçının tafsilâtı vardı. Bu nasıl olabilirdi? Ben eve salı akşamı gelmiş, bir

gece uyumuş, ertesi gün saat on birde, yani biraz evvel uyanmıştım.

Kardeşimi çağırdım, sordum:

- Ben eve ne zaman geldim?

- Salı günü.

- Bugün ne?

- Cumartesi.

- Ben hep uyudum mu?

Kardeşim güldü:

- Hem nasıl uyku!.. İlk yattığın zaman iki gün uyudun, uyandın, fil gibi yemek yedin, gene uyudun, belki on sekiz saat... uyandın, yedin... Uyudun.

İçeriye babam girdi.

- Nasılsın küçük bey?

Aptallaşmıştım, hakikaten aptallaşmıştım. Hepsi bana bakarak gülüyorlardı.

Demek iki saat zannettiğim uyku... Olur şey değildi.

Kendimi bir yokladım. İyi idim. Gidip giyindim. Gömleğin yakası dar gelmeye başlamıştı. Aceleden ellerim titriyordu.

Jorjet'i bulmak istiyordum. Kendisinden nefret etmekliğim icabeden bu kadını şiddetle arıyordum.

O, artık benim kemiğime kadar işlemişti.

Hemen bir otomobile atlıyarak Beyoğlu'na çıktım. Asmalımescit 74'ün kapısını heyecanla çaldım, içeri girdim. Odama, odamıza çıktım.

Kimse yoktu. Çekmeceler boştu. Jorjet'e ait hiçbir şey kalmamıştı.

Aşağı indim. Ev sahibesi uyuyordu. Uyandırdım ve sordum:

- Jorjet ne oldu?

Kadıncağız uyku sersemliği ile birdenbire cevap veremedi.

Tekrar ettim:

- Nerede Jorjet?

Anlattı ve o anlatırken ben ağladım. Aczimden, zavallılığımdan ağladım.

Ben eve gittikten sonra Jorjet iki gün beni beklemiş. Sonra aramıya başlamış. Evimi kimse hattâ Şeyh Memduh bile bilmediği için bulamamış. Sonra gazetede aramış, orada da bulamamış, nihayet birisi benim Yunanistan'a gitmiş olmam ihtimalini ileri sürmüş. Hakikaten o günlerde, ben, Mübadele Komisyonu'na kâtip olarak Yunanistan'a gitmekliğim mevzubahis olduğu için Şeyh Memduh ile Bandi de bunu teyit etmişler. Jorjet, esasen mukavelesini bitirmediği Selanik'e, beni orada bulacağına emin olarak, daha dün gitmiş.

Bu haberin, yalnız başına meraretini tatmak üzere odama çıktım, düşündüm. Bir an içinde kararımı verdim. Ne yapıp yapıp ben de Yunanistan'a gidecektim. Param yoktu. Fakat muhakkak bulacaktım. Yahut bana teklif edilen vaziyeti kabul edip gidecektim. Bu ikinci şıkkı, muztar kaldığım takdirde kabul edecektim.

İki gün, tereddüt, ümit, bezginlik dolu iki gün geçti.

Selanik'e gidebilmek için hazırladığım bütün plânlar suya düştü. "Size Yunanistan mektupları yazarım"... "Kaç senedir düşmanlığını ettiğimiz bir milleti yakından görmek bir gazeteyi alâkadar eder" diye gazete müdürlerine yaptığım müracaatlara hep omuz silktiler. Velhasıl olmadı.

Benim titiz ve sinirli hallerimi gören arkadaşlar da benden uzaklaşmışlardı. Çünkü daima neşeli gördükleri bana, onlar sade eğlenmek için yaklaşırlardı. Hiçbirisi tasavvur etmezdi ki, nihayet bir insanım, benim de kaderim olur...

Şeyh Memduh bile beni, bütün mânasıyla asmıştı. Kendi kaderini göstermemeyi, onu saklamasını bilmeyi şiar edinen Şeyh Memduh, kederli adamlardan vebalı imiş gibi kaçardı. Bunda hakkı vardı. Fakat ne yapayım ki, ben teselliye muhtaçtım, biraz şefkat beni kurtarabilirdi, onu aradım, bulamadım ve kendimi bugünkü cemiyetin elân bir kusur olarak görmekte ısrar ettiği

gece ve zevk âlemine bıraktım. İçerisi cins cins içki ve keyif verici zehirler dolu, bir gramlıktan bin gramlığa kadar muhtelif şişeler etrafımda arkadaşların yerlerini aldılar ve Asmalımesçit 74'teki tavan arası bir gizli sefahat odasına döndü.

Gündüzleri, vakit bulduğum zamanlar gazeteye uğruyor, ekseriyetle de yazılarımı evin hizmetçisi ile gönderiyordum.

Bandi ile Lili her gün gördüğüm yegâne ahbaplardı. Üç ay onların delâletleri ile tanıdığım muhtelif artistlerin iz bırakmıyan dostlukları ile geçti.

Lili, bazı akşamlar, daha doğrusu sabahlar, bardan çıktıktan sonra samimî olarak tanıdığı vice arkadaşları ile odama gelir, derhal bir âlem kurardık. Uyuyorsam uyanırdım, sarhoşsam daha olmak için içerdim.

Ne kadar artist tanıdım? Bilmiyorum, isimleri ne idi? Hatırlamıyorum. Bildiğim bir şey varsa, o da, benim tavan arasında geçen çılgınlık gecelerinin Bükreş, Atina, Peşte, Halep ve Mısır'da anlatıldığı, beni tanımıyanların ismen tanıdıkları idi. Çünkü artistler, şehirden şehire zevk götüren bu insanlar, her gittikleri yerde kendilerine aşinalar bulurlardı. Bizim tavan arası da bu suretle dilden dile dolaşıyordu.

Bir akşam, Asmalımesçit'te Rubin Oteli'ndeki artist kahvesinde oturuyordum. Önümde çay kadehi içinde şarap vardı ve yazı yazıyordum. Birdenbire arkadan iki el gözlerimi kapadı. Birisi kıkır kıkır gülüyordu.

Gözlerimi kapatan ellerden bunun bir kadın olduğu belli idi. Fakat kim?

Süratli bir hareketle geri döndüm. Bu, kendisini Budapeşte'de tanıdığım ve İstanbul'a geldiği zaman, onu istismar etmiye çalışan adi bir mürabahacıdan kurtarmıya muvaffak olduğum Piri isminde bir Macar kızı idi.

Bana, minnettarlıktan mütevellit olduğu için o zamanlar reddettiğim büyük bir muhabbeti vardı. Fakat artık ben şimdi o eski adam değildim. Onun için boynuma atılmış olan Piri'yi, hiç evvelce yapmadığım bir surette ve ağzından öpünce:

- O, dedi, ne oluyorsun?

- Her şey...

- Bu kadar zamandan sonra mı?

- Bir şarap içer misin?

Sustu. Yüzüme uzun uzun ve garip garip baktı. Sonra, kelimeleri ağır ağır söyliyerek:

- Ben, dedi, Selanik'ten geliyorum.

Sarsıldım. Piri devam etti:

- Selanik'ten geliyorum. Jorjet'in yanından...

- Hiç benden bir şey bahsetti mi?

- O halde değil.

- Neden.

- Çünkü hastanede tedavi ediliyor?

- Hastalığı?

- Kokainoman! Her gün en az üç gram alıyordu. Kendisine o kadar nasihat ettik, iki defa polis onu tevkif etti. Fakat kimseyi dinlemiyordu. Numarasını yaparken en cüretkâr ve tehlikeli hareketleri yapıyor, herkesi olduğu yerde heyecandan titretiyordu. Çok büyük bir muvaffakiyet kazandığı için, bar müdürü, her akşam tekerrür eden skandallarına rağmen onu çıkartmıyordu. Selânik'te onu tanımayan kimse kalmamıştı. Şehrin sefil insanları ona her gün kokain getiriyorlar ve, deliliklerine bakarak eğleniyorlardı. Nihayet bir akşam bara gelmedi. Evine gidip aradılar. Yoktu. Bütün artistler onu aramaya çıktık. Bulamadık, müthiş bir endişe içinde idik. Hepimize karşı fena muamele etmesine rağmen onu seviyorduk. Sabaha karşı, bar direktörüne, bulunduğunu polis haber verdi.

Jorjet kendisini denize atmış, bir sandalcı kurtarmak için atılmış. Fakat Jorjet onun elini yüzünü tırmalıyarak, muhakkak

surette intihar etmek istemiş. Sandalcı bağırmış, halk toplanmış, zorla denizden çıkarmışlar. Karakolda, Jorjet yırtıcı bir kaplan gibi önüne gelene atılmış. Nihayet delirdiği anlaşılınca hastaneye götürmüşler. Şimdi on gündür orada, kimse ile görüştürmüyorlar.

- Doktorlar?..

- ... uzun bir "desintoxication"dan sonra kurtulması ihtimalinden bahsediyorlar.

Başım önümde, müthiş bir azap içinde ne yapacağımı, ne yapabileceğimi düşünüyordum.

O dakikada, bir adam öldürebilirdim. Gerilmiş sinirlerimi yatıştırmak için bir otomobilin karşısına çıkıp onu geri itebilirdim. Önümdeki kadehi yiyebilirdim. Fakat bunlar neye yarardı? Ben Selânik'e gidebilir miydim? Jorjet'i kurtarabilir miydim? Hayır. O halde...

Ancak fevkalâde bir gayzin verebileceği bir aksülâmelle...

- Piri, ne yapalım?

Kadınlar ve bilhassa artistler dünyanın en kıskanç ve kalpsiz mahlûklarıdır.

Piri ve daha başkaları, Jorjet'e acımaktan ziyade onu kıskanıyorlardı. Kimden? Benden. Bu çok garip bir haleti ruhiye idi. Bakınız anlatayım.

Ben ne bir Valântino, ne de bir Roçild'im. Meşhur bir adam değilim. Atlet hiç... Landru keza. Fakat Jorjet, artistler arasında çok müstesna bir şahsiyetti. Sonra güzel bir kadındı. Garip hareketleriyle dikkati çekiyordu. Maceraperestti. Böyle bir kadının intihar edecek kadar kuvvetle sevişi, sevdiği kimse için birçok fedakârlıklar yapışı, şahsiyetim etrafında büyük bir alâka uyandırıyordu.

Bu sebepten herkes beni tanımak istiyordu. Ben âdeta esrarengiz bir kuvvete maliktim. Bu hâdiseyi bilenler tavan arasının hikâyelerini de işitince daha fazla meraklanıyorlardı.

Vakaların bu teselsülü, birçok güzel kadın arasında alâka uyandırmış olmam, itiraf edeyim ki, benim gururumu okşamıyor

değildi. Aynı zamanda nefsime itimadım da artmıştı. Zekâları kafalarından ziyade ayaklarında olan artistler de, bana esasen kendilerinden gelen emniyet karşısında şaşırıyorlar, harikulâdeye, esrarengize olan meyilleriyle, sözlerimi, arzularımı bir "nassıkatı" telâkki ediyorlardı.

Bunları söylemekten maksadım bu haleti ruhiyeyi tahlilden ziyade, yazılarımı okuyanlara, kendi hakkında bir "züppe özentisi", bir "Don Juan müsveddesi" hissini vermemek, hakikati olduğu gibi anlatmaktır.

Piri'ye "ne yapalım?" diye sorduktan sonra, Piri şöyle cevap vermişti:

- Bir tek çare var: Unutmak.

Ben de:

- Unutalım, demiş ve beraberce tavan arasına gitmiştik.

*

Piri bana adeta bir kızkardeş gibi muamele ediyordu. Evvelâ etrafımdaki eğlence arkadaşlarını birer birer uzaklaştırdı. Yalnız, eski ahbaplarım olan Lili ile Bandi kaldılar.

Lili ile Piri'nin arası pek iyi değildi. Hoş Lili benimle de iyi değildi.

Her fırsatta bana Jorjet'ten bahsederek beni zımnen itham ediyor, bu suretle aynı zamanda bana karşı olan hırsını da tatmin etmiş oluyordu.

Lili'nin böyle hareketi, muhakkak ki, bana olan muhabbetinden idi. Lehte olsun aleyhte olsun, her hareket alâkaya delâlet eder.

Piri'nin yaşayış tarzımı intizama koyuşu her sabah ilk tramvay kampanyasını duymadan uyuyamıyan beni, sabahleyin erken kaldırmıya kadar muvaffak olmuştu. Bu suretle, Fransızca "*Akşam*" gazetesinde çalışmıya başladım.

"*Akşam*" gazetesinde muharrirler sabahtan öğleye kadar çalışırlar. Her gün saat sekizde gazeteye gidiyor, on üçe kadar ça-

lışıyordum. Sonra saat on yedide de asıl kendi gazetemde, yani "*Vakit*"te işe başlıyor ve yirmi ikiye kadar da orada çalışıyordum.

İlk zamanlar, uzun bir zevk âleminden sonra, çalışmak bana pek iyi gelmişti. Fakat sonraları yorulmıya başladım. İşten kaçıyordum. Sabahları çalıştığım gazetede, önceleri yirmi dakika, sonraları bir saate kadar çıkan geç kalmalar başladı.

Tahrir müdürü de -ki dostum idi ve elan öyledir- surat astı.

Nihayet oradan ayrıldım.

İnsan zevk ve gece hayatının bir defa tadını tattı mı, artık ondan güç kurtulabiliyor. Fakat ben, kurtulmak için hiçbir gayret sarfetmiyordum. Çünkü bu hayat esasen hoşuma gidiyordu, ondan kurtulmaklığım için bir sebep yoktu. İşte bunun için kendimi, beni sabahleyin erkenden kalkmıya mecbur edecek olan işten affetmiştim.

Yalnız, oradan aldığım parayı, başka bir yerde çalışarak kazanmam lazımdı.

Tesadüf bana yardım etti.

O zamanlar, Beyoğlu'nda Suterazi Sokağı'nda Raşit Rıza, "Bizim Lokanta" isimli bir lokanta açmıştı. Bir akşam oraya gittim.

Beni oraya Şeyh Memduh'la Dallı götürmüştü. Oturduk. Biraz sonra içeriye zarif, küçük, ciddî, iyi kumaştan yapılı ve kübik spor ceketli, büyük başlı ve gözlüklü bir genç girdi. Şeyh Memduh ile Dallı onu görünce:

- Hay yaşıyasın, gel bakalım, diye davet ettiler.

Genç bu hararetli davete sakin tavrından hiç ümit edilmiyen bir coşkunlukla mukabele etti ve masamıza oturdu. Kendisine sorulan suallere hiç aldırmadan:

- Yahu, dedi, burada hep ölü gibi oturuyorsunuz, biraz canlanalım, şimdi Necip gelecek, bu akşam onda para var, eğleniriz.

Bu gelen Server Bedi idi.

Server Bedi ismini tanıyordum, fakat o güne kadar kendisiyle görüşmemiştim. Beni ona, onu bana tanıttılar. Beş dakikada arkadaş olduk.

Server Bedi, uzaktan genç görünmesine mukabil yakından bakılınca alnında ancak düşüncenin verebileceği çizgiler görünüyordu.

Vakıa o akşam onun hakkında hemen bir hüküm vermemiştim, yalnız nereden geldiğini bilmediğim bir hisle kaynaşmıştık.

Server Bedi benim de gazeteci olduğumu öğrenince alâkadar oldu. Matbuat âleminden bahsetmeye başladık.

Biz lâfa dalmışken Elif Razi de gelmişti. Şimdi tam bir heyet halinde eğleniyorduk.

Öteki masalarda hep tanıdık simalar vardı ve ekseriyetle bunlar muharrir, gazeteci, sahne ve musiki sanatkârları idiler.

O akşam, Server Bedi'nin, geleceğini ve parası olduğunu söylediği Necip gelmedi. Server Bedi:

- Zaten ümidim yoktu ya, dedi, o her vakit böyledir. Fakat son on beş gün mütemadiyen bende kalmıştı. Dün avans olarak bir aylık aldı. Bir saat evveline kadar beraberdik. Bana "sen git, şimdi geliyorum" dedi. Hâlâ geliyor.

Şeyh atıldı:

- Tamam, dedi, muhakkak Rahmi'ye gitmiş ve temizlenmiştir.

Server Bedi ile ertesi gün Babıâli'de Meserret kıraathanesinde buluşup bir iş için görüşecektik. Sözleştik. Ayrıldık. Eve döndüm.

Tavan arasında Piri ile beraber, sarı saçlı mavi gözlü şimdiye kadar hiç görmediğim bir kadın vardı. Piri takdim etti:

- Nuşi, bu sabah Budapeşte'den geldi, eski mektep arkadaşım.

Yarım yamalak Fransızcası ile konuşmıya başladı. Çok neşeli bir kadındı. "Biraz içelim" diye teklif etti. Fakat Piri, kendi yorgunluğundan, hem de onun yorgunluğundan bahsederek reddetti.

Artık, bu kadar tahakküme kızmıya başlıyordum. O akşam ilk defa olarak Piri'yi azarladım. Zavallı kız ağlamıya başladı.

Hiç ağlıyan kadına tahammülüm yoktur. Derhal şapkamı alarak sokağa fırladım ve hızlı hızlı nereye gittiğimi bilmeden Galatasaray'a doğru yürümiye başladım.

Tam Glâvani Sokağı'nın başına geldiğim zaman sokaktan kamçı şaklar gibi üst üste, iki tabanca sesi ve arkasından bir kadın çığlığı duydum. Ne oldu diye hızla sokağa çevrileceğim anda koşan bir adamla birdenbire kucak kucağa geldik ve ikimiz birden yere yuvarlandık.

Şaşkın bir halde ayağa kalktım. Bana çarpan adam yerde yatıyor, sokaktan kalabalık koşuyordu. Bir polis, her ihtimale karşı, vaka mahalline geç gelmek için ihtiyatlı adımlarla ilerliyordu.

Yerdeki adama eğildim. Başı Bristol Oteli'nin kaldırımının keskinliğine dayalı yatıyordu. Herhalde düştüğü esnada şiddetli bir yara almış ve bayılmış olacaktı. Yerden doğrulur doğrulmaz yüzüme müthiş bir tokat, onu müteakip bir tane daha indi.

Ne olduğunu anlamadan, Allah'tan polis yetişti:

- Bırakın, kanun onun cezasını verir.

Sonra beni yakalıyarak:

- Silâhını ver, dedi. Gittikçe şaşırıyordum:

- Yahu, ne silâhı, ben...

- Sus, bundan âlâ cürmü meşhut mu olur?

Sokakta iki el silah atıldıktan sonra koşuşanlar yerde yatan bir adam üzerine eğilmiş bir başkasını görünce derhal ve pek tabiî olarak beni katil zannetmişler, dövmiye kalkışmışlardı... Polis üstümü aradı, silahım olmadığı için bir şey bulamadı.

- Muhakkak, bir köşeye atmıştır, arayın.

Şimdi etrafımda kalabalık gittikçe büyüyordu. Üç polis daha gelmiş, birisi, elinde ceplerimden çıkardığı evrak, beni muhafaza altında bulunduruyor, ötekiler de, yerde "âleti" arıyorlardı.

- Beni dinleyiniz, ben... diyecek oldum.

- Sus, dediler, merkezde anlatırsın.

Kimse yerde yatan adamla meşgul olmuyordu.

- Yahu, diye bağırdım, şu adamı kaldırın da hep beraber gidelim, ben katil değilim.

Gene terslediler:

- Sen vazifemize karışma, biz biliriz.

Nihayet bir otomobil aramıya başladılar. Bütün şoförler, otomobillerini kan lekeleriyle pisletmemek için savuşmuşlardı.

Yerde yatan adam, bu aralık birdenbire fırladı ve herkes ne olduğunu daha anlamadan Kasımpaşa'ya doğru sapan sokaktan aşağı ok gibi koşmıya başladı.

Polisler şaşırdılar. Onu takip edip etmemek için bir tereddüt devresi geçirdikten sonra ikisi benim yanımda kaldı, ötekiler koştular. O aralık, yaralıyı götürmek için bir otomobil bulunmuş ve gelmişti:

- Derhal merkeze gidelim.

Tamamen kendime gelmiştim. Çok sakin olarak söylediğim bu sözlere polisler itiraz edemediler ve gittik. Merkezde vak'ayı olduğu gibi anlattım. Hüviyet varakam -ki zaten polis almıştı- görüldükten, ifadem alındıktan sonra, komiser, beni serbest bıraktı.

Kaçan adamın arkasından koşan polisler gelmişlerdi, kimseyi bulamamışlardı. Beni tutan polise:

- Bundan iyi cürmü meşhut olur mu? diye sordum, onu şaşkın bir halde bırakarak, merkezden çıktım.

Beynimi kurcalıyan şey, bir kadının feryat etmesine rağmen onun bulunmayışı idi. Bu kadın vurulmuş mu idi? Kaçan adamla bir münasebeti mi vardı?

Tekrar Glâvani Sokağı'na döndüm. Oradaki Acemin kahvesinde beş on kişi toplanmış vakayı konuşuyorlardı. İçeri girince hepsi sustular, merakla bana baktılar, içlerinden biri kalktı, yanıma geldi.

- Bey, dedi, ne istersen yap, bir kusurdur oldu?

- Hayrola.

- Siz herifi vurdunuz zannettim de ben de hiddetle size...

- Ha, şu tokatlar mı?.. Zarar yok.. Borç para değil ki ödeşelim.

Bir kahve içtikten sonra çıktım. Düşüne düşüne yürüyordum. Asrî Otel'in önüne geldiğim zaman sokağın başından fenerleri yanan bir otomobil göründü. Sokak dar, projektörler de gözümü aldığı için sakınmak üzere otelin merdivenlerinden çıktım. Bir sigara yakmak için çakmağımı çaktım. Sigara ağzımdan yere düştü, elimde çakmak, almak için eğildim:

O ne? Yerde, beyaz mermerin üzerinde kan lekeleri var.

Küçükken okuduğum Şerlok Holmes hikâyelerinde olduğu gibi, mermer taşı muayene ettim. Mermerde kan lekelerinin yanında bir erkek ve bir kadına ait çamurlu ayak izleri görünüyordu.

Tam bu esnada, yerden doğrulmıya vakit bile bulamadan otelin kapısı açıldı, içerden bir erkekle bir kadın göründü. Beni görür görmez kapıyı kapamıya davrandılar. Hemen ayağımı aralığa koyarak mâni oldum ve şiddetle kapıyı itip içeri girdim, kapadım.

Fakat adam, içerde, elektriği söndürmüştü:

- Kimsiniz? Ne istiyorsunuz?

Bu ses kulaklarıma hiç de yabancı gelmedi. Sesin geldiği tarafa doğru kolumu uzatarak elân elimde duran çakmağı yaktım. Sesin sahibi:

- Yakmayınız, diyerek onu üfledi. Amma görmüştüm.

- Server Bedi, dedi, yabancı değil, benim.

Hakikaten o idi.

- Bu yaptığın doğru değil, yanımda bir kadın var, çok tehlikeli vaziyette bir kadın...

Sözünü bitirmeden elektrikler yandı ve Server Bedi'i kendisine siper yapmış olan kadın:

- Server, dedi, hakikaten yabancı değil, hem de iyi tesadüf ki onu bulduk.

- A!.. S. Hanım.

Server Bedi, ben de şaşırmıştık. Yalnız S. Hanım soğukkanlılığını muhafaza ediyordu:

- Haydi, senin tavan arasına gidelim.

- Buyrun, dedim ve ancak o zaman, S. Hanım'ın sol elinin bir bandajla sarılı olduğunu gördüm.

- Demek, sizdiniz.

Eliyle susmamı işaret etti. Çıktık. Eve girdik. Yataktan Piri'yi kaldırdım. Oturduk.

S. Hanım anlattı:

- Server Bedi ile çocukluk arkadaşıyız. Fakat kocam onu benden dehşetli surette kıskanır ve ona çok kızar. Çünkü romanlarındaki kadın kahramanlardan birisi benim. Bu akşam Lâmia ile sinemaya gideceğiz diye kocamdan izin alıp çıktım. Elhamra'ya gittik, çıkarken kapıda Server'le Şeyh Memduh'a rastladık. Lâmia ile Şeyh'in arasında bir şeyler var galiba. Lâmia onunla ayrıldı. Tam biz de Server'le Galatasaray'a doğru yürürken, karşıdan kocamın geldiğini görmiyeyim mi? Server'le katiyen konuşmıyacağıma ona söz vermiştim. Birdenbire korktum, bizi görmedi zannederek, Tepebaşı'ndan bir otomobile binmek üzere Glâvani Sokağı'na girdik. Fakat bizi görmüştü, arkamızdan koşarak geldi. Ne yapacak diye düşünmiye vakit kalmadan tabancasını çıkardı, bir Server'e, bir de bana ateş etti. Kaçtı. Ben elimden yaralanmıştım. Server'e bir şey olmadı. Fakat köşe başında kalabalığı görünce skandaldan korkarak, Asrî Otel'e iltica ettik.

Server Bedi alt tarafını tamamladı.

- Bereket yarası hafifti, sardım. Fakat otel sahibi daha fazla orada durmamızın tehlikeli olacağını söyledi. Çıkarken seninle karşılaştık.

Ben de kendilerine, geçirdiğim macerayı anlatınca hep birden tesadüfün bu garabetine hayret ettik.

- Ey, dedim S. Hanım'a şimdi eve nasıl gideceksiniz?

- Ben de onu düşünüyorum.

- Fakat kocanız, doğrusu pek kurnaz ve diri canlı bir adam.

- Öyledir. Yalnız benden şüphe edip takipedişi ilk defa oluyor. Beni çok sever.

- Ben tanır mıyım acaba. Kim?

- Sami, bankada çalışır.

Sami mektep arkadaşımdı. Onu nasıl olmuş da tanıyamamıştım. Vakıa onu görmiyeli belki altı sene oluyordu.

S. Hanım'a gidip kendisiyle görüşeceğimi, meseleyi halledeceğimi söyledim.

- Aman, korkarım vaziyet daha beter olur. Beni müdafaa eden herkesten şüphe ediyor.

- Canım, ben Sami'yi bilirim, ona hakikati olduğu gibi anlatırsak bir şeycik olmaz, doğrusu çocuğun hakkı varmış. Ben de karımı kendisiyle görüşmekten menettiğim birisiyle kaçar vaziyette görsem...

Server Bedi atıldı:

- Evet ben de öyleyim. Ah, bilemezsiniz, dünyada şüpheden kuvvetli bir şey yoktur. Fakat asıl olan gene şüphedir. Ben, hiçbir kadına inanmam. Hepsinden şüphe ederim. Onun için onlardan evvel ben onları aldatırım. Şimdiye kadar yirmi iki kadın sevdim ve hepsini de...

Kapı vuruldu, "Gir" deyince açıldı. Gelen Kimonosu ile Nuşi idi. Server Bedi onu görür görmez:

- Aman, dedi, ne nefis şey... Hay yaşaya efendim.

Piri, Türkçe konuştuğumuz için bir köşeye çekilmiş, somurtuyordu.

Nuşi, bizim odada sesleri işitince bir içki âlemi kuruldu zannederek gelmişti. Server Bedi'nin âlakası hoşuna gitti, onunla meşgul olmaya başladı.

Ben S. Hanım'ı alarak evine götürmek üzere çıktım. Şişli'ye geldik. Konuştuğumuz veçhile S. Hanım beni otomobilde bekliyecekti. Gidip kapıyı çaldım. Cevap veren olmadı. Bir daha, bir daha çaldım. Kimse açmadı. Evden görünmesin diye bir sokak içinde duran otomobile döndüm, vaziyeti anlattım. O da telâşa düştü. İlk plânımızı bozarak eve doğru yürüdük. S. Hanım ken-

di anahtarı ile kapıyı açtı. İçeri girdik. Elektrik düğmesini çevirdik: yerde, koridorda Sami yüzü koyun yatıyordu.

S. Hanım "Sami! yavrum" diye bir çığlık koparark üzerine atıldı.

S. Hanım'ı bir tarafa iterek Sami'nin kalbini dinledim, nabızlarını yokladım. Hafif atıyordu. Belli idi ki, Sami, geceki hâdiseden sonra büyük bir enerji sarfederek bîtap düşmüş, başındaki yaranın da tesiriyle bayılmıştı. Aynı evde hem Sami'nin, hem de benim başlarımızın yarılarak bayılmış olmamızın garabeti bir an aklımdan geçti. Fakat şimdi bunun sırası değildi.

Sami'yi, ağır olduğu için güç halde kaldırıp hemen oradaki misafir odasına, şezlongun üzerine yatırdık. S. Hanım su ısıttı. Yarasını temizledim, sardım. Kolonya koklattık. Biraz sonra Sami kendine geldi.

Gözlerini açtığı zaman ilk gördüğü kimse, yaşlı gözlerle yanına diz çökmüş olan karısı oldu. Ben arkada, baş ucunda duruyordum. Beni görmüyordu.

- Ah, dedi karısına sana bir şey olmamış, o hınzırı gebertmedim mi?

Tekrar bir lüzumsuz vaziyete sebebiyet vermemek için meydana çıktım ve:

- Merhaba Sami... dedim. Gözleri büyüdü, dirseklerine dayanarak doğrulmak istedi:

- Sen... Sen... Ne arıyorsun burada?

- Ne mi? Karını getirdim.

- Ne hakla?

S. Hanım kadar, Sami'nin bu haline ben de şaşırmıştım. Beni tanımıştı. Fakat bu sert lisan?

- Bana bak, Sami, bana böyle bir lisan kullanacağına af talep etmen lâzım çünkü...

- Çünkü?

- Çünkü Glâvani Sokağı'nda bana çarpıp yere düşüren, sonra kalkıp kaçan, beni de karakoldan karakola sürüklendiren sensin.

Seni, sizi, hem bir skandaldan kurtaran, hem de hakikati olduğu gibi anlatarak beyhude bir kıskançlığın tesiriyle hayatınızın zehrolmasına mâni olacak olan da benim.

Bir aktör sesiyle söylediğim bu sözler Sami'de tesirini yaptı. Onu eskiden beri hiç değişmemiş bulmakla memnun olmuştum. Mektepteyken, ona bir iş yaptırmak için daima böyle "théâtral" tavırlar takınırdık.

Sami bir müddet düşündü, sonra elini uzattı:

- Pardon, dedi, bu akşam deli gibiyim.

Vaziyeti anlattım.

Sözlerim, ona, içinden mırıltı gelen bir oda kapısının açıldığı zaman mükâlemenin vuzuh peyda edişi gibi, tatmin edilmiş bir merakın memnuniyetini veriyordu.

Nihayet onları başbaşa bırakarak çıktım. Eve döndüm. Merdivenleri çıkarken tavan arasından şarkı sesleri geliyordu.

Server Bedi:

"Kamayı vurdum yere" diye bir şarkı tutturmuştu.

Nuşi "Yoy iştenem, nagyan sep" diye Macarca takdir ediyordu.

İçeri girdim. Server Bedi bir elinde votka şişesi, öteki eli, havada dolaşan muhayyel mevcudiyetleri tutup boğarak, bir ayağını yere vuruyor ve mütemadiyen şarkı söylüyordu.

Nuşi saç baş darma dağınık, iskambil falı açıyor. Piri de yatağın üzerinde uzanmış, ibretle bu hale bakıyordu. Server Bedi beni görünce sordu:

- Ey ne oldu?

- Oldu.

Biraz daha oturup ertesi gün buluşmak üzere ayrıldık.

*

Piri ile o geceyi hiçbir kelime konuşmadan geçirmiştik. Sabahleyin kalkmış, giyiniyordum. O, daha yatakta idi. Yorganı gözlerine kadar çekmiş, siyah iri gözleriyle bakıyordu. Yan gözle

ben de ona bakıyordum. O dakikada zavallı kıza acımakla beraber kendimi ondan pek soğumuş görüyordum.

Ona karşı olan muhabbetim, tıpkı sıcak bir odada, mükellef bir sofrada yemek yiyenlerin "dünyada açlar da var, zavallılar" demesi gibi idi. Piri güzeldi. Hattâ Jorjet'ten de güzeldi. Hayır. Pek değilse de hiç olmazsa onun kadar güzeldi. Yalnız bütün kabahati, bana karşı olan zaafını, tam bir teslimiyetle gösterişinde idi. "Ona malik olmak istediğim zaman mümanaatta bulunmak şöyle dursun, istemediğim, istiyemediğim zamanlar bile benimkinden daha kuvvetli bir ihtirasla arzumun, almak, koparark almak arzumun ilerisine geçip kendisinden vermek, daima daha çok vermek suretiyle hevesimi azaltırdı."

Belki bu kadar mutî bir kadın arayanlar vardı.

Bundan başka, Piri ile konuşmak ihtiyaçlarımı tatmin edemiyordum.

Her fikrimi tasdik ediyordu. Bazan tecrübe için biraz evvel söylediğim sözün aksini ileri sürüyor. Piri'nin ne diyeceğini bekliyordum. Bir an, fakat benim farkına varacağım kadar bir tereddüt anı geçirdikten sonra gene beni tasdik ediyordu.

Onun beni incitmemek için sarfettiği bu ihtimam beni sinirlendiriyordu. Daha açıkçası bana Piri ile bir kadınla değil, bir... bir ne bileyim ben, bir sütnine, bir sokağa atılmaktan korkan zevce ile berabermişim gibi geliyordu.

Giyindim. Kapıdan çıkarken Piri:

- Artık beni sevmiyorsun, dedi, ben gideceğim.

Birinci kısmını bırakarak sözlerinin ikinci kısmına cevap verdim.

- Nereye gideceksin?

- Halep'te bir angajman teklif ediyorlar, daha kabul etmedim, sen ne dersin?

- Burada boş oturmaktansa kabul etmeni tavsiye ederim.

Gayet soğuk bir tarzda söylüyordum. Piri hiçbir cevap vermeden yorganı yüzüne çekti. Ben de çıktım. Server Bedi ile buluşmak üzere Meserret Kıraathanesi'ne indim.

Tramvayda, kendi kendime lânet ediyordum. Nasıl bu kadar katı yürekli olmuştum. Nasıl? Öyle zannediyordum ki, herkes benim yüzümden içimden geçenleri anlıyor ve bana ters ters bakıyor. Sirkeci'de indim. Gramofoncu dükkânlarından birinden eski bir Fransız şarkısının şu sözleri geliyordu:

"Git. Bir başkası intikamını alacak...
Git. Arkana beyhude dönme, git."

Aman yârabbi, ne kadar "şuridedil" olmuştum. Bu şarkıyı dinlememek için hızlı hızlı yürüdüm. Fakat o, "git.." diyen sesin garipliği kulaklarımdan bir türlü gitmiyordu.

Meserret'e girdim. Server Bedi daha gelmemişti. Köşede matbuatın bütün tanınmış çehreleri toplanmış, münakaşa ediyorlardı. Nizamettin Nazif anlatıyordu:

- Evet, eğer bugün hepimiz bu işe karar verir ve anonim şirket yaparsak bu gazete çıkar. Öyle ya, hem bizden başka gazetelere yazı yazan kim var? Hepimiz birdenbire çekilelim, bütün tanınmış muharrirler bir gazetede yazmıya başlıyalım ve o gazete yüz paraya satılsın, alimallah ortalığa duman attırırız.

Mahmut Yesari, ağzında emzik gibi nargilenin marpucu, bir taraftan önündeki çizgili kâğıda tefrikasını yazıyor, bir taraftan kıs kıs gülüyordu.

Nizamettin bir kâğıt çıkardı:

- İsimlerinizi yazdırın, dedi. Herkes hem kendi ismini, hem de bu işe gireceğini zannettiği arkadaşının ismini yazdırdı. Başta Nizamettin'inki olmak üzere Peyami Safa, Reşat Nuri, Mahmut Yesari, Necip Fazıl, Vâ-Nû, Ahmet Kutsi, Sadri Ertem, Kemalettin Şükrü, Osman Cemal ve daha birçok arkadaşın isimleri yazıldı. İş, oldu bitti, denildi. Fakat birisi:

- Gazetenin ismi ne olacak? diye sorunca hep apışıp kaldık. Herkes bir şey söyledi. Nihayet birisi:

- Herkesin isimlerinin ilk hecelerinden ve aynı hece tekerrür etmemek şartiyle bir isim yapalım, diye ortaya bir fikir attı.

Kalemlere sarıldık ve on dakika sonra ortaya şu isim çıktı:

Penfamoh.

Bir aralık içeri Server Bedi girdi. Hep birden:

- Yahu, seni unuttuktu, gel.

Geldi. Meseleyi anlattık, isimleri tetkik etti ve:

- İyi ki, dedi, unutmuşsunuz, ben Peyami'nin olduğu yere girmem. Sonra ilâve etti:

- Bu penfamoh bir gazete isminden ziyade bir kurşunkalem markasına benziyor.

Nizamettin atıldı:

- Hayır, olamaz, bir kurşunkalem için en münasip marka Kara Davut'tur. On sekiz cildi münteşir, elli altısı henüz gayri münteşir ve hülâsası birer ciltlik mabaatlı üç kitap halinde çıkmış, sinemaya çevrilmek hakkı "Klakson Film" şirketi tarafından alınarak başrolü Duglas Ferbanks'a tevdi edilecek olan bir dağ eserin isminden daha münasip hiç kurşunkalem markası olur mu? Aslâ. Yoktur ve olamaz, hem olmamalıdır. Zira ve çünkü, aynı zamanda fakat ve mamafih...

Mahmut Yesari'nin gölgesi gibi peşini bırakmıyan aktör Kont Saffet atıldı:

- Hım, biliriz..

Nizamettin, etraftan yükselen kahkahalar arasında vereceği cevabı unuttu.

Hoş, onun bir söz söylemesi için hatırlaması da lâzım değildi ya.

Server Bedi ile bir köşeye çekilerek konuştuk.

Server Bedi kendisiyle beraber çalışmak üzere bir gazetede iş teklif etti.

Anlaştık. Faaliyete derhal geçmek üzere ayrıldık.

*

O akşam eve döndüğüm zaman Piri'yi sarhoş buldum.

- Yarın sabah, dedi, artık gidiyorum, bak, biletler hazır.

Bu âkibeti o zamana kadar özlemiştim. Fakat bu kadar çabuk tahakkuku beni şaşırttı. Çok üzülüyordum. Piri bunu gördü, önce sevindi, sonra o da müteessir oldu.

- Senin bu ayrılıktan memnun olacağını zannediyordum, bunu görmemek için, bu akşamın acılığını duymamak için çok içtim.

- Zararı yok, Piri... Bir gün ayrılacaktık, bu sahne nasıl olsa olacaktı. İster misin seninle "Bizim Lokanta"ya gidelim.

- Haydi.

İkimizde de birbirimizle meşgul olmamak, fakat yanyana bulunmak arzusu vardı. El ele tutarak, konuşmadan, kırlarda, birbirlerinin yüzlerine bakmaktan çekinen mektepli âşıklar gibi yürüyerek "Bizim Lokanta"ya geldik. Hıncahınç dolu idi. İçerde Hâzım karagöz oynatıyordu. Piri ilk defa gördüğü karagöze hayret ve merakla bakıyordu.

- Bu ne? diye sordu. Ona karagözü anlatmak uzun olacaktı.

- Bu, dedim, sinemanın büyük babasıdır.

Karagöz bitti, ortalık aydınlandı. "Bizim Lokanta"yı dolduran arkadaşlardan birisi:

- Mesut Cemil Bey'den tambur rica etsek, dedi.

Mesut reddetmedi. Arkadaşı kemençeci Ruşen'i de yanına alarak nefis birkaç eser çaldı. Piri kendisi için yabancı bu musikiden müteessir olmuştu. Masanın altından tuttuğu elimi şiddetle sıkıyor:

- Ah, diyordu, ne için son gecemiz bu kadar güzel! Ben onu, seni çabuk unutabilmem için kavgalı istiyordum.

Tamburun son nağmesi, derin bir sükûtun içinde titriyerek kayboldu. Mesut ve Ruşen alkışlandı. Ruşen, yanaklarının kırmızısı bir kat daha artarak:

- Hay yaşıyasınız! diye kemençesini torbasına indirdi.

Bu "hay yaşıyasın" tâbiri o zamanlar bir zümre teşkil etmiş olan sekiz, on arkadaş tarafından selâm olarak kullanılırdı.

Ruşen'in sözlerine, Server Bedi cevap verdi:

- Hay yaşıyasın.

Her taraftan bu söz tekrar edildi. İşte o akşamdan itibaren "hay yaşıyasın" sözü "lanse" edilmiş oluyordu.

Piri dedi ki:

- Budapeşte'de böyle kahveler var. Yalnız, orada şairler de gelip şiirlerini okurlar.

Piri'nin bu sözleri Server Bedi'nin bir vaadini aklıma getirdi. O, bana, amcası Vefa Bey'in bir mersiyesinden bahsetmiş, okumasını istediğim zaman bir başka güne bırakmıştı. Onun bazan böyle atlatma tabiatleri olduğu için ısrar etmemiştim. O akşam, hem vaadini yaptırmak, hem de bir emri vaki karşısında bırakmak için ayağa kalktım:

- Şimdi, dedim Server Bedi, amcası Vefa Bey'in mersiyesini okuyacak.

"O!. Bravo" sesleri arasında, onu masaya çıkardık ve küçük bir mukaddimeden sonra, okudu. Mersiyenin:

"Griv içinde sadalar Feride gitti, dedi"

Mısraına gelince etrafta birkaç kimse ağlıyordu.

*

Vapur Sarayburnu'nu döndü. Ben hâlâ rıhtımda duruyordum. Piri gitti.

Necip Fazıl'ı nerede, ne zaman ve nasıl tanıdığımı hatırlamıyorum.

Onu zannedersem Server Bedi vasıtasiyle tanımıştım.

Mütemadi bir hareket halinde, tiklerle dolu yüzünden çıkan bağlar gelip beni tavan arasındaki odamda bulmuştu.

O zamanlar Necip Fazıl'ın, ben, şair ve "*Örümcek Ağı*" isimli bir eseri olduğunu bilmiyordum. Sebepsiz arkadaş olmuştuk.

Tavan arasındaki odamın dolap gibi bir yeri vardı. Burası iki metre murabbaı genişliğinde idi. Orasını alaturka bir köşe olarak hazırlamıştım. Önünde bulunan bir perde icabında kapanır ve tamamen ayrı bir yer olurdu. Necip Fazıl bu köşeyi çok severdi.

Necip Fazıl
(Kroki: Elif Naci)

Ekseri akşam bana gelir ve orada kalırdı.

Fakat biraz sonra artık o köşe tamamiyle Necip Fazıl'ın olmuştu.

Necip Fazıl'ı ondan sonra tanıdım. Burada kendisinden bahsedişimin sebebi beraber geçirdiğimiz uzun bir zaman içinde, hayatımda

nisbî bir sükûn oluşudur. Onunla beraber oturuşum, beni yeni bir maceradan menediyordu.

Necip Fazıl'la tam mânası ile bir bohem hayatı geçirdik.

O, hiçbir içtimaî kayıt dinlemezdi. Herkesi kendisine borçlu zannederdi. Necip küçük bir sebepten huysuzlanır, ciddi hâdiseler karşısında şahsiyetini unuturdu.

"*Kaldırımlar*" isimli eseri çıktığı zaman herkes onunla "kaldırımların şairi" diye eğlenmişti. Halbuki onun anlaşılmamış taraflarından biri de budur.

*

Aramızdaki samimiyetin en kuvvetli olduğu bir sırada, Asmalımescit 74'e Romanya'lı bir ana kız geldiler. Bunlar, Koloşvar şehrinde oturan ve oranın yüksek bir ailesine mensup seyyahlardı. İstanbul'da bir-iki ay kalacakları için tesadüfen bu pansiyona gelmişlerdi. Şehri gezmek, öteberi satın almak istiyorlardı.

Ev sahibemiz, misafirlerinin aldanmamaları için bana gelip akıl danıştı. Kendileri hakkında malûmat aldıktan sonra onları bizzat gezdireceğimi söyledim. Tanıştık. Madam Rosa K... otuz beş yaşlarında, gençliğini bütün hayatiyeti ile muhafaza eden bir kadındı. Kızı Edit K... on altı yaşında, ince, bir İskoçyalı talebeye benziyordu.

İlk günden itibaren Edit ile aramızda bir flört başladı. Güzelliğinden ziyade, yana atılmış beresi ile giyinişi hoşuma giden Edit, her gittiğimiz yerde dikkati çekiyordu. Yalnız Necip'le aramızda garip ve sessiz bir mücadele başlamıştı. Genç kıza karşı olan hareketimi görmesine, Madam Roza'nın da kendisine karşı olan zaafını hissetmesine rağmen Necip, Edit'le fazla alâkadar oluyor, ona kendi şiirlerinden bahsediyordu. Madam Roza'yı, bir biçimine getirip Necip'e yükleterek Edit'le yalnız gezmiye başladım.

Necip müthiş surette kızıyor, fakat belli etmemiye çalışıyordu. Benim, Edit'e ondan sitayişkâr bir lisanla bahsetmeme mu-

kabil o Edit'i yalnız bulduğu zamanlar, tıpkı bir çocuk gibi, kendi bedenî kabiliyetlerinden, bir atlet olduğundan, benden kuvvetli olduğundan dem vuruyordu.

Edit, dinliyor, sonra bana gelip:

- Ne garip arkadaşın var, diyordu. Ben de:

- Öyledir, diyordum, bütün şairlerin tabiatları gariptir.

Bir akşam, gazeteye Server Bedi geldi:

- Yahu, dedi itikâfa mı çekildiniz, neredesiniz?

- Sen görünmüyorsun, biz Necip'le her akşam "Bizim Lokanta"dayız.

- Bırak Allah'ını seversen şurasını... Oraya artık gitmiyoruz.

- Neden?

- Neden olacak geçen akşam oturduk. Paris'ten gelen ressam arkadaşlar ve diğer talebelerle konuşuyoruz. Derken gramofon başladı. "Sustur şunu" dedik. "Burası edebiyat cemiyeti" değil diye cevap verdiler. Tam dokuz kişiydik. Bizden başka yabancı iki kişi vardı. Biz de kalktık. Artık gitmiyoruz.

- Nereye çıkıyorsunuz?

- Tokatlı'nın arka salonuna.

- Ey bu akşam?

- Bu akşam para yok, sizde var mı?

Necip bir an düşündü:

- Durun, dedi şimdi on lira bulacağım.

Gitti. On dakika sonra geldi:

- İşte... diye on lira gösterdi ve ilâve etti:

- "'*Hayat*' mecmuasına bir şiir sattım.

Server Bedi sordu:

- Hangi şiiri?

Necip Fazıl sustu. Server Bedi ısrar etti:

- Söylesene.

Cevap yok.

- Yoksa " *Cumhuriyet*'in edebiyat sayfası için verdiğin şiir mi?

Filhakika bu aynı şiirdi.

Fakat biz o akşam için on lira bulduğumuzdan memnunduk. Eve, bize giderek içmiye karar verdik, biraz öteberi alıp tavan arasına kurulduk.

Server Bedi:

- Yahu, dedi böyle basık yerde birbirimizin suratına bakarak içmek pek sıkıntılı oluyor.

- Ya...

- Bir yere gitsek.

- Peki amma kaç paramız kaldı?

Necip saydı:

- Altı lira.

- Bu para ile Garden'e gitsek ancak birer viski içebiliriz.

- Yahu kredimiz var.

Bir teklif yaptım:

- Çocuklar, dedim, en iyisi mevcut içkileri içip yatmaktır.

Server Bedi:

- Yok, dedi, bu akşam içmek istiyorum.

Necip başka bir teklifte bulundu:

- Bırakın bu akşam Rahmi'de bakara var, gidip bir tecrübe edeyim.

Güldük. Necip'in hayatında bir defa kazandığı vâki değildi, bütün arkadaşlarına karşı dürüst olmıyan muameleler yapan Necip, boğuntu yerlerine giderek, bilerek kaybetmeyi, bir asalet hareketi olarak telâkki eder ve mütemadiyen kaybederdi.

Teklifine şiddetle mümanaat ettik. Fakat bizi dinlemedi.

- Ey, dedi, nihayet benim param, ne istersem yaparım.

Gitti. Server Bedi ile başbaşa kaldık. Biraz sonra merdivenlerden ayak sesleri ve kahkahalar duyuldu. Bunlar kim diye kapıya doğru giderken içeri Şeyh Memduh'la Nuşi girdiler. Nuşi bir elinde vermut şişesi, öteki eliyle Şeyh Memduh'u çekiyordu.

Şeyh:

- Kaçmam, diyordu, geliyorum.

- Bu ne hal?

- Aman, dedi Şeyh, eve dönüyordum. Nuşi'ye rast geldim, bulut. İlle buraya gelin diye tutturdu (elindeki küçük valizi göstererek) çamaşırlar da var, kaçmak istedim, yakaladı getirdi.

Nuşi, mütemadiyen gülüyor ve kendi kendine söyleniyordu. Şişeyi açtık. Server Bedi, "vay cici vay" diye Nuşi'nin yanına oturdu ve saçlarını okşamaya başladı.

Nuşi, gözlükleri, büyük başı ve küçük vücudu ile Server Bedi'e baktı, bir kahkaha attı.

- Buldum, buldum...

- Ne buldun?

- Zigoto, Zigoto'ya benziyor, diye Server Bedi'in üzerine atılarak yere yatırdı ve öpmiye başladı.

Bu buluşa başta Server Bedi olmak üzere hep güldük. Şeyh Memduh:

- Nedir bu başıma gelenler, hayatta böyle kadınlar da olur mu? diye söylenirken Served Bedi ile Nuşi güreş eder gibi alt alta üst üste çırpınıyorlardı. Nihayet meseleyi Nuşi'nin köpeği halletti. Bir köpekten ziyade kabarık tüyleriyle kuzuya benzeyen Biju, havlıya havlıya Server Bedi'in üzerine yürüdü. Nuşi onu susturmak için kucağına aldı. İçmiye başladık.

Şeyh Memduh'un yavaş yavaş neşesi yerine gelmişti. Nuşi'ye bakarak:

- Fena kadın değil amma, dedi, deli...

- Ne delisi?

- Mütemadiyen çekiyor.

- Beyaz mı?

- Öyle ya, daha demin sokağa boş bir şişe attı.

Nuşi'ye döndüm. Biju'yu kucağına almış, pirelerini ayıklamakla meşguldü:

- Bırak şunu, dedim, birdenbire uyanır gibi silkinerek:

- Ha., dedi, sahi...

Köpeği bıraktı, ellerini yıkamıya gitti.

Server Bedi, sedire uzanmıştı.

- Yahu, dev gibi kadın, biraz öpeyim dedim, kemiklerimi kıracaktı, dudaklarımın haline bak..

Şeyh Memduh, Nuşi'nin aşağı inmesinden bilistifade kaçmak üzere bizden ayrıldı, usul usul merdivenleri indiğini duyduk. Fakat tuhaf şey, sokak kapısının kapandığını duymamıştık.

Daha fazla ehemmiyet vermeden oturduk. Beş on dakika geçti, Nuşi gelmiyordu. Yarım saat geçti gelmedi.

Onun yerine somurtarak Necip geldi. Tabiî alelusul kaybetmişti.

Hiçbir kelime söylemeden köşesine çekilip yattı.

Server Bedi:

- İşte, dedi, böyledir. Hepimizin neşesini kaçırır. Ben de gidiyorum. Bu esnada, aşağıdan Nuşi'nin sesi, kahkahalarına karışarak yükseldi:

- Memduh, diyordu, kaçma, gel, gel... Valiz..

Sonra, güm... diye kapanan sokak kapısı.

Nuşi'nin kahkahaları bir müddet daha devam etti, kesildi.

Merdiven başından seslendim:

- Ne o Nuşi?

- Geliyorum.

Şeyh Memduh'la, daha bize gelmeden evvel Nuşi işi pişirmişler. Şeyhin tabiatı, münasebetlerini daima gizlemek ve bu gizleyişten de ayrı bir zevk almak olduğu için bize söylememiş ve "gidiyorum" diye haber verdikten sonra Nuşi'nin odasına inmiş.

- Soyundu, dedi Nuşi, ben aşağıya bira almak üzere indim, geldim içmiye başladık. Ona iskambil falı baktım, tekrar bira almıya indim. Biraz daha beyaz çektim.

Otururken birdenbire kalktı, giyindi, valizini aldığı gibi çıktı gitti. Giderken bana korka korka bakıyordu.

*

Bu meselenin sırrını ertesi gün Şeyh Memduh anlattı:

- Birader, oturduk. Bana ipekli bir de pijama verdi. Oda da sıcak. İçki de var. Keyif tamam. Fakat, "dur sana fal bakayım" dedi, kâğıtları açtı, Macarca, Almanca, Fransızca karışık bir lisanla yarım saat bir şeyler anlattı.

Sonra aşağı indi, karşıki odalara gitti, bir elinde beyaz şişesi, ötekinde bira, "sus" diye işaretler yapıyor. "Ne var" dedim. Kapıyı gösterdi. Yavaş yavaş yürüyerek kulağını kapıya dayadı, dinledi. İçimden "eyvah diyordum, beyazın tesiriyle kadına evham bastı." Sonra bizim Bahri'nin geçirdiği macera aklıma geldi.

- Hangi Bahri'nin?

- Tanırsın... tek gözlüklü... hani bir Rus metresi vardı.

- Evet tanıdım. Dedektif Bahri.

- Evet. O, bir akşam metresiyle beraber beyaz çekmişler. Otele, yatmıya gitmişler. Odaya girince metresi ıslık çalmıya başlamış. Bahri pencereleri yoklamış, evhamı malûm. Tam pencereden bakarken sokaktan da bir ıslık çalınmış. Bahri hemen pencereleri kapamış, kapıya hücum ederek kilitlemiş.

- Niye?

- Aklınca metresi bir sürü adamlarla birleşip onu kesecek. Islıkla da muhabere ediyorlar.

- Ne diyorsun?

- Vallahi öyle! Bilmezsin ne evhamlıdır. Fakat böyle şiddetle kapının anahtarını alınca, metresi de ondan şüphelenmiş çünkü o da evhamlı, zaten öyle olmasa buluşurlar mı?

- Sonra?

- Sonra "anahtarı ver" demiş. Bahri büsbütün şüphelenmiş vermemiş. O vermeyince karı da şüphelenmiş ve çantasından bir ustura çıkarmış.

- Ey?

- Eysi Bahri elinde anahtar kapı dibinde, metresi ustura ile yatak başında sabahlamışlar. İşte ben de dün akşam kafa tütsülü olduğu için Nuşi'den "ya beni boğarsa" diye korktum ve valizi alınca yallah...

Edit'le artık münasebetimiz çok ilerlemişti. Bu küçük kızdaki zekâya hayran oluyordum. Yalnız şu vardı ki, onunla münasebetimiz "masum bir flörtten" ileri geçmiyordu.

Düşünüyordum. Jorjet beni vücudu ve kafasıyla tatmin etmişti. Piri etimi doyurmuştu. Edit ise sadece zekâsıyla çekiyordu. Halbuki...

Artık Madam Roza, bize karşı çok müsaadekâr ve hattâ himayekâr davranıyordu. Bir gün beni ev sahibemiz çağırdı:

- Madam Roza dedi, senin hakkında benden malûmat istedi.

- Ne gibi?

- Aile ve kazancın...

- Ya...

- Sonra, "kazancın ehemmiyeti yok" dedi, acaba Koloşvar'a gelmiye razı olur mu?

Anlıyordum. Güldüm. Ev sahibesi:

- Fena bir fırsat değil, dedi, kız çirkin değil, hem de zengin. Ben senin yerinde olsam...

- Ne yapardın?

- Evet derdim.

Demek, Edit'le münasebetimiz tehlikeye giriyordu, müphem bir cevapla işi savsakladım.

Fakat birkaç gün sonra ev sahibesi gene aynı mevzua döndü ve bu sefer dedi ki:

- Madam Roza muhakkak senden bir cevap istiyor. İki güne kadar gidiyorlar. Lâf aramızda, sen de onun hoşuna gitmişsin. Bu işi kaçırma.

Cevap vermek müşkülâtından ziyade Edit'in iki güne kadar gidecek oluşu canımı sıkmıştı. Cevabım muhakkak surette hayır olacaktı. Çünkü, ben kendimde, kanunun "koca" diye tarif ettiği insan kabiliyetlerini görmüyorum.. Eğer ben evlenecek olsam muhakkak surette ya karım, ya ben, birimizden biri betbaht olur. Bu tehlikeye girmektense aşk denilen geçici evlenmelerin kısa

fakat daima ve sade işin tatlı acılarını kendisinde toplayan vaziyetlerini tercih ederim.

Yemekten maksat sadece karın doyurmaksa bir gün ekmek yemek nemize yetişmez. Nadide yemekleri, pahalı yemişleri bize arattıran midemizin boşluğundan ziyade *zaikamızın ihtinakı* değil midir? O halde "izdivaca nazaran aşk, mideye nazaran *zaika* gibidir" diyebiliriz. İşte benim düsturum. Bunu ihlâl ettiğim dakikada ya Edit'i, yahut kendimi mahkûm etmiş oluyordum.

Halbuki Edit'i ne kadar seviyorsam, kendimi ona o kadar tercih ediyordum. Doğrusu bu. Fakat... Edit iki gün sonra gidiyor. Ne yapayım? Karar verdim ve her şeyi hâdisata terkettim.

*

Ertesi gün için, Edit son bir defa olarak beraber ve yalnız gezmemizi istemişti.

Sarayburnu'na gittik. Tenha. Öğle. Deniz kenarına oturduk.

İstanbul'un pek nadir sümbülî havalarından biri idi. Karşı sahil, gıcır gıcır temizlenmiş bir camın hemen ötesinde imiş kadar yakın görünüyor. Boğaz'dan inen şirket vapurları, bacalarından duman çıkarmadan akıntı ile beraber kayıyorlar. Melânkolik, gayet melânkolik bir gün.

Edit'le birbirimize bakmadan etrafı seyrediyorduk. Susuyor. Susuyorum. Denizden karpuz kokusu yükseliyor. Temiz ve serin Boğaz havası kanımızı kamçılıyor. Oturduğumuz yerde yoruluyoruz, uykumuz geliyor. Edit'in başı önüne eğiliyor. Halsizliğinden, Karadeniz tarafını sadece müphem bir işaretle gözleriyle gösteriyor:

- Yarın sabah saat sekizde vapur kalkacak. Gelecek misin?

- Geleceğim.

Böyle söylüyorum ama gitmiyeceğim. Ayrılık beni sarsar, görmezsem, avunurum.

- Ben sabah gelir seni altıda uyandırırım. Olur mu?

Edit benim odama geleceğini söylüyor. Saat altıda.

- Evden kaçta çıkacağız?

- Yedide. Otomobille on dakikada rıhtıma gideriz.

- Peki.

Edit'in odama gelmesini istemiyorum. Bunu hotgâmlığımdan istemiyorum. Kimbilir, belki bir daha birbirimizi görmiyeceğiz ve o zaman Edit arasıra hatırlayacak:

- "Evet, diyecek, bir gün İstanbul'dan ayrılırken bir macera geçirmiştim. Acaba ismi de ne idi onun?"

Belki de bunu hatırladığı zamanlar saçları ağarmış olacak.

Halbuki ben ona bu hâtırayı vermek istemiyorum. Bu işte, o benden almış olacak. Ben istiyorum ki, onu, istediğini almak istediği için reddedeyim ve reddedilmiş bir kadın hırçınlığıyla daima, daima hatırlasın.

Belki siz buna hislerin perversite'si diyeceksiniz. Nasıl isterseniz. Yalnız görüyorum ki o günün hâtırası, aradan bu kadar zaman geçtiği halde elân silinmemiş benden. Elbet o da hatırlar.

O gün sular kararana kadar Sarayburnu'nda oturduk. Sonra ihtiraslı bir gece geçirmiş iki âşık gibi yorgun, eve döndük.

Annesi sokağa çıkmış, anahtarı da yanına almıştı. Edit:

- Koridor pek loş, dedi, korkarım, annem gelene kadar bekler misin?

Hakikaten ortalık loştu. Beyoğlu evlerinin sofaları esasen her zaman alaca karanlıktır. Elektrikler de yanmamıştı. Kapıları koridora açılan öteki odalardan hiç ses gelmiyordu.

Öylece el ele, merdiven başında bekledik. Birbirimizin nefeslerini duyuyorduk. Yaramaz iki çocuğun tavan arasında eski eşyaları gizlice karıştırırken ellerindeki mum söndüğü anda duydukları heyecanı duyuyorduk. Avuçlarımız birbirini kucaklamıştı. Etimiz sanki oradan kaynaşıyordu. Siyam'lı yapışık kardeşler gibi birbirimizden ayrılmak ihtimalini unuttuğumuz bir sırada aşağıdan kapı açıldı ve Madam Roza'nın sesi duyuldu:

- Edit geldi mi?

Hizmetçi cevap verdi:

- Yukarda kapıda bekliyor.

Madam Roza merdivenleri çıkmıya başladı. O esnada Edit bana sokuldu, kurumuş ve titreyen dudaklarıyla ağzımı buldu:

- Yarına...

*

Beyoğlu'nda altı ayda bir bar açılır ve kapanır. Bunlar ekseriyetle sokak aralarındadır. İstanbul vilâyeti bu gibi yerlerin sokak aralarında olduğu gibi nihayet saat bire kadar açık olmasına müsaade eder. Fakat muayyen zamanda kapıları kapanmasına rağmen bu yerlerin sahipleri, kendilerini kontrol edecek olanlarla uyuşurlar ve sabaha kadar açık dururlar. Bu barları ucuz zannetmeyiniz. Gardenbar, Türkuvaz, içkiye ne para alırlarsa bunlar da aynı parayı isterler. Bu sebeptendir ki, ömürleri azdır, hemen kapanıverirler.

Bu, tabiî bir kapanıştır.

Bir de Beyoğlu'nda mahdut birkaç kişinin, ki ekseriyeti Rus mültecileridir, teşkil ettikleri bir kampanya vardır. Haricen birbirlerine rakip görünen kumpanya efradı, paralı bir adam ellerine geçirdiler mi, ona çok kârlı bir iş olduğunu söyliyerek barcılık yapmayı teklif ederler. Adam, önce itiraz eder. Tesadüf, fakat hazırlanmış bir tesadüf, önlerine kumpanya efradından bir başkasını çıkarır. Bu ikinci adam:

- Bar mı, der, filvaki kârlı bir iştir amma ehline düşmeli.

Nihayet adam kafese girer. Sermaye kendisinden, çalışmak ötekilerinden bir şirket yaparlar. Para bitti mi bar kapanır. Tabiî şirket fesholur ve adamcağız da ekseriyetle bir başkasını avlamak üzere kumpanyaya mecburî âza kaydedilir.

O akşam da bu tarz yeni bir bar açılmıştı. İsmi konuşan bir

kuş ismi olan bu barın küşat resmine, kumpanya riesasından biri tarafından davet olunmuştum:

- Param yok, gelemem, dedim. Yılıştı:

- Zarar yok, hele sen gel de paran olduğu zaman verirsin.

Böyle tekliflerin sonu bir hayli borçlanmak olduğunu bildiğim halde Edit'i unutabilmek ümidiyle o akşam tam mânasıyla kafayı tütsülemeye karar verdiğim için "gelirim" dedim.

Gittim. Meğer benim gibi Şeyh Memduh, Server Bedi, Elif Razi, Dallı da avlanmışlardı. Bar sahibinin ortağı, biliyordu ki, bizim gittiğimiz yerin müşterisi çok olur. Onun için bizi davet etmişti.

Biraz sonra Mahmut Yesarî girdi. Arkasından küfeli bir hamal geliyordu. Bu manzara gayet komikti. Mahmut ortaoyununa çıkan peşekâr vaziyetinde şöyle bir durdu. Küfeyi bir tarafa yerleştirdi ve hamalı savdı.

Dallı:

- Bu sepeti ne yapacaksın Mahmut?

Mahmut kıs kıs güldü:

- Sepet mi o ayol?

Dallı:

- Ne bileyim ben, işte... ne idi sahi onun ismi? Şey... öf bulamadım, sepetin büyüğü canım?

- Küfe.

- Hah küfe...

- Dallı, senin için getirdim. Şimdi bir de yanına taksimetre taktıracağım ki, taşıyacak hamalın hakkı geçmesin.

Gülmeden kırılıyorduk:

- Mahmut, dedi Dallı, haydi bakalım içelim, benim de senin bir "natürmort" portreni yapmak borcum olsun.

Bu "nötürmort" portre meselesini anlıyamamıştık.

Fakat Dallı'nın müteaddit "sürçü lisan"larına bir tane daha kaydederek geçtik.

O gece ne kadar içtik bilmiyorum. Bize veresiye verdikleri için mütemadiyen ve hesaplamadan içiyorduk. Saat dört oldu. Biz de artık olmuştuk. Dallı, o aralık cebinden paketini çıkardı, masanın üzerinde sızmış kalmış olan Mahmut'un resmini yapmıya başladı ve:

- İşte, dedi, "natürmort portre" buna derler.

*

Şeyh Memduh, âdeti veçhile kimseye haber vermeden kaybolmuştu. Elif Razi ile Server Bedi resimde asıl olan his mi, teknik mi diye bir münakaşaya girişmişlerdi. Server Bedi Cocteau'nun krokilerini, Elif Razi Delacoroix'nin tekniğini ileri sürerken ben de usulca sıvıştım. Eve, tavan arasına döndüm.

Katî kararımı vermiştim. Edit ve annesini teşyie gitmiyecektim. Fakat saat altıda Edit odama geleceğini söylemişti.

Necip Fazıl, köşesinde uyuyordu. Kaldırdım. Homurdandı:

- Necip, diye yalvardım, sen kalk da benim yatağıma yat.

- Niye?

Meseleyi anlattım.

- Şimdi Edit gelecek, ben senin köşende yatarım, kıpırdanmam bile.

O gelince, benim için "yok, gelmedi" dersin.

Necip kabul etti. Hayatında, ilk defa kabul ettiği ricam da bu idi. Fakat bunun da bir kastı mahsusla kabul edilmiş olduğunu sonradan anladım. Ah, hınzır Necip.

Küçük köşede, perdenin arkasında bir türlü uyuyamıyordum. Acaba Edit gelecek mi? Beni bulamayınca ne yapacak?

Saat altı oldu ve Edit geldi. Kapıyı vurmadan açmıştı. Benim odada yalnız olacağımı tahmin ediyordu. Bunun için karyolaya doğru ilerledi. Ve birdenbire yorganı açtı. Fakat benim yerime Necip'i görünce büyük bir mahcubiyetle geri çekildi.

- Siz misiniz Necip Bey?

- Görüyorsunuz ya.

- Arkadaşınız zannetmiştim.

- Ha, o akşam gelmiyeceğini söyledi ve evine gitti.

Edit asabileşti:

- Ya...

Necip onu elinden tutmuş yatağa doğru çekiyordu.

- Biraz otursanıza, konuşalım. Hem onun yerine ben varım.

Köşemde, hiddetimden çıldırıyordum. Ses çıkaramıyacak vaziyette bildiği için gözlerimin önünde Necip benimle alay ediyordu. Mamafih bu suretle ben, Edit'in hakkımdaki hislerini öğrenmiş oluyordum. Edit:

- Bana, dedi, söz vermişti de... Bugün gidiyoruz. Bizi teşyie gelecekti.

- O hep öyledir, mütemadiyen atlatır, siz birinci değilsiniz, fakat şaşıyorum, niçin hâlâ onu arıyorsunuz.

- Hayır, belki bir işi çıkmıştır.

- Ben olsam sizin için işimi bırakırdım.

- Sahi mi?

- Tabiî.

- O halde siz onun yerine bizi teşyie gelin.

- Gelirim ama bir şartla.

Bu şartın ne olduğunu söylemeden Edit'in sesi duyuldu:

- Necip Bey, rica ederim doğru durunuz. Unutuyorsunuz ki ben arkadaşınızın...

Necip sinirlenmişti. Islık gibi sesinden onu anlıyordum.

- Onunla beni hiçbir mukayese ettiniz mi, bir defa ben ondan daha kuvvetliyim, daha erkek tipim var.

Edit, müstehzi:

- Belki, dedi, filvaki arkadaşınız size nazaran daha... effemine ise de...

Bu sefer ben kızıyordum. Edit cümlesini bitirmeden:

- Annem aşağıda valizleri topluyor. Siz de giyinirsiniz, ben gidiyorum, ama çabuk olunuz.

Necip arkasından tutmak için kapıya kadar koşarak seslendi:

- Edit, gel bir şey söyliyeceğim.

Edit'in sesi cevap verdi:

- Sonra söylersiniz.

Necip kapıyı kapayıp dönünce usulca perdeyi kaldırdı, bana baktı. Ben sızmış gibi hiçbir hareket yapmadım.

Duymadığıma emin, gitti, giyindi.

Edit gitti.

Necip'e bu hâdiseden hiç bahsetmedim. Eğer bu satırları okursa, sözlerini duyduğumu şimdi anlıyacak.

Ahlâk telâkkileri, dar burjuva zihniyetinin, taflanlarla örtülü olduğu için görünmiyen harap duvarların ilerisini aşamıyanlarca, Necip Fazıl anlaşılmaz birisi idi.

Onu tanıdım zannedenler, Necip'i yeryüzünde nesli tükenmiş garip bir cins hayvan telâkki ederler, anlıyamadıkları ıstıraplarını, hırçınlıklarının duyamadıkları sebepleriyle eğlenirlerdi.

Filhakika, nasıl bir Picadilly dandisi murabahacılar muhitinde yabancı kalırsa, Necip Fazıl bu muhitte o kadar yalnızdı ve etrafına mütemadiyen kendinden vermeyi tabiî sayardı. Yalnız, bu verdiği ekseriyetle reddedilirdi.

Necip'in asıl olan tarafını herkese tanıtmak istiyorum. Burada onun romanlaştırılmış hayatını yazacak değilim. Sade ona, yazılarından sezemiyenlere izaha çalışacağım.

"Yeryüzünde yalnız benim serseri
Yeryüzünde yalnız ben derbederim
Dünyada herkesin varsa bir yeri
Ben de bütün dünya benimdir derim."

diyen Necip her şeyden evvel hotgâmdır. Bir gün köprüden geçerken ona sormuştum:

- Acaba her lisanda mevcut ve tanınmış bir isim var mıdır?

Ciddiyetle cevap verdi:

- Evet: Necip Fazıl.

Hiç ezberlemek hassam olmadığı halde onun şiirlerini daha yazılır yazılmaz kendiminmiş gibi bilir, hattâ, bazan yarım kalmış bir mısraını, omuzumdan okurken tamamlar gibi olurdum.

Alâkamın hayranlığı, hayranlığımın alâkasını uyandırır ve Necip'i, böyle, olduğu gibi ve onun için severdim.

Kendisiyle olan münakaşa, hattâ kavgalarımızın bir bilânçosunu yapmak benim için ne kadar gayri kabilse, bunların şiddetli geçişleri esasen onları bana unutturmuştur.

Necip'in şiirlerinde, tutulmıyan, sabah rüyalarımızdan hatırlıyamadığımız, içlere serin bir temizlik akıtan, teselli edici bir elem vardır. Daha ilk şiirlerinden:

Kalbim yırtılıyor her nefesinde
Kulağım ruhumun kanat sesinde

diyen Necip'te kendimizi buluruz. Ruhumuzun kanat sesini hangimiz ateşli yastıkta başımızın yerini değiştirirken duymadık?

Yazımda, tıpkı eski üdebanın bir parşömen kâğıdını doldurduktan sonra nokta yerine serptikleri kadar çok ismi geçen Necip Fazıl klâsik bir şairdir. Ve şayet klâsik en basit mânasıyla numune ittihaz edilebilinir, küçük ve büyük bir ekseriyetin, kendi telâkkilerine göre ayrı ayrı tadabilip anlıyabilecekleri eserden başka bir şey değilse şüphesiz Necip Fazıl da öyledir.

"*Otel Odaları*"nı okuyan edip kadar, ıstıraplarını yattığı tonostan, aşağıda dövülen hevenge anlatan helvacı çırağı da mütessir olur.

Memleketimizde bohem hayatı yaşıyan sanatkâr pek azdır. Kahve peykelerinde uyuklıyan, koltuk meyhanelerinde endaht'a giden, sinema kapılarında kavga çıkaran sahte muharrirler kendi

zanlarına göre bohemdirler. Bu, sadece bayağılıktır. Üzerlerinde çalışmadıkları gayri münteşir eserlerinden bahseden bir güruh, dejenere ve çanak yalayıcıdan başka bir şey değildir.

Hakikî bohem, her şeyden evvel çalışır ve sanat eseri meydana getirir. Eğer bu eserde devrinin ilerisine geçerse, anlaşılmazsa bu onun kabahati değildir. Ve bohem kazanır, bütün kazancını bir günde bitirir. Onun zaman telâkkisi yoktur. İlcaidir. Necip Fazıl bohemdir.

Bir cuma günü, Necip Fazıl ve ben, ikimiz de parasızdık. Öğle yemeği zamanı çoktan geçmiş ve Beyoğlu'nda Petrograf'ta önümüzdeki çayları, çabuk bitmesin diye yudum yudum içiyor, bir taraftan Peyami Safa'nın idare ettiği "Cumhuriyet"in edebiyat sayfası için yazılarımızı hazırlıyorduk. Açlık ikimizi de asabileştirmişti.

Necip esasen yazı yazarken hırçınlaşır, yüzündeki rakamlar -bu buluş Peyami Safa'nındır- harekete geçer ve bir kerrat cetvelini andırır, bir mekanizma kuruluğuyla tek heceli küfürler savurur, kılıfını değiştiren bir yılan kadar hassas ve titiz olurdu. Kalktı bir başka masaya gitti oturdu, hüsnühat müsveddesi yapan bir çocuk gibi abandı. Yazmıya başladı. Yavaşça ensesinden baktım. Serlevha "*Açlık*" idi. Bir göz gezdirdim. Hatırımda kaldığına göre Necip açlığın insana perspective hususunda vermiş olduğu hisleri tahlil ediyordu. Bu aralık tanıdık bir arkadaş kapıdan göründü. Necip Fazıl farkında olmadan kendisinden birkaç lira aldım ve birdenbire:

- Haydi, dedim, yemeğe gidelim.

Durdu. Hayretle yüzüme baktı. Bir şey söylemeden kalktık, Amerikan lokantasına gittik. Necip her ihtimale karşı kapıya yakın bir tarafa oturdu, az yedi. Fakat doymuştu. Hiç konuşmadan çıktık, tekrar pastahaneye gelerek birer kahve ısmarladık; yazılarımıza, yine ayrı ayrı masalarda, devama başladık. Necip düşünüyordu. Elindeki kalemi kemiriyor, fakat bir türlü "açlık" nesrinin sonunu getiremiyordu. Nihayet yerinden fırladı:

- Allah belânı versin, dedi, karnım doydu, açlık fikirlerim kayboldu.

Sonra önündeki yazıyı aldı. Yırttı. Başka bir nesre başladı. Bu "ölüme dair nesirler" idi.

Necip Fazıl, açlığı kaybolunca, ölümü düşünür. Bu iki his onda sabittir. Fakat biri ruhuna öteki uzviyetine hâkimdir.

Necip Fazıl oynar. Kazanmak için değil. Tripoya gider ve her zaman kaybeder. O, bunu bilir fakat mazlumun âlime, aldatılanın aldatana tefevvukunu da bilir. Oraya, tripoya, bu hislerin meful olanlarını duyabilmek için gider. Burada onun için asıl olan heyecan, iptilânın azabı, bütün kaidelerin üzerinden bir dev adımıyla aşmak, bunu alenen yapmak dürüstlüğünün verdiği hız ve hazdır. Bilerek kaybetmenin, istiyerek aldanmanın zevki, kazanmak hırsıyla oynamanın, başkalarını aldatmak için herkesi aptal zannetmenin aczinden güzel değil midir? Hangimiz bir iptilânın esiri değiliz?

Bir gece gene parasızdık. -Elân de öyle.- Eve döndük. Parasızlığın verdiği üzücü sıkıntıyı unutmak için yattım. Necip, mindere, yere, uzandı, soyunmamıştı. Yüzünü duvara çevirmiş, bütün vücudu, asabiyet şimşeklerimizin paratöneri imiş gibi titriyerek ertesi günü "*Hayat*" mecmuasına satılmak üzere bir şiir yazmıya uğraşıyordu. Bu şiirin ilk iki mısraı şu idi:

İçim öyle dolgun öyle ezgin ki
Ağlarım, değmesin dizime dizin

Yataktan, yarı aralık gözlerle kendisini seyrederken kalktı, köşesine çekilip perdeyi kapattı. Necip burada bir mum yakar yazısını yazar, hem de -gülmeyiniz- ışıkla ısınırdı.

Uzlet bir fener, bense
İçinde yanan bir mum

şiirini de burada yazmıştır.

Köşesine çekilmiş olmasına rağmen, ben, onun aklından geçenleri, bir yaz günü, öğle üstü, yeşil pancurları kapanık beyaz bir köşkün içerisinde geçen esrarlı şeyler gibi müphem bir emniyetle görüyordum.

Birdenbire, fırladı. Aynaya yaklaşırken başını tavana çarptı. Okkalı bir küfür savurdu. Bağlana bağlana kaytana dönmüş kravatını genişletti, düzeltti. Ensesini şişirerek, yüzüne hilâlin kavsini resmettirip kendini aynada bir süzdü. Ve bir kelime söylemeden çıktı. Sokak kapısının şiddetle kapandığını duydum, ev, kökünden sallandı.

Uyudum.

Bilmem ne kadar sonra odanın kapısı aynı şiddetle açıldı.

Necip Fazıl yumruğunu yüzüme doğru hizalamış, kelimenin bütün mâna ve adiliğiyle sırıtarak içeri hücum etti.

- Kalk be, otomobil kapıda duruyor.

Ah bu otomobil merakımız. Bir zamanlar Köprü'yü geçmek için paramız olmaz ve Beyoğlu'ndan Bâbıâli'ye otomobille gelir, ya "*Cumhuriyet*"ten yahut, Peyami Safa'nın tâbiinden bir lira ödünç alıp otomobil parasını verirdik. Bunları bir saniyede düşündüm. Necip muhakkak otomobille gezdikten sonra parayı vermemiş, aynı belâya benim de başımı sokmak istiyordu.

- Haydi diyorum, kalksana, Peyami'ye uğradım, yok. Şeyh Memduh da yok!..

Necip hem beni tartaklıyor, hem de bunları söylüyordu. Şüphelerim teeyyüt etti ve düşündüklerimi söyledim, güldü, bir elini kalçasına dayıyarak tahkir edilmiş bir şövalye vaziyetini aldı ve:

- Aptal, karşında kim var zannediyorsun, işte kartvizitim...

diyerek, bir deste para fırlattı. Saydım tam yüz seksen lira.

Necip hayatında ilk defa -şüphesiz sonuncu olacak- kumarda kazanmıştı.

*

Ben de herkes gibi, daha pek gençken bir kız sevmiştim ve herkesinki gibi bu aşk pek platonik geçmişti. Onu görünce dilim tutulur, ayaklarım dolaşırdı, onun için Yahya Kemal'in şiirlerini ezberlemiştim. İsmi... haydi ismine Leylâ diyelim. Madem ki mecnundum..

Leylâ'yı görmiyeli bir on sene kadar olmuştu. Fakat evlendiğini biliyordum. Onu artık unutmuştum bile.

Daima züppelerle ve kendilerini yüksek hayat yaşıyor göstermek istiyen kısa düşünceli kimselerle dolu Türkuvaz'a gitmiştim.

Çay zamanı. Oraya ne için gittiğimi hatırlamıyorum.

Bir masaya, yalnız oturdum. İlerdeki masada saçları parıl parıl, bıyıkları Edmond Lov'unki gibi kesik ve balıkçıl gibi hareketsiz iki genç oturuyordu. İyi giyinmişlerdi. Yani elbiseleri pahalı kumaşlardandı. Gömleklerinin yakaları, nerde ise diz kapaklarına kadar uzayan iki tavşan kulağı biçiminde, ceketleri çift önlü, fakat yakaları gayet geniş kıvrımlı idi.

Makine adamlar gibi tempolu hareketlerle çaylarını içiyorlar, tek heceli kelimelerle konuşuyorlardı:

- Nasıl?

- Enfes.

- Sen mi, ben mi?

- İkimiz.

Mevzu ne? Anlayamıyorum.

Cazbant başladı. Gençlerden biri:

- Önce ben, diyerek ayağa kalktı, masama doğru, yürüyen bir reverans halinde ilerledi, geçti. Başımı çevirmek istemedim, çünkü arkamda durmuştu:

- Hanımefendi "sexe appeal"'inize dayanamadım. Meri Dünkan'a benziyorsunuz, bir dans lütfeder misiniz?

Bir kadın sesi cevap verdi:

- Sizi tanımıyorum efendim, mazur görünüz.

Delikanlı, ipi çekilmiş bir kukla gibi doğruldu ve:

- Pardon, hanımefendi.

diyerek döndü. Sanki hiçbir şey olmamış gibi oturdu, tekrar balıkçıl vaziyetini aldı, dudaklarını mümkün olduğu kadar az oynatarak arkadaşına:

- Monşer, dedi, tutmadı.

- Birazdan beni gör.

Hakikaten ikinci bir dans başladığı zaman öteki kalktı ve arkamdaki kadına sokularak:

- Hanımefendi, dedi, arkadaşımı röfüze edeceğinize esasen emindim. Çünkü asıl sizin tipiniz benim, bir dans...

Bu küstahlığa o kadar hayret ettim ki, istemeden başımı çevirdim. Arkamdaki masada güzel, fakat asabiyetinden titreyen bir kadın yalnız başına oturuyordu. Hiddetinden söz söyliyemiyor, yalnız:

- Rica ederim, rica ederim... diye kekeliyordu. Göz göze geldik. Kadın mahcubiyetinden önce gözlerini yere indirdi, fakat akabinde bana bakarak ismimle çağırdı ve:

- Sen, ne tesadüf? dedi, rica ederim beni şu efendiden kurtar.

Bu, Leylâ idi.

Ayağa kalktım. Kendisinden çok emin genç hiç istifini bozmadan gayet pişkin bir tavırla:

- A., dedi, akompanye olduğunuzu bilmiyordum, yoksa...

- Kesiniz, dedim, lütfen.. ve yerini gösterdim. Şöyle bir kuruldu, başını kaldırdı, beni süzdü, dudaklarını büktü, çekildi, gitti:

- Leylâ, sen...

- Evet, ben. Niçin hayret ediyorsun?

- Aradan bu kadar sene geçti de..

- Ya!

- Ve sen evlendin.

Leylâ başını önüne eğdi.

Eski rabıtamızdan, onda, arta kalan bir şey vardı demek.

Fakat, ben artık o müptedi âşık değildim. Leylâ'ya karşı olan hislerimi, kendi kendime gülmeden hatırlıyamıyordum.

Sordum:

- Kocan nerde?

- Üç gün oldu Avrupa'ya gitti, biz de Ankara'da idik.

Leylâ bana ne ile meşgul olduğumu, ne yaptığımı, nerede oturduğumu sordu:

- Şuracıkta... Gel seni götüreyim.

Güldü:

- Olmaz, dedi. Bu akşam Kadıköyü'ne geçeceğim.

- Peki yarın.

- Yarın da geç döneceğim.

- Kaçta?

- Altı filân.

- İyi ya, biraz otururuz.

Leylâ itiraz etmek istiyordu. Fakat mukavemeti kuvvetli değildi. Nihayet razı oldu: gelecekti.

Leylâ'nın bana karşı gösterdiği bu itimattan memnun, ertesi gün uyandığım zaman ilk işim odaya bir çeki düzen vermek oldu. Yarım saat kadar meşgul olduktan sonra, gazeteye geldim. Meserret'in önünden geçerken içerde Necip'i gördüm. Necip fevkalâde şıklaşmıştı. Cebinden bir gümüş tabaka çıkararak bana sigara ikram etti.

- Hayrola, dedim, kayboldun.

- Bu akşam geleceğim.

- Yok bu akşam olmaz.

- Niye?

- Misafirim gelecek.

- Kaçta?

- Altı buçuk yahut yedi.

- O zamana kadar benim işim biter.

- Nedir, anlat bakalım.

Anlattı. Bir haftadan beri kendisine âşık bir kadınla yaşıyorlarmış. Bu kadın çok entelektüel imiş. Fransa'ya ve Amerika'ya gitmiş. Şiirlerine bayılıyormuş. Necip ona tavan arasından o kadar hararetli bir lisanla bahsetmiş ki, kadın muhakkak görmek istemiş.

- Bunun için, dedi, yarım saat sonra buluşup gideceğiz. Sen merak etme, ben vaktinde odadan çıkarım.

Leylâ ile Kadıköy İskelesi'nde tam saat altıda buluştuk. Biraz daha vakit geçsin diye, çok arzu etmeme rağmen, onu tünelle çıkardım. Eve girdiğimiz zaman hizmetçiye, yarım yamalak öğrendiğim Macarca ile, odanın boş olup olmadığını sordum.

- Hayır, Necip Bey odada, deyince beynim attı. Ani bir karar vermek lâzımdı. Leylâ'yı birinci kattaki bekleme odasına götürerek oturttum ve yukarı fırladım. Kapıyı vurdum. Necip çıktı:

- Derhal, diye kulağına fısıldadım, derhal çıkınız.

Necip, o dakikada, yüzümden ne kadar sinirli olduğumu anlamıştı. "Peki" diye içeri girdi. Kapıda bir müddet durdum, içerisini dinledim. Necip "haydi çıkalım, şöyle bir sinemaya gidelim" diyor, kadın "hayır, burası çok hoşuma gitti, kalalım" diye cevap veriyordu. Bu şerait içinde, odanın boşalacağı yoktu. Fakat, Necip hakikaten çıkmak istiyordu. Çünkü sinirli sinirli konuştuğunu:

- Burada bir dakika daha durursam boğulacağım, dediğini duydum. Kadın, herhalde Necip'i çok sevmiş olacak ki, onun bu hırçın hattâ tahkir edici hallerine teselli ile cevap veriyordu. Nihayet çıktılar. Ben de hiçbir şeyden haberi olmayan Leylâ'yı yukarı alabildim.

Oturduk. Bu gibi vaziyetlerin müşküllüğü malumdur. Her ikimiz de orada niçin buluştuğumuzu biliyorduk. Fakat ikimiz de ilk hareketi yapmaktan çekiniyorduk. Aramızda sun'i bir hicap vardı.

Bu müşkül vaziyetin olmasına bizzat Leylâ sebebiyet veriyordu. Hiç konuşmuyor, bir yeni gelin gibi duruyordu.

Ben bundan hiç hoşlanmıyan bir adamım. Benim için, aşkta şehvet ancak bir neticedir. Aşkı doğuran sebepler büsbütün başka şeylerdir.

Uzun müddet böyle kalamazdık. Leylâ'ya, biraz açılır ümidiyle bir konyak teklif ettim. İstemedi.

En iptidaî insanlar gibi harekete karar vererek yanına sokuldum.

- Beni hâlâ seviyor musun? diye istintaka koyuldum. Fakat genç etinin teması beni tahrik etmişti. Tam bir mestiye doğru gidiyorken Leylâ birdenbire ayağa kalkarak:

- Yazık, dedi, senden bu kadarını da beklemezdim. Tevekkeli beni aşağı salonda bekletmedin.

- Leylâ, ne var deli mi oldun?

Eliyle karyolanın altını işaret etti. Orada bir çift kadın şosonu duruyordu.

Bunlar Necip Fazıl'la beraber gelen hanımın şasonları idi.

Leylâ kalktı, asabiyetle giyindi, kapıyı açtı:

- Leylâ, dedim, dur, anlatayım.

- Kâfi. Bu kadar açık şeye karşı ne söyleyebilirsin, ben aşkta iştirak kabul etmem, diye söylenerek gitti.

Bu suretle Leylâ'yı da, Necip Fazıl'ın sebebiyle kaçırdım. Fakat bundan müteessir değilim. Yukarda da söylediğim gibi, kendisine beş dakikada bir "seni seviyorum", "ruhum", yahut "sevgilim" diye nerde ise "zanûbezemin" ve bir eli kalbinde aşk itirafları istiyen bir kadınla, geçici de olsa münasebette bulunmak hoşuma giden şeylerden değildi.

*

Necip asker oldu, şimdi tavan arasında tamamen yalnızım. Bu yalnızlık beni sıkıyor. Lili Suriye'ye gitti. Bandi de yalnız. Bir gün ona, tekrar odasını gelip işgal etmesini teklif ettim. Nezaketle reddetti. Ev sahibesine piyano dersi verdiği ve her cihetten rahat.. bir oda bulmuş. Bâbıâli'de de eski faaliyet kalmadı. Yeni harflerin kabulü dolayısıyla birdenbire meydana çıkan buhran hepimizi bir tarafa fırlattı. Artık hayatımı kazanmak için iki üç gazetede, tercüme ve istihbarat işlerinde çalışmak mecburiyetinde kaldım.

Bir gün Güzel Sanatlar Akademisi'ne gittim. Dallı'nın atelyesine uğradım. Atelye gayet geniş bir salondu. Ortasında bir soba vardı, amma, yanmıyordu. Dallı, gocuk gibi bir ropdöşambra bürünmüş, yere koyduğu aynada akseden kendi ayağından, Ziraat Bankası hesabına yaptığı büyük bir tablonun içindeki köylü ayağını resmediyordu. Beni görünce:

- Gel bakalım, hazret dedi, al şu fırçayı da yardım et.

- Aman üstat, ben hayatımda hiç resim yapmadım.

- Zararı yok benim canım efendim, mesele şu fırçayı şu boyaya batırıp, sonra şu bez üzerine sürmek... İşte resim dediğin budur.

- Aman Dallı...

- Amanı zamanı yok, metelik kalmadı, bu tabloyu bugün teslim etmezsem bir ay parasız kalırız, gayret et de, iyi, kötü...

Yapamıyacaktım. Katî bir surette:

- Dallı, dedim, benim resme hürmetim var.

Güldü, dedi ki:

- Sen benim nasıl ressam olduğumu bilir misin?

- Hayır.

- O halde dinle. Ben köyden kalkıp İstanbul'a geldiğim zaman belimde bir kemer, kemerin içinde de babamdan hisseme miras kalan seksen altın vardı. İstanbul'u gezdikten sonra tekrar memlekete dönecektim. Çemberlitaş'ta oturuyordum. Bir akşam, gençlik bu, şöyle Galata'ya balozlara gidelim dedim. Bir Rum çocuğu arkadaşım vardı. Beraber gittik, içtik, içtik. Ben bir aralık sızmışım. Uyandığım zaman yanımda arkadaşım yoktu. Elimi belime attım, kemer de yoktu. Düşüne düşüne Çemberlitaş'a geldim, kahveye oturdum. Orada kendisiyle tanıştığım Acem Rifat Efendi isminde bir zata vaziyeti anlattım.

Beni teselli etti "merak etme, dedi, seni memleketine göndeririz". Fakat ben memlekete ancak zengin olduktan sonra dönmiye karar vermiştim. İtiraz ettim ve bana bir iş bulmalarını rica ettim.

Önce, o zamanlar çıkan Baba Tahir'in "*Malûmat*" gazetesine müvezzi olarak girdim. İki ay çalıştıktan sonra biraz para istedim. Beni kapı dışarı attılar. Polise müracaat ettim. Polis bana "koca gazete ve bilhassa Baba Tahir Efendi yalan söyler mi?" diye cevap verdi. Oradan bir kolayını bulup adliyeye mübaşir yazıldım. Sırmalı elbiseler içinde kendimi hayli gösterişli buluyordum. Mübaşirlikten sonra hürriyetin ilânında Avrupa'ya, imtihana girerek, resim tahsiline gittim. Ve orada resim denilen, bezlerin üzerine, canım birtakım güzel boyaları sürmek usulünü öğrendim. Hayatımda yaptığım resimler hep eğri büğrü tuhaf renkli şeylerdi. Fakat Avrupalılar her şeye isim taktıkları gibi bana da isim takmışlardı. Kimisi empresyonizm diyordu, kimisi bilmem ne. Epeyce çalıştık. Söylediklerine nazaran orada bulunan Türk talebesinin en iyisi ben idim. İşte ben resmi böyle öğrendim. Mesele cesaret ve bir defa başlamak. Sen al şu fırçayı bakayım...

Naçar. Dallı'nın sözünü dinledim ve beş, altı metre ebadında koca bir tabloyu boyamıya başladık. Bu, bir harman manzarası idi. Hava soğuktu. Dallı'nın meşguliyetinden istifade ederek dışarı fırlamak üzere iken, içeriye Şeyh Memduh, elinde bir şişe girdi.

Çoktan beri kendisini görmemiştim. Daha doğrusu son zamanlarda ortalıktan kaybolmuştu.

- Nerelerdesin?

Dallı anlattı:

- Her gün burada balık tutuyoruz, hem meze oluyor, hem de yemek.

Şeyh Memduh'un garip tabiatlerinden birisi de balık merakı idi. Bazı zamanlar isterik bir kadının nöbeti tutması gibi, onun balıkçılık damarları tutardı, bilmem kaç kat olta ördürmek için tâ Eyüpsultan'a kadar gittiği olurdu. Evinde bir balıkçı pantolonu, kutusu ve tertibatı vardı. Bazan sabahlara kadar oltalarını temizler, onlarla çocuklarıyla meşgul olan bir anne gibi uğraşırdı.

Şeyh'in bu balıkçılık krizleri uzun sürmezdi. Onu, yüzü denizin harı ile yanmış, eski neşesiyle aramızda görmemiz için bir hafta, on gün kâfi idi. Fakat on beş gün oluyordu ki, Şeyh Memduh kaybolmuştu. Demek bu seferki inkisarı büyükçe idi. Çünkü Şeyh Memduh, muhakkak surette bir aşk inkisarı neticesinde aramızdan kaybolurdu ve kendini balıkçılığa verirdi.

Şeyh, Dallı'nın atelyesinde beni görünce memnun olmadı.

Onun esrarına vâkıf pek az kimseden birisi de bendim. Vakıa benim sükûtuma emindi amma son günlerde âşık olduğunu bilmiyordum. Daha doğrusu benden saklamıştı. Demek bu kadın, benim bilmemekliğim lâzım olan bir kadındı.

Şeyh Memduh, bunları bir an içinde düşündüğümü gördü:

- Emin ol, dedi, gizlemek istemedim. Ehemmiyet vermiyordum. Fakat birdenbire tutuldum.

- Şimdi?

- Geçmek üzere.

- Daha ne kadar sürer?

- Balıklar bilir. Beni biraz üzer, çabuk tutulmazlarsa, onlara hırsım artacak ve ötekisini unutacağım. Amma nerde, oltayı atar atmaz kapıyorlar, hem çift çift...

Dallı:

- Bu işte kârlı benim. O kadar çok balık tutuyor ki, nerde ise salamuraya yatıracağım. Şimdi, haydi canım efendim, şu şişeyi aç da ne cins mayidir görelim bakalım.

Şeyh şişeyi açtı. Birer tane parlattık.

Dallı tekrar resme başladı. Şeyh Memduh takımlarını alıp balığa çıktı, ben de gazeteye döndüm.

Orada beni, ressam arkadaşlarımdan Refik bekliyordu. Yanında golf elbiseli, boynunda bir fulâr, kasketi koltuğunda gayet üzenti giyinmiş bir genç vardı.

Refik takdim etti:

- İbrahim Hakkı Bey, Paris arkadaşlarımızdan, sanayii tezyiniye tahsil etti.

İbrahim Hakkı Bey Paris'te yedi sene kalmıştı. Fakat bu genç, sanat namına, Paris'ten iki muhayyel İsveç'li kadının bedii güzelliğini, birkaç kokteyl formülü ve Lido'da alınarak altında "Dauville, 19 Haziran" yazılı üç fotoğraf getirmişti. Lisan namına da öğrendiği Paris kelimesinin "a"sını tecvit üzere dört elif miktarı uzatmaktan ibaretti.

İbrahim Hakkı Bey İstanbul'a gelir gelmez, Sirkeci İstasyonu'nun ne için boş olduğuna, hayret etmişti. Evet, niçin bu büyük dekoratörü, sanat mesihi gibi beklenilmesi lâzım gelen bu genç üstadı karşılamıya kimse gelmemişti?

Zavallı çocuk, büyük bir megalomaniye müptelâ idi. Bana mütemadiyen burada işler yapacağından, birçok siparişler kabul edeceğinden bahsediyor, yakında zengin olarak tekrar Paris'e döneceğini anlatıyordu.

İlk zamanlar, İbrahim Hakkı, nişanlısı Sade Hanım, ben ve Yusuf isminde bir de bahriyeli arkadaş -ki gayet güzel nesirler yazardı- bir hayli samimî akşamlar geçirdik. Sade Hanım hakikaten sanatkâr bir ressamdı. Almanya ve Fransa'da okumuş fakat kendi şahsî, hususî görüşlerini kaybetmemişti. Bilâkis öğrendikleri ile kendi tarzını zenginleştirmişti. Çok güzel krokiler yapardı. Bir yere oturur oturmaz hemen defterini çıkarır ve çalışmıya başlardı. Nişanlısı İbrahim Hakkı'dan çok yüksekti. Fakat ne yapsın? Herkes İbrahim'le onu nişanlı olarak biliyordu ve haddizatında bohem olması lâzım gelen Sade Hanım, ayrılmak ve serbestîsini alabilmek için cemiyetten korkan küçük bir burjuva zihniyeti ile:

- Âlem ne der? diye çekiniyordu. İbrahim Hakkı, bir artistten ziyade, Avrupa'nın eğlence yerlerinde sık sık tesadüf edilen ve para mukabilinde ötekinin berikinin metresini dans ettiren, ne ile yaşadıkları belirsiz delikanlılara benziyordu.

Onun için Sade Hanım'ın huzurundan hoşlanan meclislerde bulunarak, kendilerini misafir vaziyetine sokup para sarfetmeden geçinmenin yolunu bulmayı arardı. Kendilerini davet eden-

lerin Sade Hanım'a karşı aldıkları vaziyeti görmemezliğe gelmesini de bilirdi.

Bir defa bu vaziyetin çirkinliğini Sade Hanım'a telmihlerle anlatmak istedim. Fakat Sade bu bâdireye gayri şuurî olarak düştüğünü söyliyecek yerde sözlerimi bir avans telâkki eder gibi oldu ve:

- Canım, dedi, neye böyle kıskançlık yapıyorsunuz?

A.. hayret etmiştim. Fakat sustum.

Onların bu garip vaziyetine Yusuf da dayanamamış olacak ki İbrahim'e:

- Yahu, sen süper modern bir nişanlısın, demişti. Asrîliği kadına karşı müsamahakâr vaziyet almakta zanneden İbrahim, bu söze pek memnun olmuştu.

Bir akşam hep beraber tavan arasına gittik.

İbrahim, Yusuf, ben, Refik ve Sade.

Buna "gittik" demek doğru olamazdı, ben fevkalâde yorgundum. Yalnız, İbrahim muhakkak surette o akşam, poker oynamak istiyordu.

Yusuf'la Refik de naçar peki diye tavan arasına gelmişlerdi. Ben, peşinen, yorgun olduğumu ve yatacağımı söylemiştim. Razı oldular. Yalnız Sade Hanım'ın beraber oluşu, beni yatmak için müşkül mevkide bırakıyordu. Hem de bana, dördüncü olmaklığım için ısrar ediyorlardı.

Ben hayatımda her şey yaptım, fakat bir türlü oyun denilen şeyin zevkine varamadım. Bir insanın, arkadaşını kafese koymak için fikir ve zaman sarfetmesine akıl erdiremiyorum. Oyun oynamak bilmediğimi anlatana kadar akla karayı seçtikten sonra onları inandırabildim.

Biz, Sade ve ben, köşede André Gide'in "*İmmoraliste*" ismindeki kitabından bahsederken onlar, oyuna karşı olan iptilâları ile, üç kişi başbaşa vermişler oynuyorlardı.

Bu hal gece saat ikiye kadar devam etti. Sade de yorgunluk alâmeti göstermiye başlamıştı. Nişanlısına:

- İbrahim, dedi, gidelim.

İbrahim kaybediyordu:

- Of, diye tersledi, bekle biraz.

Sade sinirlendi, fakat sustu. Yalnız tekrar etti:

- Uykum var.

- Şuraya uzan yat...

Sade Hanım'a kendi yatağımı teklif ettim. Fakat, tavan arasının girintili çıkıntılı yerlerinden birisinde bulunan kerevete uzanacağını söyledi; kendisine yastıklarla bir yer hazırladım. Yattı. Ben de kendi yatağıma yattım. İbrahim, Refik ve Yusuf kızışmışlar oyunlarına devam ediyorlardı.

- Bop..

- Rest.. mırıltıları arasında uyumuş, kalmıştım.

Bir aralık uyandım. Odada kimse kalmamıştı.

Masanın üzerinde bir boş sigara paketinin içine söndürülmüş sigaralar, iki çay kadehi ve iskambil kâğıtları duruyordu. Dirseğimin üzerine doğrulurken Sade Hanım'ın sesi duyuldu:

- Uyandın mı?

- A, siz burada mısınız?

- Ya, beni bırakıp gittiler.

Sade'nin sesinde garip titreyişler vardı.

- Nereye gittiler?

- Yusuf'un tanıdığı bir evde bu akşam büyük oyun varmış. İbrahim "ille gidelim" diye tutturdu.

Hakikaten Sade'nin sesinde bir garabet vardı. Bu seste dargın bir çocuk, deraguşa hazır bir kadının boğuk kuruluğu, ihmal ve lâkaydinin hırçınlığı vardı.

Anladım, kalktım. Sade'nin yattığı kerevetin kenarına oturdum.

- Sizi nasıl bırakıp da gitti?

Sade, üzerindeki örtüyü gözlerine kadar çekmiş bana bakıyordu. Elimi uzatsam ona dokunacaktım. Sade, güzel denilecek

bir kadın değildi. Fakat sevimliydi, gençti, zekiydi, sanatkârdı ve ayakları güzeldi. Tavan arasının havası, yalnız bulunuşumuz, her şey bizi sevişmiye sevkediyordu.

Bir an düşündüm ve hayatımda ilk defa olarak bir kadına karşı "namuslu" davranmıya karar verdim, ona dokunmadım, döndüm yattım.

Sade, bir müddet öylece sustu. Sonra:

- Ben eve gideceğim, diye kalktı, gitti. Mâni olmadım.

Biraz geçti geçmedi tekrar geldi:

- Anahtarı, dedi, burada unutmuşum, almıya geldim.

Aradık, anahtar yoktu.

- İbrahim'de kalmıştır, ne yapayım?

- Ne yapacaksınız, kalınız.

Eski yerine gitti ve yattı. Ben de tekrar uyudum.

O günden itibaren Sade'nin bana karşı olan vaziyeti değişti. Mamafih ben bunu, artık evlenmek ve bir yuva kurmak üzere olan bir kadının vaziyetinden başka bir şeye hamletmiyordum.

Aldanıyormuşum. Bunun sebebini, hikâyemin sırasını bozmamak için biraz sonra, siz de benim gibi hayretle okuyacaksınız.

*

Gazetede, telefon çaldı:

Şeyh Memduh'tu:

- Bu akşam Vaniköyü'ne gidiyoruz.

- Ne var?

- Vamık ziyafet veriyor.

- Peki, kimler var?

- Dallı, Server Bedi, Necip, Mesut ve Beyza Hanım.

Beyza Hanım'ı tanır mısınız? Tanımazsanız tanıyanlara sorunuz. Pek nefis bir şeydir. Onu tanıyanlara içki, açlık ve uyku tesir etmez. Beyza Hanım'ın ağuşuna düşenler oradan ayrılamazlar. Aynı zamanda birçok âşığı vardır. Fakat hiçbiri ötekini kıskan-

maz, onu herkes aynı derecede sever. Greta Garbo bile Beyza Hanım'a âşıktır.

Son vapurla Vaniköyü'ne gittik. Deniz kenarında bir bahçe "a giorno" tenvir edilmiş ve bir çardağa sofra kurulmuştu. Saat on sularında mehtap çıktı. Boğaz'ın bu kuytu, loş, sessiz sahilinde flû bir gece başladı.

Mesut çaldı, dinledik. Necip "*Otel Odaları*"nı okudu, dinledik. Şeyh Memduh Oscar Wilde'in "her insanda bir parça kadın ve bir parça da erkek kanı vardır" nazariyesini müdafaa etti, dinledik.

Bu esnada Beyza Hanım'ın aramızdan kaybolduğunu farketmiştik. Dallı:

- Eğer, dedi, biz gençler -Dallı elli sekiz yaşındadır- bu akşam Beyza'yı bulamazsak bu memlekette sanat öldü demektir.

Vamık bir teklifte bulundu:

- Muhakkak Beyza'yı bulmalıyız. Onsuz sabah edemeyiz. Arayalım, amma, hep birden değil, kura çekelim, iki kişi bu işi halleder. Ben onu nerede bulacağımızı biliyorum.

Razı olduk. Kura Şeyh Memduh'la beni tâyin etmişti.

Vamık:

- O... dedi, şansınız varmış, ikisi de erbap...

Şeyh Memduh'la bakıştık:

- Onu, dedim, buralarda bulamayız, muhakkak Beyoğlu'na çıkacağız.

- Öyle amma nasıl gideriz?

- Vamık'ın sandalıyla Bebek'e, oradan otomobille yukarı.

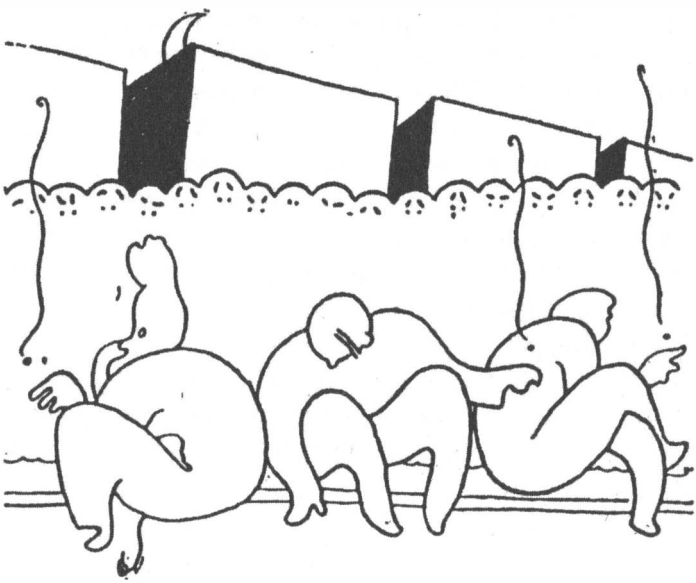
Peki, sandalı kayıkhaneden çıkardık. Boğaz'ın sularını, ılık bir nur gibi yakamozlar bırakan küreklerle iterek karşı sahile aktık: Bir otomobille Beyoğlu'na geldik. Saat on iki olmuş, herkes sinemalardan çıkıyordu.

Beyza'yı ancak, şu bizim meşhur Salomonof vasıtasiyle bulabilecektik.

Onu, caddede araya araya indik. Tam Opera'nın biraz ilerisine geçmemiştik ki, caddede, kaldırıma bağdaş kurmuş dört kişi dikkatimizi çekti. Bunlar bir devir masası etrafında oturmuş gibi halka olmuşlar ve sigara içiyorlardı. Üstleri başları temizdi, gelen geçen onlara tuhaf tuhaf bakıyordu.

Biraz yaklaşınca kim olduklarını hayretle tanıdım.

Kaldırımda köşe minderinde gibi oturanların hepsi muharrir arkadaşlardı. Birisi bir sabah gazetesinde "bu suale cevap isteriz" diye yazı yazar, öteki Dallı'nın "natürmort" resmini yaptığı Mahmut, üçüncüsü ile dördüncü Rusya'da tahsillerini yapmış bir şair diğeri akşam gazetelerinden birisinde fıkralar yazan bir arkadaş:

(Kroki: Abidin Dino)

- Yahu bu ne hal?

Şair cevap verdi:

- Biz proleter adamız, oturduk, sigara içiyoruz.

Fıkracı, belli idi ki, bu vaziyetten sıkılıyordu:

- Kalk, dedi şaire, Kadıköyü'ne bir vapurunu kaçıracağız.

Mahmut onları daha fazla tutmadı ve:

- Haydi size güle güle... diye gönderdi.

- Şimdi ne yapacaksınız? diye sordum. İkisi de olmuşlardı ve kendi tâbirlerince "filmi" koparmışlardı.

- Uykumuz var, paramız yok.

- Bizde de yok.

Hakikatte bizde bir miktar para vardı. Fakat Beyza'yı bulup otomobille Bebek'e oradan da Vaniköyü'ne dönecektik. Bu sebepten...

Şeyh meseleyi halletti. Onları kaldırıp kollarına girdik ve Galatasaray hamamına götürüp, pazarlık ederek yatırdık.

Sonra, Salomonof'u aramaya başladık. Onun delâleti ile Beyza'yı bulabilirdik. Fakat nereye tıkılmıştı? Bir türlü bulamıyorduk. Şeyh:

- Size, dedi, eve uğrayalım, belki Nuşi ile beraberdir.

Nuşi bizi görür görmez sıçramıya, hoplamıya başladı. Şeyh'in üzerine atılarak:

Valiz, valiz nerede? diye kahkahalarla gülmiye, onu tartaklamıya koyuldu. Memduh:

- Aman, dedi, belâya çattık. Kız, Beyza'yı gördün mü?

Nuşi'nin verdiği izahata göre Beyza Hanım, dişçi bir doktor olan Alman Hans ile beraber Kepeş'in artist kahvesine gitmişti.

Hemen oraya gittik. Yukarı çıktık. İçeri girince bir harekettir oldu.

- Kepeş nerdesin?

Bir paravana arasından çıkan Kepeş:

- Korktum, dedi, sen misin?

- Evet, ne yapıyordunuz?

Şüpheli şüpheli Şeyh Memduh'a baktı:

- Yabancı değil.

Kepeş'in çıktığı paravanın arkasına gittim. Orada, Dişçi Hans ile Beyza Hanım ve Terzi Grete oturuyordu. Bu Grete, artistlerin kostümlerini diken genç, güzel fakat Beyza'ya iptilâsından dolayı biraz kaçık bir kadındı. Masada, çay bardakları içinde şarap vardı.

Kepeş'in korkusunun sebebini anladım. Bu, basılmak korkusu idi. Çünkü artist kahvesinde içki satmak için müsaade almak ve muayyen bir para vermek lâzımdı. Halbuki, evvelce de bahsettiğimiz barlar gibi, artist kahvesi gizli işliyen bir bardı.

Kepeş, eski bir artist olduğu için ötede beride çalışan hafif meşrep artistler sabaha doğru onun dükkânına müşteri getirirler, orada, onlara kaçak olduğu için bir kat daha lezzetli görünen içkiler içirerek sarhoş ederlerdi. Burası bir tek kelime ile "bitirim" yeri idi. Bunun için Kepeş, pek dikkatli davranır, her gelen müşteriyi hususî bir itina ile tetkik ederdi. Eğer içeri giren bir memur filân ise onun hatırını hoş etmenin çaresine bakardı.

Dişçi Hans'tan Beyza'yı alıp otomobile bindik. Bebek'e döndük. Sandalı, bağladığımız gazinonun önünden alıp yavaş yavaş ilerlemiye başladık.

Küreğe önce ben oturmuştum. Şeyh, Beyza ile meşgul oluyordu. Sonra küreğe o geçti, çekmiye başladı. Bir on dakika kadar olmamıştı ki, birdenbire durdu, elini kalbine götürdü.

- Ne var?

- Kalbim, diye fısıldadı, duruyor gibi...

Sandalı devirmemiye dikkat ederek yanına gittim. Şeyh'in şakaklarından soğuk terler akıyordu:

- Ah, dedi, Beyza...

Yakasını çözdüm. Mendilimi denizde ıslatıp göğsüne yapıştırdım. Biraz kendine gelir gibi oldu. Beyza, köşesinde, lâkayıt duruyordu. O esasen böyledir. Hiçbir zaman ondan medet ummak kabil değildir.

Mecburen küreklere geçtim. Vaniköyü'ne geldik. Saat üç buçuk olmuş, arkadaşlar yarı sızmışlardı. Beyza'yı görünce hepsi birden dirildiler ve sıra ile ona sarıldılar, sevdiler, kokladılar.

Fakat ben bitmiştim. Usulca eve girerek, boş bir odada bulduğum bir yatağa uzandım.

Hayatımın bir kısmı ile tanıdığım sanat ve matbuat âlemine mensup arkadaşlarımın eğlenceli ve karakteristik taraflarını hakikate çok sadık kalarak anlattım.

Bunlardan başka macera geçirmedim mi? Çok. Yalnız, bu yazımı yazarken kendi kendime, madalyanın sade bir tarafını göstermeyi vaadetmiştim. Öyle yaptım.

Günler ve geceler, hep bu anlattığım tarzda geçti ve bir sabah kendimi, Yeşilköy tayyare istasyonundan Paris'e havalanırken buldum, on dokuz buçuk saatlik bir uçuştan sonra gece yarısı Paris'te idim, boksör arkadaşlarımdan Feliks isminde bir tanıdığın tavsiye ettiği Londra Sokağı'nda Liberty Oteli'ne gittim.

Genç bir Fransız kapıyı açtı.

- Beni İstanbul'dan Feliks gönderdi, ucuz bir oda istiyorum.

- O... diye cevap verdi gülerek, Feliks'in arkadaşı olduğunuzu söylemek sizin bir milyoner olmadığınızı anlamak için kâfi. Geliniz bakalım.

Merdivenleri çıkmaya başladık. Bir kat, iki kat, üç, dört, beş nihayet yedinci katta durduk, başka kat kalmamıştı.

Otelci bir kapı açarak:

- Ne tesadüf, dedi, bu oda Feliks'in odasıydı. Size sekiz franka bırakırım.

Burası bir tavan arasıydı. Demek ben on dokuz buçuk saatlik bir hava yolculuğunu bir tavan arasından çıkıp öteki tavan arasına gitmek için yapmıştım. Ne talih? Doğrusu canım sıkılmıştı.

Ertesi gün derhal odayı değiştirmiye karar verdim.

Çünkü o dakika yapılacak daha mühim bir işim vardı: Yemek.

Bütün seyahat müddetince yalnız Viyana'ya uğradığımız zaman bir sütlü kahve içmiştim, o kadar.

Otelciye sordum:

- Buralarda bir lokanta?

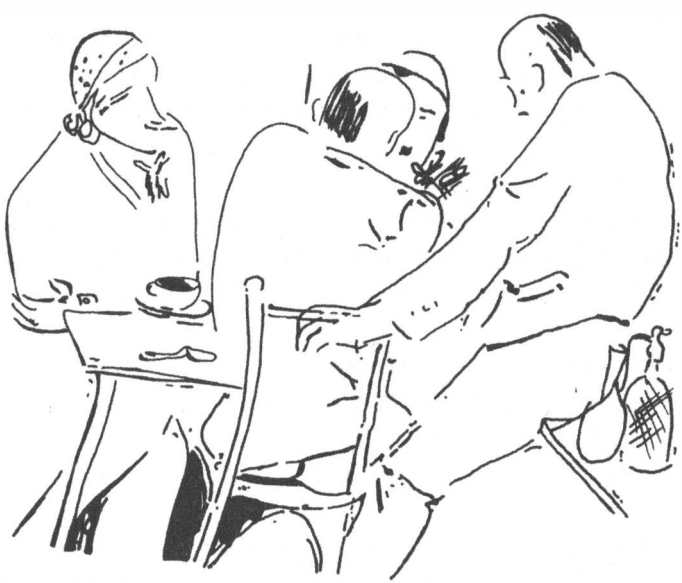
- Hemen yanımızdaki sokakta var.

Gittim. Saint Lazare İstasyonu'nun civarı idi. Lokanta denilen yer iki kısımdan ibaretti. Ön tarafında bir tezgâhın önünde allı, pullu elbiseler giymiş kadınlar ve:

- "Dis - donc, la mome"

- "Ça va."

- "Et alors, sans blague" diye konuşan kasketli adamlar vardı.

(Kroki: Hale Asaf)

Garsona çorba içeceğimi söyledim, içerisini gösterdi. Burası koridor gibi bir yerdi. Bir tarafta peyke. Üç masa. Boş olanına geçtim. Ötekilerde iki çift oturuyordu. Erkekler kadınların bellerine sarılmışlar, arada sırada da, burunlarını silerlermiş gibi, gayet tabiî hareketlerle öpüşüyorlardı.

Garsonun getirdiği "soupe gratiné"yi büyük bir iştiha ile içtim ve bir daha ısmarladım.

Onu da içtikten sonra ancak kendime gelir gibi oldum ve aceleden arkamdan çıkarmayı unuttuğum muşambayı çıkardım.

Yanımdaki masada oturan çift bana hayretle bakıyordu. Erkek:

- Bu ne iştiha, aşk olsun mösyö, dedi.

Lâübali, fakat, samimi söylenmiş olan bu sözleri cevapsız bırakmamak için seyahattan henüz geldiğimi söyledim. Erkek sordu:

- Nereden?

- İstanbul'dan.

Kadın:

- "Yoy iştenem" dedi.

Bu söz Macarca "Aman Yarabbi" demekti.

- Siz Macar mısınız?

- Evet, nereden bildiniz?

- "Yoy iştenem" dediniz de..

İşin asıl tuhafı, ben hayret ediyorum. İstanbul'dan tavan arasından çıkıp Paris'te başka bir tavan arasına düşüşüm yetişmiyormuş gibi İstanbul'da bıraktığım Macar muhitine mukabil Paris'e gelir gelmez rastladığım ilk kadın gene Macar olmuştu.

Otele dönüp yattım.

Ertesi günü, ilk işim, Paris'te olduğunu bildiğim Sade Hanım'ı aramak oldu. Montparnasse'ta oturuyordu. Gidip kendisini buldum, onun otelinde bir oda kiraladım. Sonra Versailles'da oturan bir dostuma telefon ettim. Akşam üstü, Champs-Elyéses'de Fouquet's Bar'da buluşmak üzere sözleştik. Burası, Paris'in en

şık bar ve kahvelerinden birisidir. Dostumun verdiği izahata nazaran buraya Fransa'nın asaletine mensup, "gaga" denilen ihtiyarlar genç ve güzel metresleriyle beraber gelirlermiş.

Hakikaten birçok güzel ve hepsi ince kadınlar, beyaz saçlı, ellerinde bastona dayanarak yürüyen, yakaları rozetli insanlarla oturuyorlardı. Uzaktan onları görenler, baba kız zannederdiler.

Fouquet's'in bar kısmında genç ve yakışıklı delikanlılar duruyordu. Hepsinin gözleri ihtiyarların yanında oturan kadınlarda idi. Bunlar kadın avcıları idiler.

Dostumla orada buluştuktan sonra yemek yemiye gittik.

Saat ona doğru kalktık.

- Seni hayli meraklı bir yere götüreceğim, dikkat et de gör, dedi. Bir otomobile bindik, neresi olduğunu hatırlayamadığım -yemekte galiba Fransız şaraplarını biraz fazla kaçırmıştım- bir sokakta, lokanta kapısı gibi camekânlı bir kapı önünde indik, içeri girdik.

Burası geniş bir yerdir. Önce dumandan bir şey göremedim. Masalarda birçok kimseler oturmuştu. Ekserisi kadındı ve ortada, tamamen çıplak, elbise namına ayaklarında iskarpinden başka bir şey olmıyan kadınlar dolaşıyordu, içlerinde zenciler de vardı.

Dostum, hayretimi gördü ve anlattı:

- Burası "Belles poules" isminde bir yerdi. Hem lokanta, hem de umumî bir yer... Buraya herkes gelir, isteyen içer, seyreder, istiyen eğlenir. Yukarı katları da vardır. Şu karşıda gördüğüm, masalarda oturan elbiseli kadınlar Amerikalı veya şimal memleketinin kadınlarıdır. Onlar buraya merak için gelirler. Müesseseye mensup kadınlara elbise giymek yasaktır.

- Peki amma bunlar mütemadiyen böyle çıplak geze geze göğüsleri düşmez mi?

- Bir tanesininki düşük mü bak?

Ve ciddî ilâve etti:

- Tabiî düşer. İşte o zaman müdüriyet onları çağırır ve kapı dışarı atar.

İrkildim. Bu hal bütün mânasiyle beyaz kadın ticareti idi. Bu müessese, genç ve pürsihhat, hem de güzel kadınları, fuhuşun en adî şekliyle istihdam ettikten sonra, postası alınmış bir limon gibi kaldırıp atıyordu. Hangi demir vücut içki ve fuhuşun tahribatına iki seneden fazla dayanabilir?

Hatırladım. Bir zamanlar cemiyeti akvam tarafından İstanbul'da beyaz kadın ticareti var iddiasıyla bir kadın gönderilmişti. Ne gülünç iddia. Bundan daha âlâ beyaz kadın ticareti mi olur?

Dostuma bir sual daha sordum:

- Burası pek büyük bir yer, yukarı katları da var diyorsun, herhalde sahibi çok zengin birisi. Kim acaba?

Gene güldü, "Gel" diyerek beni kasaya götürdü.

Orada şişman ve klâsik tipte bir kadın oturuyordu. Arkadaşımı görünce:

- O... dedi, buyurun ne emriniz var?

- Hayır, arkadaşım burasının kime ait olduğunu öğrenmek istiyor.

Şişman kadın gülerek cevap verdi:

- Ben de bilmem. Burası iki milyon franklık anonim bir şirkettir. Ben müdirim. Her sene başı birkaç noter gelir, hesaplarını kontrol eder, hasılâtı müşterileri namına hisseleri nispetinde alıp giderler. Şirket hissedarları kim? Bunu sade noterler bilir. Yalnız muhakkak olan bir şey şirketin sermayedarlarının cemiyetin "namuslu" ve "burjuva" diye tâbir ettiği kimseler olduğudur. O namuslu adamlar ki, birçok zavallıların fuhuş ile vücutlarını mahvederek kazandıkları para ile geçinirler ve kazara bu kızları sokakta görürlerse "aman ne âdî şeyler" diye başlarını çevirirler. Ha, ha... vaktiyle ben de bu kızlar gibi idim. Bana talih yardım etti de müdir oldum. Yoksa...

- Yoksa?

- Yoksa ya Uzak Şark'ta, yahut Cenubî Amerika'da batakhanelerde çürüyüp giderdim.

Kadıncağızın gözlerinde bir damla yaş belirdi. Onu saklamıya çalışarak arkadaşıma:

- Bey, dedi, gene filozof taraflarımı uyardınız, hayat bu.. ne yapalım. Bu zavallı kızlar ne kadar talihsizlerse onların sırtından para kazanan burjuvalar da o kadar bigünah.. Ne yapsınlar, paralarını ha burada işletmişler, ha bankalarda veya şirketlerde. Büyük tröstlerin fuhuştan farkı ne?

Arkadaşıma, burada daha fazla duramıyacağımı söyledim. Çıktık.

Dışarının serin ve katran kokan havası beni biraz açtı.

Oradan Maksim'e gittik. Burası Paris'in en eski barlarından biridir. İçeri girerken arkadaşım kapıda duran bir "chasseur"ün elini sıktı ve kendisiyle çok samimî konuşmıya başladı.

Sordum:

- Kim bu?

- Hani meşhur bir piyes vardır "*Le Chasseur de chez Maxim's.*"

- Evet.

- İşte bu adam o piyeste mevzuubahis olanlar, kendisi şimdi çok zengindir. İki apartımanı, bir şatosu ve müteaddit otomobilleri var. Bir de kızı var ki, prensesler gibi yaşar. Fakat kendi hâlâ burada kapıcılık edip durur.

İçeri girdikten sonra tezgâha gittik, arkadaşım oradaki adama bir deftere ismini yazdırdı:

- Yarınki Longchamps koşuları için bahse girdim. Kazanmak ümidi çok.

Barcıya dönerek:

- Öyle değil mi?

Barcı arkadaşımı göstererek bana:

- Beyim, dedi, on senedir kaybettiğini görmedim, bu işin ustası olmuştur. Birisine ganyan, ötekisine plase kor, bir şeyler yapar, muhakkak kazanır. Fakat büyük oynamaz. Yüz frank kor, iki, üç yüz alır. Pek nadiren de altmış, yetmiş frank kaybeder.

Burada hoş bir şey oldu. Arkadaşım barcıya bir kenarda oturan kadınları göstererek:

- Azizim, dedi, buraya yirmi senedir gelirim, biliyorsun. Eskiden güzel kadınlar vardı, halbuki şimdi?

Barcı gülümsedi. Zeki bir bakışla cevap verdi:

- Hakkınız var beyim amma, bu kadınlar yine aynı kadınlar.

Maksim'den sonra "Cheval pie" isminde bir bodruma indik. Burada da bir bar -sırası gelmişken söyliyeyim bar diye Avrupa'da tezgâhlara denir- vardı. Duvarları garip fakat güzel resimlerle dolu. Resimlere dikkatli baktığımı görünce barcı anlattı:

- Bir akşam dört kişi geldi. İçmiye başladılar. Durmadan çekiyorlardı. Sabaha doğru paraları bitti. Halbuki iştahları gittikçe artmıştı. Patrona "bize dört şişe şarap verirsen senin bodruma dekor yaparız" dediler. Razı olduk. Önlerine dört şişe şarap koyduk. Boyaları olmadığı için kömür parçaları ile duvarlara bu resimleri yaptılar. Bâzı yerlerine çivi çaktılar, kimi yere peçeteleri gerdiler. İşte bu gördüğünüz dekor meydana çıktı. Bunların içinde meşhur Utrillo da vardı.

Barcı bu sözleri, ezberlemiş bir eda ile söylüyordu.

- O... dedi arkadaşım, anlattığı doğrudur amma, herkese aynı tarzda anlattığı için sözleri ezberlemiştir. Haydi Montparnasse'a gidelim.

Bir zamanlar Paris'in bütün sanatkâr muhitini toplamış olan Montparnasse gayet mühim bir eğlence yeri olmuştu.

Paris'e her gün gelen binlerce seyyah, sanatkâr muhiti ile temas etmek için daima onları arar, onların bulundukları kahvelere giderler.

Sanatkârlar hiç de zengin değildirler. Bilâkis. Kendilerinin devam ettikleri kahvelere böyle seyyah, ecnebî ve meraklı kafilesi hücum edince, bu kadar müşteriyi tatmin ve onlardan istifade için, dükkân sahipleri derhal kahvelerini şıklaştırıp fiyatları yükseltirler. Sanatkârlar da hemen orasını terkedip daha ucuz bir yer

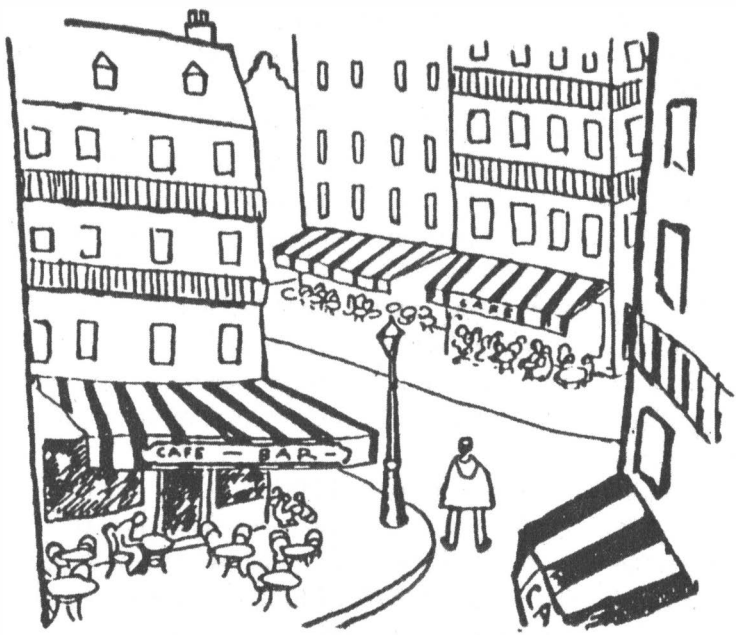
ararlar. Fakat bu müddet esnasında o yer şöhret bulur, milyonlar kazanır.

İşte o akşam gittiğimiz "Coupole" kahvesi de böyle bir yerdi.

Paris kahveleri bizimkiler gibi değildir. Meselâ "Coupole" Gardenbar'ın beş misli büyüklüğünde ve içerisinde alkollü alkolsüz her türlü içki bulunan bir yerdir. Buranın üst katı taraça şeklinde yapılmış ayrı bir lokantadır. Alt katı da mükemmel bir dans yeri.

"Coupole"ün duvarları ve ortadaki direklerinin üzerleri kâmilen tanınmış ressamlar tarafından yapılmış resimlerle doludur. Hattâ burada Ratip Tahir'in de bir eseri vardır.

Garip bir şey dikkatime çarptı: "Coupole"ün üst kısmında tıpkı bizim mezarlıklardaki kubbeli parmaklıklar gibi bir par-

(Kroki: Nurullah Berk)

maklık vardı. Kubbesinin ortasından sarkan bir zincir ucunda pırıl pırıl parlatılmış bir bakraç asılı duruyordu. Onun yanında da üç ayaklı ve gene bakır bir kahveci ocağı.

Arkadaşımla beraber "Coupole"e girdik. İçeride Sade Hanım vardı. Her zaman olduğu gibi defterini çıkarmış kroki yapmakla meşguldü, yanına gittik. Arkadaşım ikimizi de ertesi günü için Versailles"daki evine davet etti.

- Hem, dedi, Sade Hanım refikamın bir resmini yapar.

- Memnuniyetle.

- Boya kutusunu falan taşımak zahmetinde bulunmayınız... malûm ya, ben de biraz resim yaparım.

Filhakika dostumun "Rue da la Paix" de teşhir edilen birkaç tablosu vardı.

Ertesi gün Versailles'a gitmek üzere Sade Hanım'ın kapısını vurdum. Sade Hanım gidemiyeceğini söyledi.

- Amma, dedi, akşama buluşalım da sizinle "Lapin à Gille"e gideriz.

Sade'nin Versailles'a gitmek için söz verdiği halde cayışını bir artist kaprisine vererek yalnız gittim. Dostum onun gelmediğine, karısiyle birlikte pek müteessir oldu. O akşam Empire'de çalan ve dünyanın en tanınmış caz orkestrası olan Ted Lewis'e götürmek üzere beni davet ettiler.

Fakat ben Sade Hanım'a söz verdiğim için kabul etmedim ve akşam üzeri Sade ile Dominique'de buluştuk.

"Dominique" Montparnasse'ta oturan bohem artist ve talebenin yemek yediği bir Rus lokantası idi. Dükkânın içerisi çepeçevre bir tezgâhtan ibaretti. Tezgâh önünde bir sürü sandalyeler vardı. Herkes oraya sıkışa sıkışa oturur ve güle eğlene ucuz yemek yerdi.

Sade o akşam Monmartre'a "Lapin à Gille"e gideceğimiz için suare elbisesini giymişti.

- Burası ne biçim yer? dedim.

- Aman, dedi, pek artistik bir şey, hele "Gille" ömür.

- Bu da kim?

- Diz kapaklarına kadar beyaz sakallı biri, söylediklerine göre yirmi senedir Monmartre'dan Paris'e inmemiş.

Yemeği bitirdikten sonra Montparnasse'ta biraz dolaşalım dedim, Sade:

- Aman, dedi, Dallı bana İstanbul'da iken söylemişti. Griçenko'nun bir kitabı çıkmış, gidip onu alalım.

Bir kütüphaneye girdik.

Sanatla alâkadar olanlar, bir zamanlar İstanbul'a gelmiş ve burada sefil ve harap birkaç sene geçirdikten sonra Paris'e giderek, şöhret ve servete kavuşmuş olan Ressam Griçenko'yu tanırlar.

İşte Sade'nin alarak Dallı'ya hediye etmek istediği kitap bu ressamın İstanbul'daki serseri hayatını bizzat anlattığı resimli kitaptı.

Kitapçı Sade'nin sualine:

- Griçenko'nun kitabı daha çıkmadı, almak istiyorsanız isminizi yazalım, sayısı mahdut kitaplardandır.

- Kaç frank?

Kitapçı güldü:

- O... dedi, pek ucuz değil, sekiz yüz frank.

Sokağa dar fırladık. Sade:

- Tam, dedi, hediye edilecek bir kitap.

- Evet, bir muallim iki aylığını kırdırırsa alabilir.

"Dome" kahvesinin önüne gelmiştik. Montmartre'a on ikide gidecektik. Saat ancak on vardı. Vakit geçsin diye oturduk. Öteden beriden konuşurken söz Fransız kadınlarının zerafet ve vücutlarının inceliklerine döküldü. Sade:

- Evet, dedi sanki Allah erkeklerinden güzelliği almış da sade Fransızların kadınlarına vermiş. Âdeta hepsi birer Marie Bell. Şeyh Memduh burada olsa her gün üç defa âşık olurdu. Fransız erkekleri güzel olmamakla beraber çok nazik ve sevimli şeyler. Halbuki bizim erkekler...

Sade, ona İstanbul'da tanıştırdığım bazı arkadaşların kendisine nasıl sataştıklarını, isimlerini söyliyerek anlattı:

- Hattâ, dedi, bir defa gece yarısı evime kadar geldiler. Vakıa aralarında nişanlım İbrahim de vardı. Fakat "haydi kalk, sen de artist, sen de bohemsin" diye insan zorlanır mı? Sonra bunlar memleketin entelektüel adamları.. Sokaktan geçerken, biraz da vakit geç oldu mu herkes insana yiyecek gibi bakıyor. Velhasıl bizim erkekler pek kaba.

Sade'nin hakkı olmakla beraber bu bahis üzerine konuşmayı canım istemiyordu. Paris'te, Montparnasse'ın göbeğinde ışık, koku ve birçok güzel kadın manzarası arasında bizim erkeklerle Fransız erkekleri arasında bir mukayese yapmanın hiç de sırası değildi. O aralık önümüzdeki masada tek başına oturan bir gencin yanına güzel bir kız geldi. Gençle ağız ağıza öpüştüler ve oturdular. Sözü değiştirmek üzere gülerek:

- Sade Hanım, dedim, bizde bu Fransız kızı kadar samimiyet ve saffetle hareket cesaretini gösterecek kadın var mı?

- Ne gibi?

- Yani şunu demek istiyorum ki, bizim kadınlar birini sevdi mi bir sürü "chichi"ler yaparlar, kimisi her şeye razı olduğu halde "a, ya görürlerse!" diye sahtelikler, yahut da kendi tahakkümünü göstermek için "beni seviyorsan şunu yap" gibi saçma birtakım tecrübelere kalkışırlar. Halbuki Fransız kadını öyle mi? Sevince sever. Sonra bizim kadınlarımız, eğer evli iseler, bütçesini filân düşünmeden evkâfta memur kocasından vizon manto isterler, asri ve kibar olmayı flört etmek, şıklığı sinema artistlerini kopye etmek zannederler.. Böyle kadına bizim erkeklerimiz ne yapsın?

Sade fena halde kızdı.

- Unutuyorsunuz ki, dedi, ben bir Türk kadınıyım. İşte bu sözlerinizle, siz de bütün Türk erkekleri gibi kadına muamele etme bilmediğinizi ispat ediyorsunuz.

Doğrusu şaşırıp kalmıştım. O güne kadar Sade ile hiç de eldiven giymeden, bu mevzudan daha çok nazik şeyler hakkında

münakaşa etmiş, ne ben erkek olduğumu, ne de Sade'nin kadın olduğunu düşünmüştüm. Onunla bir arkadaş saffetiyle görüşüyordum. Fakat pek tabiî hürmetimi hiç kaybetmeden.

Sade'nin bütün Türk erkekleriyle beraber beni de tahkir edişine aldırış etmemişken onun bana böyle hücumu karşısında müdafaa mecburiyeti hissettim:

- Siz de, dedim, benim bir Türk erkeği olduğumu unuttuğunuzdu Sade Hanım. Hem ben sizi katiyen istihdaf etmedim. Siz benim için her şeyden evvel bir sanatkârsınız.

İşte burada aldanıyormuşum. Sade artist olmadan evvel kadınmış. Bunu bana büyük bir hırçınlıkla gösterdi:

- Rica ederim, dedi, kesiniz. Sizinle daha fazla görüşmek istemiyorum.

Bu heyecan karşısında ben de kızdım. Fakat karşımdaki kadındı. Susmak mecburiyetinde idim. Gülmiye başladım.

- Nasıl emrederseniz, dedim, vakıa sizinle konuşmamak beni çok müteessir edecekse de kabalıkla ittiham ettiğimiz Türk erkekleri hakkındaki düşüncelerinizin yanlış olduğunu ispat etmek için bile olsa, emirlerinizi ifaya çalışacağım.

Adabı muaşeret kitabından ezberlenmiş bu basmakalıp cümle ve onu söyleyiş tarzım Sade'yi büsbütün çıldırttı, bulunduğu yeri unutarak "garson" diye haykırdı ve yalnız kendi içkisinin parasını vermek istedi, kalktı, oteline gideceğini söyledi:

- Müsaade ederseniz sizi otelinize kadar götüreyim.

- Hayır, istemiyorum.

- Siz bilirsiniz, amma beni tekrar kabalıkla ittiham etmemeniz, aynı zamanda da otele kadar yalnız yürümemeniz için size, uzaktan takip suretiyle refakat edeceğim.

Cevap bile vermeden yürümiye başladı. Bu gayet resmî ve müstehzi sözlerimden Sade ağlıyacak gibi oluyordu. Israr etmedim, oteline girinceye kadar arkasından yürüdüm, sonra dönüp "Coupole"e geldim.

Bütün neşem kaçmış, gecem berbat olmuştu. Keşke dostumun davetini kabul etseydim. Fakat Sade'nin böyle yapacağını nerden aklıma getirebilirdim?

Hâdiseyi unutmak ve sinirlerimi yatıştırmak üzere garsondan kâğıt kalem isteyip gazeteye bir yazı yazmıya başladım. Epey dalmış, yazıyordum. Bir aralık başımı kaldırdım. Karşımdaki masada iki güzel "Poule-piliç" oturuyordu. Birisi bana dikkatle bakıyordu. İçimden:

- Tam yağlı müşteriyi buldum, diyerek yazıma devam ettim. Bir müddet sonra yanımdaki masadan:

- Gece yarısı bu ne meşguliyet! diye Fransızca söyliyen bir ses duydum. Başımı çevirdim, karşımda oturan kadındı. Fırsatı kaçırmadan sordu:

- Ne yazıyorsunuz?

Kısa, mükâlemeyi devam ettirmiyeceğimi hissettiren bir tavırla:

- Görüyorsunuz, diye cevap verdim, yazı...

Aldırmadı, pişkin:

- Herhalde, dedi, bir aşk mektubu değil, bir iş mektubu da değil, belli, çizip, bozup tekrar yazıyorsunuz.

Ve davetkâr sordu:

- Ecnebi misiniz?

- Evet.

- Cenubî Amerika'lı mı?

Derhal meseleyi kavradım. Cenubî Amerika'dan Paris'e birçok mirasyedi gelir; bunlar ekseriyetle büyük çiftlik sahiplerinin çocuklarıdır. Babaları, ölüp mirasa konunca bütün mallarını satarlar. Paris'e gidip gelme bir bilet aldıktan sonra bütün paraları orada yemek âdeta onlarca bir anane hükmüne girmiştir. O gün üzerimdeki elbisenin biçimi ve rengimin yorgun oluşu, müşteri arıyan Fransız kadınına, beni onlardan biri zannettirmişti. Müstehzi, cevap verdim:

- Aldanıyorsunuz matmazel, hem "peso" memleketinden değilim, bilâkis parası franktan daha düşük bir şark milletindenim.

Kadıncağız, düşüncelerini anladığımı görünce çok mahçup olmuştu. Fakat demin de Sade'ye söylediğim gibi ne de olsa Fransız'dı. Bu yanlış teşhisini ve mahcubiyetini affettirmek için benimle konuşmıya devam etti. Kendisine, şehre inmiş köylüler gibi nereli olduğumu anlattım.

- Ne işle meşgulsünüz?

- Gazeteciyim.

Albertine -onun ismiydi- rahat bir nefes aldı ve memnun:

- O... dedi, o halde sen de bizdensin demek... Gazeteci, artist...

İsminin Albertine olduğu sonradan anlaşılan bir kadın.

Ne? Demek gazeteci, artist ve... aman dilim de varmıyor, işte onlar hep bir demek.

Mamafih Albertine'le aramızda bir neşe cereyanı teessüs etti.

Albertine garsona bir bira ısmarladı. Hiç de masraf açmak niyetinde ve esasen kabiliyetinde olmadığımı ve hiç olmazsa bu "bizdenlik" hâdisesinden istifade için:

- Yavrum, dedim, aman bende ancak otuz beş frank var, malûm ya, biz, gazeteciler...

(Kroki: Refik Fazıl)
İsminin Albertine olduğu sonradan anlaşılan bir kadın.

Albertine güldü:

- O... bilirim; merak etme bende yüz frank var, müsaade et, bu akşam benim davetlim ol, sende de olduğu zaman...

*

O günden beri Sade'yi görmedim. Vakıa hâlâ aynı otelde idik. Ertesi gün artık Paris'ten ayrılacaktım. Sade'nin, kendisi için mühim, İstanbul'da görülecek bazı işleri vardı. Bunu bana darılmadan evvel söylemişti, ben de, ondan evvel döneceğim için bu işlerin haline delâlet edeceğimi vaadetmiştim...

Aramızda geçen hâdiseye fazla bir ehemmiyet vermemekle beraber, bizzat gidip kendisini görmeyi ve veda etmeyi doğru bulmadım, yahut üşendim, iyi hatırlamıyorum, yalnız kendisine aşağı yukarı şu mealde bir mektup yazıp oteldeki mektup kutusuna bıraktım:

"Sade Hanım,

"İstemiyerek sizi sinirlendirdiğim için affınızı talep ederim. Bunu size bizzat söylemekliğime cesaretsizliğim mâni oluyor. Fakat bir Türk erkeği sıfatiyle bir kadından, kabahatsiz de olsam, mâzur görülmekliğimi ricayı bir vazife telâkki ediyorum.

"Yarın İstanbul'a döneceğim. Bu mektubu size sadece arzı veda için yazmıyorum, İstanbul'daki işleriniz için de yazıyorum. Bir emriniz varsa onları memnuniyetle yapacağım ve bu, aramızdaki hâdiseyi unuttuğunuzu da bana bildirecektir. Yarın öğleden sonra burada olacağım. Hürmetler.."

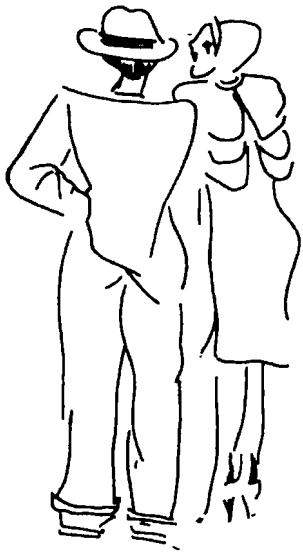
*

Mektubum cevapsız kaldı.

*

Paris'ten ayrılıyorum. Gece. Saat iki buçuk. Montparnasse'ta "Coupole" ve "Dome" gene tıklım tıklım. Yer bulmak gene müşkül.

Bar ve kahveler Albertine'lerle dolu. Bunlarla ne kadar da çabuk ahbap olunuyor. Karşıdan bir bakış, barcıya bir işaret, bir kokteyl, tamam. Sonra otomobil, herhangi kapısını çaldığınız bir otel, yüzünü görmediğimiz bir kapıcının eli, bahşiş, her zaman aynı dekorlu oda. Yarım saat sonra:

(Kroki: Hale Asaf)
Bir işaret, sonra kolkola...

- "Chéri" haydi "Coupole"e gidelim.

- Ben yorgunum.

- Öyle ise ben gidiyorum.

Bir işaret, sonra kolkola...

Hesap. Daima memnuniyetsizlik ve kadından, behimiyetin tatmininden mütevellit nefret.

Fakat her şeye rağmen, her gece dört beş otomobil seyahati yapan bu kadınlarda muhakkak bir cazibe var: Konuşma bilmenin cazibesi. Çok tehlikeli bir cazibe. Aldatıldığınızı bildiğiniz halde kapıldığınız bir cazibe. En bayağı veya en çirkin kadında bile lisanın, konuşmanın güzelliği, sihri mevcut. Fransız kadını. Samimiyeti yalan, fakat yalanı samimî kadın. Kendisine küçüklüğünden beri cinsiyet incelikleri öğretilen kadın.

Kadına burada niçin "poule-tavuk" denildiği derhal anlaşılıyor.

*

"La Cigogne" alçak, dekoratif kapısı ile kırmızı yazısını yazıyor. Daha uzakta "Jungle". Karşıda artık eski şöhretini "Coupole"a terketmiş olan "Rotonde"un üst salonunda danseden çiftler. Kırmızı şapkalar, çıplak ayaklar, sarhoş şoför, aşina polis, lüks, uzun yassı otomobiller, öksüren ihtiyar, "hafif gazete satıcısı, başı muntazam taralı dar pantolonlu gençler, geniş golf pantolonlu gençler, ince uzun Amerika'lı kızlar, azuce gözlüklü Amerikalı kadınlar...

Otomobil. "Le Bourget" istasyonu. Saat üçü elli geçe kalkıyoruz. Strazburg'a doğru uçarken bir bulut denizine rastgeldik.

Üste çıktık. Yer gözükmüyor. Yeni atılmış pamuklar üstünde uçuyoruz. Arasıra bulutlarda deliklere rasgeliyoruz. Oradan aşağısı gözüküyor. Tıpkı bir deniz dürbününün tersinden gözükür gibi. Strazburg, Prag, Viyana. Saat bir, Peşte'ye geldik. Karnım aç. "Cidna"nın yolcular için hazırladığı soğuk yemek sepetlerinden almak üzere istasyona gidiyorum. Büfeden:

- Hacet yok, diyorlar, tayyareniz on beş dakika sonra kalkacak, benzin alıyor, burada yiyebilirsiniz.

Bir masaya oturuyorum, acele ile yemeğimi yerken arkamdan bir ses ismimle beni çağırıyor:

- Bandi! Ne zaman geldin?

- O... Ben artık gazetecilikten vazgeçtim. Şimdi Peşte Belediyesi'nde çalışıyorum. Ya sen?

- Ben şimdi geldim, on dakika sonra gidiyorum.

- Katiyen olmaz. Seni bırakmayız.

- Bırakmaz mısınız?

- Gel de gör.

Dışarı çıkıyoruz. Kapıda duran bir otomobilde Lili oturuyor. Beni görür görmez boynuma atılıyor.

Naçar, biletime işaret ettirerek üç gün Peşte'de kalmıya mecbur oluyorum. Buna üç gece demek daha doğru olur.

*

Tekrar Asmalımeşçit 74'teyim. Odam, eskisi gibi. Fakat boş. İstanbul'dan bir ay kadar kısa bir müddet ayrılışım sanki etrafımda memnu bir mıntıka yapmış gibi beni eski hayatımdan tecrit etmiş.

Samimiyeti ancak her gün birbirimizin yüzünü görmekle devam ettiren arkadaşlarım, gündelik hayatlarından birdenbire çekilişimden münfailmişler gibi bana karşı olan eski rabıtalarını gevşetmişler. İstanbul bana bir ay içinde ihtiyarlamış gibi geliyor.

Gazetede beni bekliyen mektuplar arasında Jorjet'ten bir mektup var. Viyana'ya yerleşmiş. Evlenmiş. Bir de çocuğumuz varmış.

Bu haber beni hiç de sarsmıyor. Evet, baba muhabbeti, kan çekmesi gibi bir şeyler düşünmüyorum. Sadece tatlı bir maceranın gururu okşıyan memnuniyeti.

Bir başka mektup da Edit'ten. Tuhaf bir haber veriyor. Darülfünu'nu bitirmiş, şimdi de, benimle meslektaş olmak için gazeteci olmak istiyormuş.

"Sana bu mektubu yazdıktan sonra, diyor, derhal"... "gazete iderahanesine gidiyorum. Bugün kabul edilip edilmediğim hakkında bana bir cevap verecekler. Gazeteciliği tercih edişimin sebebi onun en çok tembellik yapılabilen bir meslek olduğu içindir."

Şeyh Memduh, bir gün çıkageldi.

- Bana bak, dedi, ben artık yalnızlıktan pek hoşlanmıyorum, gel, bu basık tavanlı odayı bırak, beraber oturalım.

- Nerede?

- Kutu gibi bir ev buldum. Gayet rahat, birinci katta, kapısı, her şeyi ayrı.

Düşündüm. Yalnızlık beni de sıkmıya başlamıştı. Kimbilir belki de bunda yaşın da tesiri vardı. Vakıa sene itibariyle ihtiyar değildim. Yalnız, geceyi seven bir adam sıfatiyle ve tabiattan uzaklaşmış olduğum için bir yorgunluk sarmıştı.

Bu, yıprandırıcı bir hayattan ziyade bütün manasiyle ve bir tek kelime ile bezginlik idi. Şeyh'e "peki" dedim ve bir sabah, "tekrar gelirim" vaadiyle Asmalımesçit 74'ten ayrıldım.

*

Artık Şeyh Memduh'la beraber oturuyoruz. Fakat aramızda o eski samimiyette mukabil şimdi titiz bir hırçınlık var. Herhalde bu, yalnız yaşamıya alışmış, başı boş adamların, aynı zihniyette de olsa, kendinden gayrısını kalabalık addetmesinden mütevellit bir hissin aksülâmeli neticesidir.

Bazan Asmalımesçit'ten geçerken bakıyorum. Tavan arasının penceresi açık duruyor. Belli ki, odada kimse yok.

*

Bir gün, gene oradan geçiyorken, kapıdan çıkan ev sahibesi ile karşılaştım.

- Odan, dedi, boş duruyor, ne zaman geleceksin? Hem şimdi tertemiz boyattım.

- Ne? Boyattın mı?

Yukarı çıktım. Kapı, pencereler gibi açık duruyordu. Oda hakikaten boyanmıştı. Duvarlardaki resimler artık kaybolmuştu. Halbuki çok kıymetli sanatkârlardı onları yapanlar.

Ev sahibesi arkamdan gelmişti.

- Bu boya ile örttürdüğün resimlerin kıymetini biliyor musun?

- Kargacık burgacık şeylerdi, ne kıymetleri olabilir?

Başımı önüme eğdim. Bizim için kıymetli olan, onun için değildi. Hoş, bu bütün hayat için de böyle değil mi?

Merdivenlerden inerken o devam ediyordu:

- Bak, bir kat boya nasıl değiştirdi?

Yaşadığımız dakikalarda "sahi" zannettiğimiz nice şeyler bir müddet sonra, bize "yalan" görünüyor.

Biz, bir nehir gibi durmadan akan, "sahi" dediğimiz bir şeyin arkasından koşuyoruz, nasıl o nehir denize dökülüp kayboluyorsa, "sahi" de deniz kadar derin, onun kadar geniş, bizi, onu içerek tatmak ve tanımaktan meneden acı bir boşlukla kayboluyor.

"Sahi" yoktur, demiyorum. Çünkü "yalan" da mevcut değildir. Hangi yalan vardır ki, yalan olduğu meydana çıkmamıştır? İşte nasıl "sahi" yok demekle "yalan" vardır demiyorsam, "yalan" yok demekle de "sahi" vardır demiyorum.

Yalnız, yaşanılan dakikanın "sahi"si ve "yalan"ı vardır.

Ben burada onları yazdım.